

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Vývoj odvětvové struktury vybraného regionu

Bc. Petra Lišková

**Diplomová práce
2019**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra Lišková**
Osobní číslo: **E17438**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Bezpečnost regionu**
Název tématu: **Vývoj odvětvové struktury vybraného regionu**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Regionální odvětvová struktura je živý, neustále se vyvíjející organismus, jejíž jednotlivé prvky na sebe navzájem reagují. Cílem této práce je vyhodnotit změny odvětvové struktury vybraného regionu v kontextu makroregionálních změn.

Osnova:

- Regiony, regionální politika, regionální struktury.
- Odvětvová analýza regionů České republiky.
- Vyhodnocení regionální odvětvové struktury České republiky a jejího vývoje v čase.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUČEK, M., REHÁK, Š., TVRDOŇ, J. Regionálna ekonómia a politika. Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 978-80-8078-362-4.

KRAFTOVÁ, I., PRÁŠILOVÁ, P. Prosperující podnik v regionálním kontextu. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7357-989-0.

MACHÁČEK, J., TOTH, P., WOKOUN, R. Regionální a municipální ekonomie. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1836-7.

MCCANN, P. Modern urban and regional economics. Oxford: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-958200-6.

MINAŘÍK, B., BORŮVKOVÁ, J., VYSTRČIL, M. Analýzy v regionálním rozvoji. Praha: Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7431-129-1.

STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J. Regionální politika a její nástroje. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Martin Maštálka, Ph.D.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

Datum zadání diplomové práce: **3. září 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2019**

doc. Ing. Romana Provozničková, Ph.D.

děkanka

L.S.

Ing. Zdeněk Matěja, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 3. září 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 25. 4. 2019

Bc. Petra Lišková

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Martinu Maštálkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady, které mi velice pomohly při zpracování diplomové práce. Ráda bych poděkovala rovněž Českému statistickému úřadu, zejména paní Ing. Hedvice Fialové za poskytnutá data a její odborné rady. Poděkování patří též mé rodině, která mě podporovala po celou dobu studia. Dále bych chtěla také moc poděkovat mému příteli, který mi byl oporou nejen při psaní práce, ale také v průběhu celého studia, poděkování patří též jeho rodině, která mě rovněž podporovala a poskytovala mi studijní zázemí.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá problematikou odvětvové struktury vybraného regionu, konkrétně České republiky a jejích krajů. Úvodní část se věnuje pojmu region včetně jeho hlavních charakteristik. Poté je věnován prostor problematice urbanizace, územnímu a strategickému plánování. Dále se diplomová práce zabývá odvětvovou analýzou regionů České republiky a makroekonomickými ukazateli. V závěrečné části se práce věnuje vyhodnocení odvětvové struktury České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Regiony, Regionální politika, regionální rozvoj, odvětví, odvětvová struktura

TITLE

Development of the sectoral structure of the selected region

ANNOTATION

This thesis is focused on the sectoral structure of the selected region, namely the Czech Republic and its regions. The introductory chapter deals with the concept of the region including its main characteristics. The thesis also covers the problems of urbanization, territorial and strategic planning. It is followed by sectoral analysis of regions of the Czech Republic and macroeconomic indicators. In the final part, the thesis deals with the evaluation of the sectoral structure of the Czech Republic.

KEYWORDS

Regions, regional policy, regional development, sectors, sectoral structure

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 REGION.....	9
1.1 TYPOLOGIE REGIONU.....	10
2 REGIONÁLNÍ POLITIKA.....	13
2.1 VÝVOJ REGIONÁLNÍ POLITIKY.....	14
2.2 NÁSTROJE A CÍLE REGIONÁLNÍ POLITIKY.....	15
2.3 REGIONÁLNÍ POLITIKA EU.....	16
2.4 REGIONÁLNÍ POLITIKA ČR.....	17
2.4.1 Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.....	17
3 REGIONÁLNÍ ROZVOJ.....	20
3.1 KONCEPTY REGIONÁLNÍHO ROZVOJE.....	21
4 REGIONÁLNÍ STRUKTURY.....	23
4.1 TEORIE REGIONÁLNÍCH STRUKTUR.....	23
4.2 REGIONÁLNÍ STRUKTURY ČR.....	25
5 URBANIZACE.....	28
5.1 REGIONÁLNÍ DOPADY URBANIZACE.....	29
5.2 METROPOLIZACE.....	31
5.3 STRATEGICKÉ PLÁNOVÁNÍ.....	31
5.4 ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ.....	33
6 ODVĚTVOVÁ ANALÝZA REGIONŮ ČESKÉ REPUBLIKY.....	36
6.1 ODVĚTVÍ.....	36
6.1.1 Struktura odvětví.....	37
6.1.2 Životní cyklus odvětví.....	38
6.2 METODIKA.....	38
6.3 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT.....	40
6.1 HRUBÁ PŘIDANÁ HODNOTA.....	41
6.2 MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI V REGIONECH ČR.....	42
6.3 INFLACE.....	44
6.4 ÚROKOVÁ SAZBA.....	46
6.5 ZÁVISLOST ODVĚTVÍ NA HPH V REGIONECH ČR.....	48
7 VYHODNOCENÍ REGIONÁLNÍ ODVĚTVOVÉ STRUKTURY ČESKÉ REPUBLIKY.....	54
7.1 CHARAKTERISTIKY DIVERZIFIKACE.....	54
7.2 KOEFICIENT SPECIALIZACE.....	55
7.2.1 Vývoj odvětvové struktury v ČR.....	58
7.2.2 Odvětví zpracovatelského průmyslu.....	62
7.3 LOKALIZAČNÍ KVOCIENT.....	66
7.1 AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL.....	68
7.2 VÝZKUM A VÝVOJ.....	74
8 SHRUTÍ.....	83
ZÁVĚR.....	86
POUŽITÁ LITERATURA.....	88
SEZNAM PŘÍLOH.....	96

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Problémové regiony ČR.....	12
Obrázek 2: Návrh vymezení území ČR pro účely problémové analýzy Strategie regionálního rozvoje 21+	18
Obrázek 3: Dvojí pojetí regionálního rozvoje	21
Obrázek 4: Hierarchie centrálních míst – „k principy“	24
Obrázek 5: Mapa regionální struktury ČR	25
Obrázek 6: Fáze vývoje měst.....	28
Obrázek 7: Životní cyklus odvětví	38
Obrázek 8: Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v krajích ČR v letech 1995-2017	40
Obrázek 9: Hrubá přidaná hodnota v krajích ČR v letech 1995-2017	42
Obrázek 10: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v % v letech 1993 2017	43
Obrázek 11: Míra inflace v % v ČR v letech 2000-2018	45
Obrázek 12: Úrokové sazby v % v ČR v letech 1993-2018.....	47
Obrázek 13: Mapa společností zabývajících se odvětvím 29 - výroba motorových vozidel v ČR	69
Obrázek 14: Průměrný počet podniků odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017	70
Obrázek 15: Tržby z prodeje výrobků a služeb odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017	72
Obrázek 16: Průměrný evidenční počet zaměstnanců odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017	73
Obrázek 17: Průměrná hrubá měsíční mzda v odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017	73
Obrázek 18: Výdaje na výzkum a vývoj na 1 obyvatele v ČR a sousedních státech v letech 2005-2017.....	75
Obrázek 20: Počet pracovišť v odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017.....	78
Obrázek 21: Výdaje na odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017	80
Obrázek 22: Zaměstnanci odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017.....	81
Obrázek 23: Výzkumní pracovníci v odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017	82
Tabulka 1: NUTS prahové hodnoty populace	26
Tabulka 2: Klasifikace CZ-NUTS	27
Tabulka 3: Klasifikace odvětví CZ-NACE	37
Tabulka 4: Ekonomické sektory	49
Tabulka 5: Spearmanovy korelace Česká republika.....	50
Tabulka 6: Spearmanovy korelace Plzeňský kraj.....	51
Tabulka 7: Spearmanovy Korelace Ústecký kraj	51
Tabulka 8: Spearmanovy Korelace Olomoucký kraj	52
Tabulka 9: Spearmanovy Korelace Zlínský kraj	52
Tabulka 10: Spearmanovy Korelace Moravskoslezský kraj	53
Tabulka 11: Koeficient specializace podle klasifikace CZ-NACE v letech 1993-2017	57
Tabulka 12: Koeficient specializace podle klasifikace CZ-NACE odvětví C v letech 2000-2018.....	65
Tabulka 13: Lokalizační kvocient odvětví výroba automobilů v krajích ČR v letech 2002-2017.....	67
Tabulka 14: Struktura zpracovatelského průmyslu dle klasifikace CZ-NACE.....	69
Tabulka 15: Výsledné pořadí krajů ČR na základě zvolených indikátorů	74
Tabulka 16: Struktura Profesní, vědecké a technické činnosti podle klasifikace CZ-NACE ..	76
Tabulka 17: Lokalizační kvocient odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2002-2017	77

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

CZ-NACE	Statistická klasifikace ekonomických činností prováděných v ČR
CZ-NUTS	Klasifikace územních celků v České republice pro potřeby Eurostatu a ČSÚ
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
Eurostat	Statistický úřad Evropské unie
Ha	Hektar
ISIC	Mezinárodní standard klasifikace průmyslu (International Standard Industrial Classification)
LAU	Místní administrativní jednotka (Local administrative unit)
OKEČ	Odvětvová klasifikace ekonomických činností
OSN	Organizace spojených národů
MMR ČR	Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
NATO	Severoatlantická aliance
NUTS	Klasifikace územních statistických jednotek (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques)
PRIBID	Interbank Bid Rate
PRIBOR	Prague Interbank Offered Rate
RIS3	Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky
ROP	Regionální operační programy
SRR	Strategie regionálního rozvoje
VaV	Výzkum a vývoj
VB	Velká Británie
Sb.	Sbírka zákonů

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá odvětvovou strukturou vybraného regionu, konkrétně České republiky a jejích krajů v kontextu makroekonomických změn. Od odvětvové struktury se vyvíjí ekonomika dané země, a to nejen s ohledem na vlastní výkon ekonomiky, ale rovněž na její stabilitu. Každý region se zaměřuje na odvětví, které mu přináší bohatství. Tuto specializaci lze zjistit pomocí makroekonomických ukazatelů, např. pomocí hrubého domácího produktu, hrubé přidané hodnoty či zaměstnanosti.

Tato práce analyzuje směry vývoje regionální odvětvové struktury České republiky. Vyhodnocuje odvětví, na která se Česká republika a její kraje specializují, a ze které čerpají konkurenční výhodu. Pokud region nedisponuje dostatečně silnou výhodou, lze jej nazvat problémovým. Mezi bohatými a chudými regiony vznikají tzv. regionální disparity a právě ty řeší regionální politika. A to jak na úrovni České republiky, tak i v rámci Evropské unie. Regionální politika se snaží prostřednictvím svých nástrojů snížit regionální rozdíly.

Cílem práce je vyhodnotit změny odvětvové struktury vybraného regionu v kontextu makroregionálních změn.

Ve svém úvodu se práce věnuje charakteristice pojmu region, na což dále navazuje pojednání o regionální politice. Regionální politika, nebo-li strukturální politika, vznikla na základě existence regionálních disparit. Počátky vývoje regionální politiky lze spatřovat ve Velké Británii. Regionální politika ve státech Evropské unie, včetně České republiky, představuje jeden z hlavních nástrojů překonání disparit, které vznikají v důsledku ekonomických, sociálních nebo i environmentálních změn ve společnosti. Příkladem může být restrukturalizace hospodářství a ekonomické změny po revolučním roce 1989 nebo i sanace škod po povodních na přelomu milénia.

Regionální politika je uskutečňována pomocí celé řady nástrojů. Kromě nástrojů rozvojových, jako jsou strategické a územní plánování, se jedná také o nástroje makroekonomické, mikroekonomické. Jednotlivé státy realizují svou regionální politiku, ovšem s ohledem na cíle Evropské unie. Regionální politika prostřednictvím celé řady programů alokuje finanční prostředky jednotlivým regionům. V České republice se považuje za základní nástroj regionální politiky Strategie regionálního rozvoje, kterou zpracovává Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. V současnosti platí strategie pro období 2014-2020, ale zároveň je v přípravě na následující programové období.

V minulosti se regionální rozvoj ztotožňoval s růstem, v dnešní době už nikoli, jelikož rozvoj znamená nějaké zlepšení, čili růst lze považovat za součást rozvoje. Vedle regionálního

rozvoje lze vymezit místní a udržitelný rozvoj. Problematika udržitelného rozvoje se chováním společnosti v současné době tak, aby nebylo ohroženo uspokojování potřeb generací budoucích.

V práci se pojednává o regionálních strukturách, s čímž souvisí prostorová ekonomická analýza, kterou se v minulosti zabývali někteří autoři, zejména W. Christaller a A. Lösch ve své práci teorie centrálních míst. V České republice lze nalézt několik přístupů ke klasifikaci a vymezení regionálních struktur. Pro rozlišení slouží klasifikace NUTS, která vymezuje ČR na jednotlivé regiony podle velikosti, či počtu obyvatel a také na základě administrativního uspořádání.

Teoretická východiska odvětví a jeho struktury lze ztotožnit s vymezením klasifikace CZ-NACE. Zvolené indikátory v této práci jsou analyzovány na základě odvětvového členění dle této klasifikace. Po teoretickém nástinu následuje základní makroekonomická analýza České republiky a jejích krajů, která má za úkol seznámit s ekonomickou situací a naznačit postavení regionů. Indikátory byly vybrány na základě makroekonomického magického čtyřúhelníku. V práci je provedena korelační analýza České republiky a jejích krajů na základě Spearmanova korelačního koeficientu s využitím ukazatele Hrubá přidaná hodnota.

Cíl práce, vyhodnocení regionální odvětvové struktury České republiky bylo provedeno na základě koeficientu specializace a lokalizačního koeficientu. Specializace určuje, na jaké odvětví se Česká republika zaměřuje a v souvislosti s tím, byla vybrána dvě odvětví a následně analyzována pomocí dostupných indikátorů. V závěru práce jsou shrnuty všechny poznatky vyplývající z této diplomové práce.

1 REGION

Pojmem „region“ se zabývají regionální vědní disciplíny. Souvisí zejména s oblastmi regionální politiky a regionálního rozvoje. Literatura uvádí několik charakteristik regionu, např. Krejčí a Klusáček definují region jako výsledek procesu regionalizace, kde je region výsledkem abstrakce a konstrukce obecných procesů, dále popisují region jako produkt vztahů, tvořený rozmanitými prostorovými interakcemi, kde zdůrazňují zejména vztahy jednotlivých skupin aktérů (Krejčí, 2010). Dle Stejskala může být region subnárodním celkem, tedy částí jednoho státu či národního hospodářství, která je oddělena formálními hranicemi a obvykle spojena ekonomickými bariérami. Stejskal rovněž charakterizuje region jako území s definovanými prvky, kde se nachází specifická funkční infrastruktura, prosazuje se společný zájem na rozvoji regionu a zvýšení blahobytu všech občanů (Stejskal aj. 2009). Dle Matouškové lze pohlížet na region objektivně a subjektivně. Při objektivním zkoumání nahlížíme na geografické determinování regionu, s čímž souvisí přírodní pojetí regionu. Naopak subjektivní koncepce bere v úvahu sociálně-ekonomické vztahy tzv. funkční pojetí regionu (Matoušková, 2000). Regionem nazýváme menší územní jednotku, která vychází z většího územního celku, a to ze státu. Jedná se tedy o středně velký územní útvar uvnitř státu, rozlohou větší než obec, ale menší než stát.

Ačkoliv se problematikou regionu zabývala celá řada autorů a odborníků, samotné vymezení tohoto pojmu je velmi neurčité, nemá stálou ani univerzální definici. Tento fakt je odrazem odlišného vnímání rozdělení zemského povrchu, při kterém odborníci vycházeli z odlišných metodik vymezování jeho geografických částí. Wokoun obecně označuje region jako tzv. komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry (Wokoun aj. 2011). Krejčí se přiklání k pojetí Klapky a Toneva, že „*region je omezený složitý dynamický prostorový systém, vzniklý na základě interakce přírodních a sociálně-ekonomických jevů a procesů a vykazující určitý typ organizační jednoty, která jej odlišuje od ostatních regionů* „ (Krejčí, 2010, s. 116).

V rámci organizace vztahů a jejich intenzity lze vymezit region třemi prvky. Jedná se o jádro, zázemí a hranice regionu. Jádro vzniklo z původního sídla, či jeho části, podél které se následně vyvíjel region. Jedná se o centrum mající silné vazby s okolím (periferií), vzájemně tvoří regionální aglomeraci. Zázemí je částí, která má racionalizační vazby s jádrem, blízko něhož se nalézá. Vztahy těchto dvou prvků jsou podmíněné jejich vzájemnou vzdáleností. Zázemí rozlišujeme na zájmové (přilehlé k centru, mající zájem na centru) a spádové (oblast, ze které musí obyvatelstvo dojíždět za základní občanskou a pracovní vybaveností (Danková, 2018).

Hranice regionu umožňují oddělit regiony od sebe. Hranice regionu lze členit na přírodní, historické a správní. Přírodní hranice jsou tvořeny horami, řekami, lesními plochami a ostatními přírodními útvary. Historické hranice souvisí s formováním národů, složitými vztahy mezi regiony v minulosti a s administrativním uspořádáním států v důsledku státní moci. Správní hranice jsou vytvářeny na základě funkcí státu, které souvisí s výkonem na nižších administrativních jednotkách, než je stát. Správní hranice mohou kopírovat i politické či populační trendy. (Žítek, Klímová, 2008)

S pojmem region souvisí termín regionalizace, který lze chápat jako výsledek tvorby určitých regionů a jako proces vymezování regionů. Zkoumá prostorové uspořádání, jevy, procesy a vztahy, což rovněž souvisí se sídelní strukturou území (Brychtová, 2006).

Regionalizaci lze také členit na fyzickogeografickou a socioekonomickou, mezi další rozlišení patří dělení v rámci jednotlivých geografických oblastí např. regionalizaci klimatickou, hydrogeografickou, pedografickou, geomorfologickou, dále regionalizaci zemědělství, dopravy, služeb a maloobchodu, obyvatelstva apod. (Wokoun aj. 2011).

1.1 Typologie regionu

Jak již bylo popsáno výše, regiony můžeme definovat mnoha způsoby a obdobně je lze třídit do různých kategorií, a to podle způsobu vnímání či pojetí samotného autora. Hudec hierarchizuje regiony do pěti následujících skupin (Hudec, 2009):

- Přírodní pojetí – území vymezené přírodními hranicemi, které vzniklo působením geologických a geomorfologických procesů (hory, lesy, řeky).
- Administrativní (politické) pojetí – území vymezené územními oblastmi, v České republice (ČR) se jedná o kraje, obce. Toto určení slouží především pro výkon veřejné správy.
- Funkční pojetí – území se vzájemně funkčně definovanými prvky, kde existuje specifická, účelová a související infrastruktura, rovněž se zde prosazuje veřejný zájem a blahobyt.
- Účelově-funkční pojetí – území konkretizované účely daného regionu vyčlenitelného z širšího území např. lázeňské regiony.
- Systémové pojetí – území, které představuje složitý, prostorově otevřený dynamický systém s velkým počtem prvků různé kvality a hustými vazbami, je bohatě strukturovaný a má širokou škálu různorodých vlastností. Otevřenost se spatřuje v rámci vstupů a výstupů, které se mění a interagují s okolím.

Z hlediska ekonomického vývoje lze regiony členit na regiony na růstové, stagnující a problémové (regiony vyžadující soustředěnou podporu státu). V rámci růstových regionů se budují nová odvětví výroby a služeb, zároveň roste i počet obyvatel, který je ovlivňován přirozeným přírůstkem. Stagnující regiony neodrážejí žádné ekonomické změny. Problémové regiony se vyznačují špatnou ekonomickou situací (Krejčí, 2010). Tyto regiony vymezuje zákon č. 248/200 Sb., *o podpoře regionálního rozvoje* (dále jen zákon o podpoře regionálního rozvoje) vymezuje problémové regiony následovně:

- *Regiony strukturálně postižené* související se strukturálními změnami v ekonomice, které mají za příčinu útlum odvětví, což se projeví v nárůstu nezaměstnanosti, toto se odráží v několika ukazatelích, přičemž mezi nejpoužívanější patří míra nezaměstnanosti, podíl zaměstnanosti v daném odvětví;
- *Hospodářsky slabé regiony* dosahují nedostatečného ekonomického vývoje oproti celé ČR a nízkých výdělků obyvatelstva, tento stav může souviset s neúplným využíváním výrobních faktorů;
- *Venkovské regiony* vyznačují se nízkou hustotou zalidnění a neustále ubývajícím počtem obyvatel, v těchto regionech převládá zemědělská činnost, lze použít ukazatele o počtu obyvatelstva, struktuře zaměstnanosti a příjmů.

Následující obrázek 1 znázorňuje problémové regiony v ČR vymezené v rámci programového období 2010-2013. Jedná se zejména o regiony na severu, kde se rozkládají nejproblematičtější regiony ČR.

2 REGIONÁLNÍ POLITIKA

Mezi regiony v důsledku působení různých faktorů vznikají rozdíly tzv. disparity, které vychází z odlišných historických, geografických a společenských podmínek daného území. Každý region disponuje odlišným kapitálem, jinou kvalitou lidského potenciálu a infrastruktury a v souvislosti s tím probíhá jeho rozvoj. Právě regionální disparity sloužily jako důvod pro vznik regionální politiky, která řeší jejich existenci a příčiny Regionální disparity ovlivňují ekonomické bohatství regionů a tím i celé země (Armstrong, Taylor, 2000). Ekonomické procesy v regionech a směr vývoje lze do určité míry usměrňovat. Rovněž samotný trh vytváří svým působením disparity, které lze ovlivňovat, a to zejména pomocí organizací veřejné správy (Buček aj. 2010). Toto působení probíhá hierarchicky v následujících úrovních:

- Nadnárodní – regionální politika uskutečňována prostřednictvím Evropské unie (dále jen EU), která prosazuje své zájmy a principy, součástí jsou politiky hospodářské a sociální soudržnosti.
- Národní – realizována státem, prosazuje své zájmy na úrovni národní ekonomiky svými institucemi.
- Regionální – důsledek realizace procesů decentralizace v ekonomice.

Regionální politika představuje problém v jasném vymezení, protože existuje velké množství definic a žádná z nich není obecně uznávaná. Stejskal ve své knize podává pohled na několik definic regionálního rozvoje, jedna z nich zní takto: „*Regionální politika představuje všechny veřejné intervence, které vedou ke zlepšování geografického rozdělení činností, resp. které se pokoušejí napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky pro dosažení dvou vzájemně závislých cílů – ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů*“ (Stejskal aj. 2009, s. 12). Regionální politika se řadí mezi státní politiky, zahrnuje zásahy státu prostřednictvím veřejného sektoru a ovlivňování hospodářských procesů. Obecně lze na regionální politiku nahlížet jako na soubor cílů a opatření, který má vést ke snižování rozdílů v sociálně ekonomické úrovni jednotlivých regionů. Konkrétní cíle a opatření odráží konkrétní situace v jednotlivých státech. Regionální politiku lze uskutečňovat na základě existence regionálních disparit a politické vůle řešit nerovnosti a ekonomické možnosti řešení těchto situací.

2.1 Vývoj regionální politiky

Vývoj regionální politiky započal v třicátých letech dvacátého století, v období velké hospodářské krize. V této době měla Velká Británie (VB) za úkol postavit se problémům vzešlým z této krize. Jednalo se o nárůst sociálně ekonomických disparit mezi jednotlivými regiony. VB musela najít způsob, jak zlepšit infrastrukturu, aby pozvedla některá odvětví. Řešení nastalo přijetím zákona o speciálních územích, kde se vymezily pravidla pro problémové regiony. Tento akt započal rozvoj regionální politiky ve VB. V následujících letech byly vydány další legislativní dokumenty či zákony, které souvisely s regionální politikou např. zákon o místní zaměstnanosti, zákon o průmyslovém rozvoji (Macháček aj. 2011).

Po druhé světové válce se začala rozvíjet regionální politika ve Francii (pařížská aglomerace vs. ostatní regiony) a v Itálii (bohatý sever vs. chudý jih). Představy o regionální politice států obsahují hlavní dokumenty EU, mezi které patří Evropská charta „prostorového, územního plánování“, vymezuje oblast regionálního plánování dle zásad evropského prostoru. Evropská charta obsahuje cíle: Vyvážený socioekonomický rozvoj regionů, zlepšování životních podmínek, zodpovědné zacházení s přírodními zdroji a ochrana životního prostředí a racionální využívání území. V roce 1984 Evropský parlament nechal vypracovat „evropský prostorový plán“, který pomohl s koordinací rozvojové politiky a jednotlivých společných záměrů. Stanové cíle EU neplní členské země rovnoměrně. Doporučuje se zpracovávat výhledové studie, koncepční zásady regionálního plánování, která zabezpečí společné plánování všech členů (Macháček aj. 2011).

Rozvoj regionální politiky v ČR způsobila restrukturalizace a další změny po roce 1989. Mezi první dokumenty týkající se regionální politiky v ČR patří „Zásady zákona České národní rady o regionální politice“, „Zásady regionální politiky vlády ČR“, které následovaly po zákoně o podpoře malého a středního podnikání, mezi další patří „Zásady regionální politiky“, které stanovily všeobecná pravidla regionální politiky v ČR a přiblížily světovou regionální politiku. V těchto zásadách byly definovány typy podporovaných regionů tzv. strukturálně postižené regiony a hospodářsky slabé regiony. V roce 2000 vstoupil v platnost zákon č. 129/2000 Sb. O krajích., pro které poté vznikly programy rozvoje územního obvodu kraje a začaly se připravovat dokumenty pro čerpání strukturálních fondů pro období 2004-2006. Strukturální fondy EU patří mezi hlavní nástroje strukturální a regionální politiky. Méně ekonomicky vyspělým státům EU se poskytují rovněž prostředky z fondu soudržnosti tzv. kohezního fondu. Po vstupu ČR do EU byla již legislativa synchronizována a připravila se další Strategie regionálního rozvoje ČR na období 2007-2013 (Stejskal, 2011).

2.2 Nástroje a cíle regionální politiky

Cíle regionální politiky jsou formulovány na základě převažujících regionálních problémů a vlivů státní hospodářské politiky. Z těchto cílů se následně odvozují nástroje regionální politiky, které lze členit do následujících skupin (Armstrong, Taylor, 2000):

- Makroekonomické nástroje – fiskální politika, monetární politika, protekcionismus;
- Mikroekonomické nástroje – realokace pracovních sil, realokace kapitálu;
- Ostatní nástroje – administrativní nástroje, institucionální nástroje.

Nástroje regionální politiky se věnují zejména vtažení kapitálu a podnikatelských aktivit do regionu, stimulaci vnitřních rozvojových zdrojů, dosídlení a stabilizaci obyvatelstva v regionu (Macháček aj. 2011). Makroekonomické nástroje se omezují národohospodářskými cíli, a to udržení inflace na žádoucí úrovni a vyrovnání platební bilance. V rámci fiskální politiky se provádí regionalizace daní a odvodů, snižuje se sazba daní v podporovaných regionech, dochází k meziregionálnímu přerozdělování v rámci státního rozpočtu. Monetární politika ovlivňuje množství peněz v ekonomice a výši úrokové míry čili může usnadňovat poskytování úvěrů v regionech. Protekcionismus se zabývá státním působením dovozů prostřednictvím dovozních limitů a cel na produkty v upadajících regionech.

Mikroekonomické nástroje cíleně ovlivňují rozhodování ekonomických subjektů o prostorové lokalizaci. V rámci těchto nástrojů se jedná o účelově poskytované finanční prostředky. Poskytnutí těchto finančních dotací slouží jako obnova rovnováhy na regionálních trzích práce ovlivněných výrobními faktory práce a kapitálu. Nástrojům realokace pracovních sil předchází identifikace všech faktorů ovlivňující rozhodování pracovní síly, migraci a po tomto kroku lze ovlivňovat regionální politiku prostřednictvím rozhodnutí o podpoře migrace, jedná se zejména o emigraci z upadajících regionů. V rámci mikroekonomických nástrojů se spíše uskutečňuje realokace kapitálu, nejčastěji přilákání kapitálu do upadajícího regionu, tvorbu nových pracovních příležitostí v rámci stávajících firem v regionu, což znamená stabilizaci obyvatelstva v regionu. Podniky mohou v regionu rozšířit stávající výrobu, pokud je konkurenceschopná nebo se přeorientovat na nový druh výroby. Mezi další nástroje v této oblasti patří systémy investičních pobídek, daňová zvýhodnění a subvence, což zajišťují pověřené státní instituce a v rámci regionů kraje a obce (Stejskal aj. 2009).

Ostatní nástroje regionální politiky se používají výjimečně, jedná se administrativní nástroje, kam patří např. správní rozhodnutí o zastavení ekonomické činnosti nevhodné z hlediska potřeb rozvoje území. Dalším nástrojem jsou regionální rozvojové agentury, které

zabezpečují tvorbu regionálních programů a plánů, poskytují služby pro podnikatelské subjekty a pro regionální a místní orgány veřejné správy, zabývají se realizací programů EU (Wokoun aj. 2011).

2.3 Regionální politika EU

Mezi cíle EU rovněž patří snižování disparit na hospodářské úrovni regionů a členských států. Jednotlivé země EU přistoupily k realizaci vlastní národní regionální politiky, pomocí které usilují o snížení rozdílů v životní úrovni mezi regiony a bojují s vysokou nezaměstnaností. Podporují se socioekonomické struktury v zaostávajících regionech a v oblastech s nevyhovující odvětvovou strukturou průmyslu. Regionální politika EU je prováděna na nadnárodní úrovni tzn., uskutečňuje se nezávisle přímo na EU, dále na národním stupni, jedná se o silně diferenciovanou regionální politiku utvářenou jednotlivými členskými státy samostatně, ale postupně si přebírají některá společná pravidla a regionální úroveň tzn., že ve většině zemí se dlouhodobě politika posiluje. (Wokoun, 2003).

Ačkoliv celá EU disponuje v součtu velkým bohatstvím, tak i přesto existují mezi jednotlivými státy výrazné disparity. Proto EU pracuje na opatřeních, které mají pomoci jednotlivým postiženým regionům. Regionální politika EU vznikla z důvodu snahy o vytvoření ekonomické a monetární unie a z důvodu řešení problémů týkajících se regionálních rozdílů a rovněž z iniciativy některých členských států na vyrovnání regionálních dopadů ostatních politik EU.

Regionální neboli strukturální politika vychází z několika principů, přičemž mezi nejdůležitější patří solidarita, která zastřešuje pomoc znevýhodněným regionům a soudržnost, která je výhodou pro všechny členy. Mezi další principy lze řadit partnerství, programování, monitorování a vyhodnocování (Armstrong, Taylor, 2000).

V rámci strukturálních fondů existují čtyři fondy, z kterých se čerpají finanční prostředky, jedná se o Evropský fond regionálního rozvoje (European Regional Development Fund), Evropský sociální fond (European Social Fund), Evropský zemědělský podpůrný a garanční fond (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund), Finanční nástroj pro podporu rybolovu (Financial Instrument for Fisheries Guidance) a Fond soudržnosti tzv. Kohezní fond (Cohesion Fund) (Stejskal aj. 2009). Tyto fondy snižují regionální disparity a snaží se o udržitelný rozvoj prostřednictvím svých rozvojových programů a projektů, které musí být propracované.

2.4 Regionální politika ČR

Základním nástrojem a legislativním dokumentem regionální politiky lze považovat v ČR „*Strategii regionálního rozvoje ČR*“, kterou zpracovává Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a ostatní řídicí orgány krajů a schvaluje ji vláda ČR. Strategie zabezpečuje provázanost regionální politiky v ČR a regionální politiky EU a souvisí s ní regionálně orientované rozvojové programy financované z národních zdrojů, rovněž spolufinancování z prostředků EU. Strategie regionálního rozvoje ČR obsahuje analýzu a návrhovou část regionálního rozvoje, které jsou členěny do prioritních oblastí, dále vymezuje regiony podporované státem, které je potřeba podpořit a tím zvýšit jejich hospodářskou, sociální a územní soudržnost, tedy snížit regionální rozdíly (Cvik, 2016). V současné době je v platnosti Strategie regionálního rozvoje pro období 2014-2020, která obsahuje tyto prioritní oblasti: prioritní oblast regionální konkurenceschopnost, oblast územní soudržnosti, environmentální udržitelnost, veřejná správa (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013).

Vedle Strategie regionálního rozvoje ČR se využívají „*Strategie územního obvodu kraje*“, které schvaluje zastupitelstvo kraje. Tyto strategie nejsou časově ohraničené. Mezi hlavní mezníky české regionální politiky patří zákon č. 248/2000 Sb. O podpoře regionálního rozvoje, který vytyčuje okolnosti čerpání podpor regionálního rozvoje, které přispívají ke koordinaci a realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Tyto pomoci se udělují ze strukturálních fondů v návaznosti na Regionální operační programy (dále jen ROP), ze kterých se čerpají prostředky na základě rozhodnutí jednotlivých států.

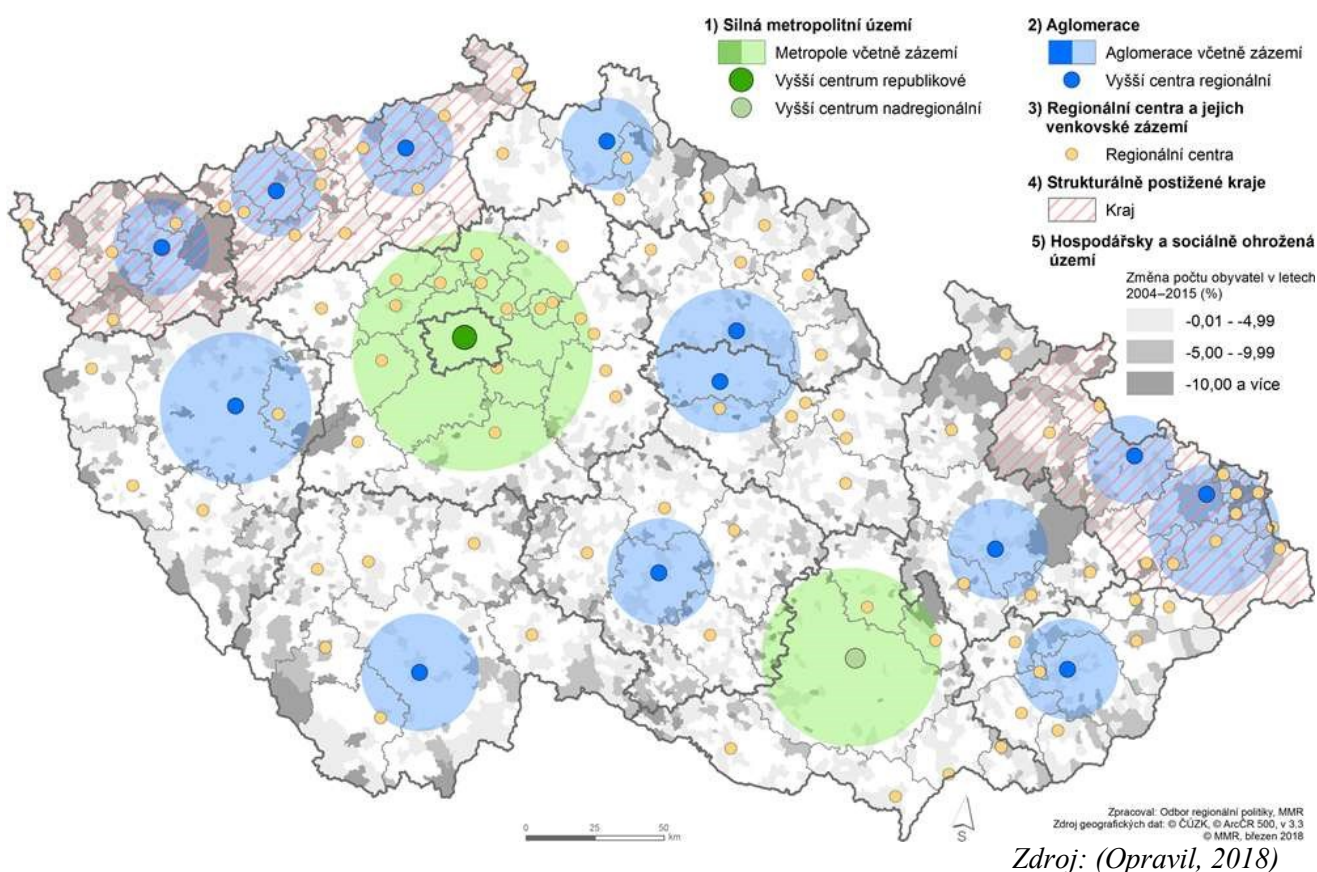
Podmět na zřízení regionů soudržnosti předložila EU. Chtěla tím tak zajistit existenci řídicích orgánů, které by zodpovídaly za realizaci operačních programů. V rámci programového období 2014-2020 však bylo ustanoveno Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (dále jen MMR ČR) k zabezpečování činností regionálního rozvoje včetně mezinárodní spolupráce. V současnosti tedy MMR ČR komunikuje s orgány EU v rámci politiky sociální, hospodářské a územní soudržnosti (Cvik, 2016).

2.4.1 Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Prvopočátek Strategie regionálního rozvoje ČR (dále jen SRR ČR) 2021+ zahájilo MMR ČR v roce 2017. Zpracovává se na základě zprávy o uplatňování SRR 2014-2020 a spolupodílí se na ní pracovní skupiny zahrnující zástupce ministerstev krajů, měst, venkova, územních partnerů a expertů. Oproti minulým strategiím se v této klade důraz na územní specifický postoj, který spočívá v nepřístupování shodně k celému území ČR, ale jednotlivé cíle se rozcházejí v rámci různých území nebo se liší rozdílnými podmínkami. Mezi nejdůležitější cíle

patří zajištění konkurenceschopnosti, snižování regionálních disparit a udržitelný rozvoj území. Na základě vstupních analytických podkladů se určilo pět územních témat a jeden průřezový, které obsahuje návrhová část SRR ČR 2021+ (Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ se úspěšně tvoří, 2018). Těchto pět témat zpracovalo MMR ČR do mapy, kterou lze pozorovat na obrázku 2.

Obrázek 2: Návrh vymezení území ČR pro účely problémové analýzy Strategie regionálního rozvoje 21+

Aktuální podoba SRR 21+ obsahuje „Vize, Globální cíl, Strategický cíl a Specifický cíl, Typové opatření a Aktivitu. Jednotlivá témata (strategické cíle) zní následovně (Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ se úspěšně tvoří, 2018):

- 1) „Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst“ tzv. silná metropolitní území – metropole Praha, krajské město Brno, které mají tendenci neustále růst a dosahují nadprůměrných ekonomických hodnot jednotlivých ukazatelů;
- 2) „Agglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center“ tzv. aglomerace - jádro (krajská města) a jejich zázemí, zajišťující vyšší regionální funkce (vysoké školy, nemocnice,

divadla, muzea, galerie, banky, pojišťovny atd.), zohledňuje se počet obyvatel spádové oblasti;

- 3) *„Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představující snadno dostupná centra zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů“* tzv. regionální centra a jejich venkovské zázemí - lze vymezit instituce, které by měly tyto centra obsahovat např. Střední školy, muzeum, knihovna, základní zdravotnické služby, úřady ubytovací zařízení atd.;
- 4) *„Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu“* tzv. strukturálně postižené regiony - v současnosti v těchto oblastech probíhá restrukturalizace hospodářství, čteněji se zde vyskytují sociální, ekonomické a environmentální problémy, což způsobuje zaostávání a neatraktivitu regionu pro potenciální příchozí obyvatele a investory, týká se krajů: Ústecký, Karlovarský, Moravskoslezský;
- 5) *„Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích“* tzv. hospodářsky a sociálně ohrožená území – periferní oblasti (daleko od regionálních center, území, která ztratila díky restrukturalizaci pracovní příležitosti, patří sem i území bývalých vojenských újezdů;
- 6) *„Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívá k plnění cílů regionální politiky“* – tento cíl není územní, ale jedná se o průřezový cíl.

3 REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Termín rozvoj lze interpretovat několika způsoby, neexistuje jednotná definice. V minulosti se rozvoj ztotožňoval s ekonomickým růstem, v současnosti se o rozvoji hovoří v mnoha různých oblastech např. v sociální, politické, kulturní či právě regionální. Rozvoj lze chápat jako proces změn, které probíhají postupně, ovlivňují konkrétní entity a způsobují nárůst účelnosti, efektivnosti z hlediska využívání zdrojů, rovněž se uplatňuje aplikování možností, které podmiňují změny z původního stavu do žádoucího stavu. Rozvoj s sebou přináší nějaké zlepšení. Pojem rozvoj nelze zaměňovat s termínem růst, který je součástí rozvoje. Růst lze vymežit na ekonomický či hospodářský. V rámci tohoto pojmu se jedná o kvantitativní charakteristiky, na rozdíl od rozvoje, který vykazuje kvalitativní znaky (Stejskal aj. 2009).

Vedle regionálního rozvoje lze vymežit místní rozvoj, který se uplatňuje ve městě a obci, ovšem regionální rozvoj se vztahuje na vyšší územně správní celky. Místní rozvoj se také týká oblastí, do kterých jednotlivé obce spadají. V rámci místního rozvoje existuje spolupráce na zlepšování místní ekonomiky, a to mezi místními orgány veřejné správy, soukromými a neziskovými organizacemi. Tito aktéři se zabývají zejména zvýšením konkurenceschopnosti a zajištěním udržitelného růstu v dané oblasti. Dochází k vzájemné synergii, kooperaci, budování partnerství. Místní rozvoj vychází z neoklasických ekonomických teorií rozvoje.

Další rozvoj, který lze zmínit se nazývá mnohorozměrný rozvoj. Ten spojuje regionální a místní rozvoj. Zabývá se převážně mimoekonomickými sektory např. sociálními podmínkami, charakteristikami potřeb a možnostmi využívání půdy, bydlením, urbanismem aj. Součástí mnohorozměrného rozvoje jsou cíle a procesy z nadregionálních funkcí lokalit, sídel či regionů.

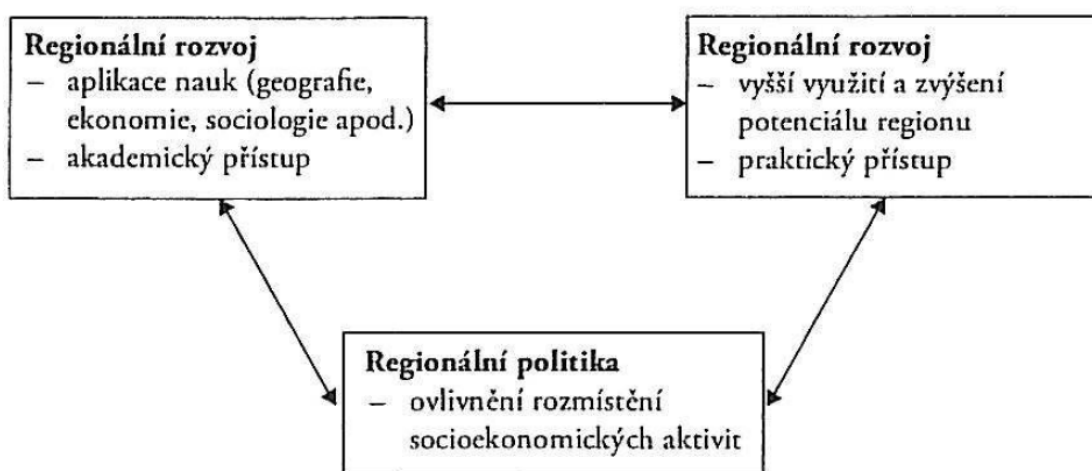
Udržitelný rozvoj je další oblastí v rámci již zmíněné problematiky, jedná se o rozvoj, kterým se zachovávají a rozvíjejí základní hodnoty lidského společenství. V rámci tohoto rozvoje se diskutují současné uspokojování potřeb bez toho, aby se tím omezovaly budoucí generace, aby i ony mohly dostát svým touhám, jedná se zejména o oblasti využívání zdrojů, techniky, životního prostředí, přírodních zdrojů a bohatství, aj. (Wokoun aj. 2011).

Jak již bylo výše nastíněno regionální rozvoj lze definovat mnoha způsoby, přičemž jeden z nich regionální rozvoj chápe jako komplex procesů, které probíhají v regionu, tedy ve složitém systému. Další definici lze nalézt ve SSR ČR 2007–2013, které charakterizuje regionální rozvoj následovně: *„Pojmem regionální rozvoj rozumíme růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů vedoucí*

ke zvyšování životní úrovně a kvality života jejich obyvatel. V tomto ohledu jde o dynamický a vyvážený rozvoj regionální struktury příslušného územního celku a jeho částí (regionů, mikroregionů) a odstraňování, popřípadě zmírňování regionálních disparit“ (Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2019). Stejskal a Kovárník (2009) ve své knize zmiňují výklad autorů Stimson, Stough a Roberts (2006), kteří regionální rozvoj definují jako aplikaci ekonomických procesů a zdrojů, které jsou dostupné v regionu a jejichž výsledkem jsou ekonomické výsledky pro daný region a udržitelný rozvoj.

3.1 Koncepty regionálního rozvoje

Regionální rozvoj lze zkoumat pomocí praktického a akademického přístupu. Praktické vyjádření zmiňuje zvyšování potenciálu a vyšší využívání regionu, které vzniká optimalizací socioekonomických aktivit a využíváním přírodních zdrojů. Akademické pojetí charakterizuje regionální rozvoj pomocí vědních disciplín ekonomie, sociologie a geografie, které se zabývají jevy, vztahy a procesy v regionu a jsou ovlivněny ekonomickými, sociálními a geografickými podmínkami. Akademické teorie se zabývají hledáním příčin a zákonitostí, alokací ekonomických činností, nerovnoměrného osídlování regionu a následnými nástroji, které ovlivňují tyto procesy pomocí vymezených faktorů (Wokoun, 2008). Toto pojetí znázorňuje obrázek 3, který ve schématu znázorňuje v této souvislosti ještě regionální politiku.

Obrázek 3: Dvojí pojetí regionálního rozvoje

Zdroj: (Wokoun, 2008)

Vedle akademického a praktického pojetí existuje celá řada přístupů k vysvětlování regionálního rozvoje, kde každý vymezuje a chápe tento termín z jiných úhlů pohledu, formuluje různá doporučení a závěry. Další chápání vymezuje regionální rozvoj pomocí konvergenčních teorií, kdy přirozenou tendencí dochází k vyrovnávání rozdílů mezi regiony,

tyto rozdíly se považují za dočasné. Druhá teorie, divergenční říká, že k rozdílům dochází v ekonomice přirozeně a že mají tendenci přetrvávat či se zvětšovat. Jiné koncepce se dívají na regionální rozvoj z pohledu exogenního a endogenního. Exogenní koncept přichází s tím, že hlavním činitelem regionálního rozvoje jsou impulsy z venku, tedy vyzdvihuje otevřenost regionálních ekonomik, které umožňují mobilitu výrobních faktorů a interakce mezi regiony. Endogenní koncept spojuje regionální rozvoj se specifickými endogenními regionálními faktory např. podnikavost a konkurenceschopnost, mezifirmní spolupráci, kvalitní pracovní sílu a specializované vzdělávání, výzkumné instituce, specializované služby v regionu, podporu lokální veřejné správy, lze je shrnout jako technickoekonomické faktory.

4 REGIONÁLNÍ STRUKTURY

Pro region jsou charakteristické vnitřní i vnější hospodářské vztahy, které vytváří strukturu (ekonomickou základnu). Vymezení regionů se neobejde bez prostorové ekonomické analýzy. Regionální struktury se v praxi vymezují následovně (Krejčí, 2010):

- Subregiony, v kterých nejsou uzavřeny základní socioekonomické vztahy, např. část obce může být samostatné sídlo;
- *Mikroregiony* – odpovídají základním heterogenním (funkčním) regionům, jedná se zejména o spádové regiony – mikroregiony na okresní úrovni;
- *Mezoregiony* – vznikly na základě oblasti specializovaných pracovišť např. nemocnice, krajské soudy, divadla – mezoregiony krajských měst např. města Brna;
- *Makroregiony* – regiony vytvořené na základě významných institucí parlamentu, ministerstva – makroregion Praha;
- Národní struktury – vymezeny státními hranicemi;
- Nadnárodní struktury – přesahující hranice států např. instituce EU působící na nadnárodní úrovni (ovlivňují všechny členy EU);
- Globální struktury – celosvětové organizace např. Organizace spojených národů (United Nations organization dále jen OSN), Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization dále jen NATO).

4.1 Teorie regionálních struktur

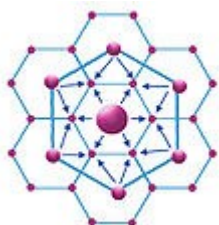
S regionálními strukturami úzce souvisejí teorie lokalizace, které se týkají jak ekonomiky územních celků, tak i ekonomiky územní veřejné správy. V rámci regionálních struktur se pojednává o určení řádu a hierarchizaci regionů, čímž se zabývali pánové W. Christaller, A. Lösch v rámci teorie centrálních míst (Blažek, Uhlíř, 2011).

Teorie centrálních míst se opírá o základní geografické principy, tj. úbytek počtu středisek, co se týče jejich významu. Tato teorie si klade za cíl objasnit velikost a rozmístění měst v sídelním systému, přičemž se očekává racionální jednání zákazníka, a i vlastníků firem. Christaller vychází z předpokladu maximální vzdálenosti, kterou je zákazník schopen překonat, aby získal zboží, a rovněž uvažuje minimální možnou velikost trhu, k tomu, aby existoval daný obchod.

Christaller vymezil sedm modelů maloobchodních činností s analogickými prvky. Umístění obchodu v centru daného území, resp. spádového regionu vychází z motivu lokalizace, konkrétně z minimalizace cestovních výdajů a z blízkosti k zákazníkům. Dále se předpokládá pravidelné rozložení obyvatelstva, čemuž odpovídá rozmístění v pravidelných šestiúhelnících, které se nepřekrývají a jejich velikost je odvozena z potřeb jednotlivých prodejních institucí a počtem zákazníků. Každý ze sedmi modelů maloobchodu má jiný komplex šestiúhelníků, podstatné je, že střediska vyššího řádu obsluhují i střediska nižšího řádu, což znamená počátek hierarchie centrálních míst s daným zázemím, resp. spádovou oblastí ve tvaru šestiúhelníku (Blažek, Uhlíř, 2011).

Hierarchii centrálních míst lze zformovat třemi způsoby, přičemž první z nich tzv. tržní (obchodní) princip snižuje množství středisek potřebných k uspokojení dané oblasti. Druhý se nazývá dopravní princip, který snižuje délku cest, jež propojují střediska. Poslední princip tzv. administrativní, v rámci něhož je nutné, aby celý šestiúhelník nižšího řádu náležel do jednoho šestiúhelníku vyššího řádu. S těmito principy souvisí k-funkce, která vyjadřuje poměr počtu středisek nižšího a vyššího řádu v rámci organizace sídelního uspořádání, kdy tržní princip $k = 3$; dopravní $k = 4$ a administrativní $k = 7$ (Blažek, Uhlíř, 2011). Způsoby hierarchizace zobrazuje obrázek 4, ve kterém lze názorně spatřit předchozí tvrzení.

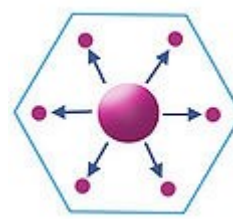
Tržní princip K3

Dopravní princip K4

Administrativní princip K7

Obrázek 4: Hierarchie centrálních míst – „k principy“

Zdroj: (Wikimedia Commons, 2018)

Na Christallera navázal A. Lössch, který se inspiroval i Weberovým lokalizačním modelem³, zejména názorem, že prostředí trhu je v každém prostoru homogenní včetně přepravních možností (McCann, 2013). A. Lössch vycházel z teze, že nejzásadnějším motivem lokalizace firem je maximalizace zisku, nikoliv minimalizace nákladů. Ve svém modelu znázornil oblast, která vymezuje rozsah poptávaného zboží, přičemž poptávka je nevyšší v místě lokalizace firmy a s rostoucí vzdáleností postupně klesá (McCann, 2013). Dále se přestal ve svém výzkumu zabývat některými usnadňujícími předpoklady, posuzoval průmysl, maloobchod

³ Weberův lokalizační model vysvětluje lokalizační rozhodování firem motivované snahou o minimalizaci nákladů.

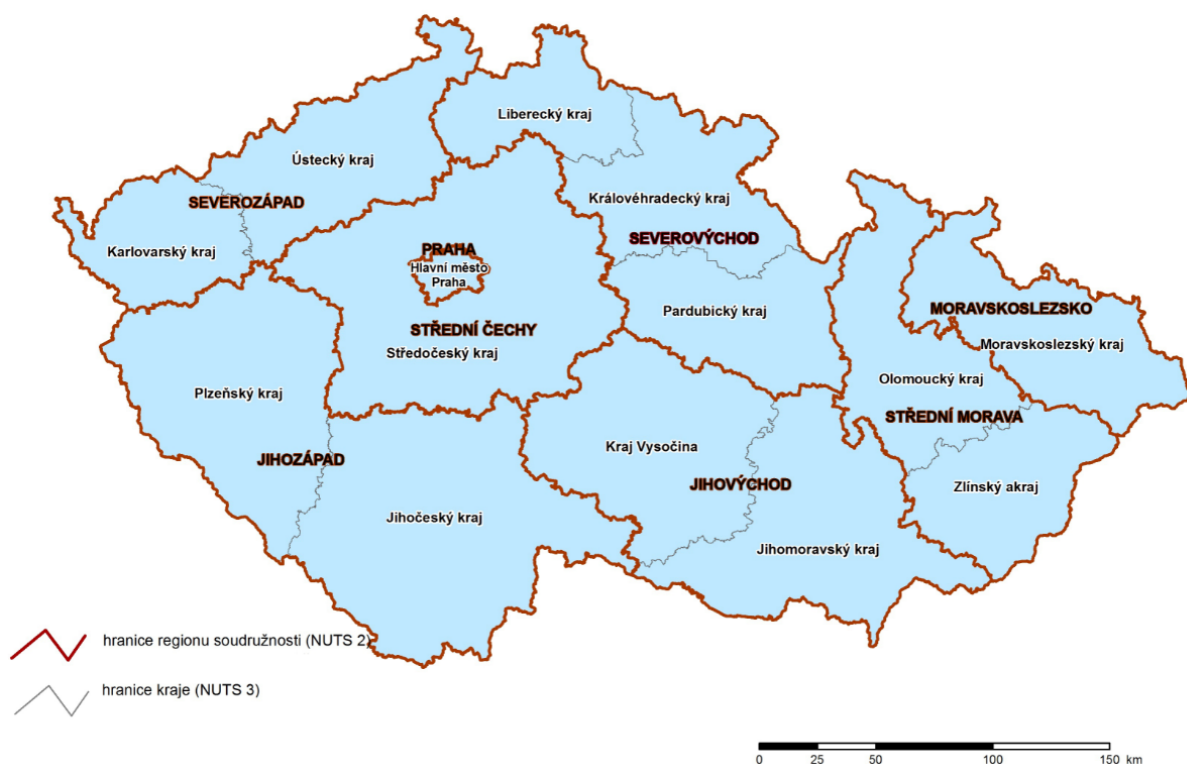
rovněž, jiné způsoby prostorové hierarchizace. Svým uvažování se dostal A. Lösch do složité situace, co se týče objasnění tohoto problému.

Teorie centrálních míst se snažila o objasnění geografických institucí společnosti jako o komplexu a definovat popis systému středisek a regionů. Slabinu této teorie lze spatřit v homogenním vyjádření sídelního systému a také ve velké abstrakci, ke které dochází, když se výstupy z této teorie blíží realitě jen velice nepatrně (Blažek, Uhlíř, 2011).

4.2 Regionální struktury ČR

Regionální struktury v ČR lze vymezit na územně správním uspořádání ČR pro potřeby EU, která vyžadovala jednotný systém klasifikace územních statistických jednotek, který umožní srovnávat ve statistikách podobně velké regiony z hlediska počtu obyvatel a dále ze zeměpisných, historických a kulturních hledisek. Evropský statistický úřad (dále jen Eurostat) začal pracovat na zmíněné klasifikaci s názvem Klasifikace územních statistických jednotek (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques dále jen **NUTS**). V současnosti ji tvoří hlavní úrovně NUTS 0 (stát), NUTS 1 (území), NUTS 2 a NUTS 3 (kraj) (Žitek, 2008). Na obrázku 5 lze vidět současnou strukturu ČR.

Regiony soudružnosti (NUTS2) a kraje (NUTS 3) České republiky

Obrázek 5: Mapa regionální struktury ČR

Zdroj: (Český statistický úřad, 2019h)

V rámci zvyšujícího se počtu členů EU začal být kladen důraz na vytvoření statistických dat v jednotné metodické úpravě, proto se sjednotila klasifikace jednotlivých územních struktur. Eurostat zpracoval klasifikaci NUTS podle právní úpravy nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003, které bylo následně každé tři roky aktualizováno, přičemž naposledy v roce 2017. Tento systém lze aplikovat ve všech členských státech EU, ovšem se zohledněním administrativního uspořádání jednotlivých států. Pro danou úroveň klasifikace NUTS stanovil Eurostat populační hranice, které naznačuje tabulka 1 (Žítek, Klímová, 2008).

Tabulka 1: NUTS prahové hodnoty populace

Úroveň	Minimum	Maximum
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: (Žítek, Klímová, 2008)

Klasifikace NUTS slouží zejména pro nakládání ekonomických informací členských států ve srovnatelném měřítku, což umožňuje objektivní posouzení a porovnání jednotlivých evropských regionů. Tento systém poskytuje stabilizovanou klasifikaci v čase a v prostoru, což je podstatné v rámci analytických a informačních výzkumů.

Vedle klasifikace NUTS existuje systém místních správních jednotek (dále jen LAU), ovšem nemá právní oporu. Regiony LAU vymezují města a obce EU a v ČR okresy. LAU tvoří dvě úrovně a to LAU 1 (v ČR okresy), odpovídá NUTS 4 a LAU 2 (v ČR obce), koresponduje s NUTS 5. Obě zmíněné klasifikace jsou mezi sebou propojeny.

V ČR se na klasifikaci NUTS podílel Český statistický úřad (dále jen ČSÚ), který spolupracoval s Eurostatem. Systém vznikl usnesením vlády ČR č. 707/1998 „Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS“ s platností 1. ledna 2000, které se odráží od nově vzniklých územních jednotek ČR a to krajů. V rámci CZ-NUTS se utřídily administrativní i neadministrativní územní jednotky ČR do NUTS 3, což umožnilo poskytovat statistické údaje pomocí jednotné metodiky EU. ČR se historicky člení na kraje (NUTS 3), ovšem pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU se musely zavést územní jednotky, které odpovídají NUTS 2 tzv. „Regiony soudržnosti“, znázorněné v tabulce 2, jež shrnuje regionální strukturu ČR, tedy klasifikaci CZ-NUTS.

Tabulka 2: Klasifikace CZ-NUTS

Kód	NUTS 0	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3
	Stát	Území	Region soudržnosti	Kraj
CZ	Česká republika (ČR)			
CZ0		Česká republika		
CZ01			Praha	
CZ010				Hlavní město Praha (PHA)
CZ02			Střední Čechy	
CZ020				Středočeský kraj (SCK)
CZ03			Jihozápad	
CZ031				Jihočeský kraj (JHK)
CZ032				Plzeňský kraj (PLK)
CZ04			Severozápad	
CZ041				Karlovarský kraj (KVK)
CZ042				Ústecký kraj (ULK)
CZ05			Severovýchod	
CZ051				Liberecký kraj (LBK)
CZ052				Královéhradecký kraj (HKK)
CZ053				Pardubický kraj (PAK)
CZ06			Jihovýchod	
CZ063				Kraj Vysočina (VYS)
CZ064				Jihomoravský kraj (JHM)
CZ07			Střední Morava	
CZ071				Olomoucký kraj (OLK)
CZ072				Zlínský kraj (ZLK)
CZ08			Moravskoslezsko	
CZ080				Moravskoslezský kraj (MSK)

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019h)

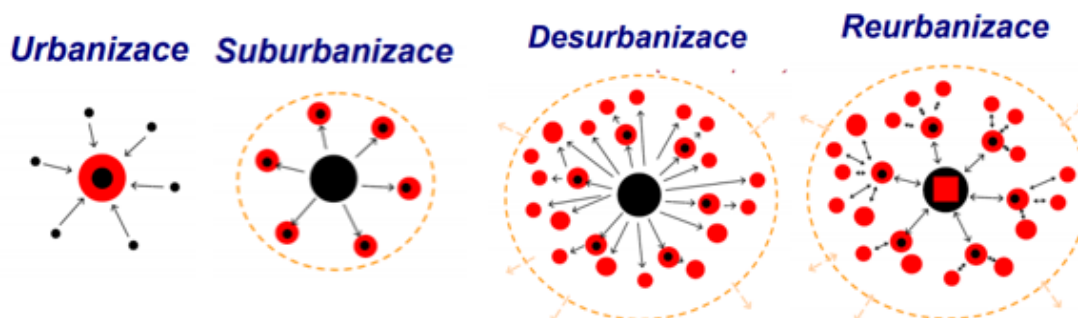
5 URBANIZACE

Pojem urbanizace souvisí s koncentrací hospodářského a kulturního života do velkých měst na úkor venkovských oblastí. Zjednodušeně urbanizace znamená poměšťování obyvatelstva. Šilhánková ve své knize zmiňuje definici dle urbanistické teorie, která vymezuje urbanizaci jako: „*mnohostranný sociálně-ekonomický proces vyznačující se stěhováním obyvatelstva do měst, růstem měst, změnami funkčního využití území sídel, koncentrací, intenzifikací a diferenciací městských druhů činností (funkcí) nebo výroby v širokém slova smyslu slova, vznikem nových forem a prostorových struktur osídlení a rozšířením městského způsobu života se specifickou strukturou styků, kulturou, systémem hodnotových orientací*“ (Šilhánková, 2007, s. 17).

Proces urbanizace souvisí s minulostí, zejména s industrializací, vědeckotechnickým pokrokem, demografickými procesy a ekonomickou vyspělostí jednotlivých oblastí. V souvislosti s pohybem obyvatelstva do měst se zde zároveň soustřeďuje i výroba, služby a jednotlivé funkce. V rámci výroby dochází ke změně struktury jednotlivých odvětví. Procesy přesunu obyvatel souvisí s pohybem v rámci jádra, aglomeraci či okraje měst, dle toho rozlišujeme následující fáze vývoje měst:

- a) Urbanizace – zvyšující se koncentrace lidí do oblasti jádra, aglomerace i okraje měst;
- b) Suburbanizace – lidé se stěhují z jádra na okraj města;
- c) Deurbanizace – koncentrace obyvatel z jádra, aglomerace a okraje města klesá;
- d) Reurbanizace – roste počet obyvatel v jádru na úkor lidí na okraji města.

Urbanizace tedy začíná přílivem obyvatelstva do městských center, následně do největších měst, a po nasycení dochází k suburbanizaci nebo k deurbanizaci, kdy dochází k poklesu populace v městských sídlech. V rámci poslední etapy reurbanizaci dochází k oživení jádra a obyvatelé se opět vrací do městských center. Tyto procesy jsou znázorněny na obrázku 6.

Obrázek 6: Fáze vývoje měst

Zdroj: (Centre for Analysis of Regional Systems, 2019)

O urbanizaci se začalo pojednávat na konci 18. století v souvislosti s industrializací, která započala urbanizační procesy. Tyto jevy bývaly ztotožňovány, ovšem prokázalo se, že příliv obyvatel do měst nemusí souviset jen s industrializací (Šilhánková, 2007). Toto tvrzení lze prokázat na příkladu rozvojových zemí, v kterých se jejich obyvatelé stěhují z důvodu přelidnění v zemědělských regionech. Mezi další důvody urbanizace patří ekonomické podmínky, administrativní a správní postavení dané oblasti, rozvoj terciéru, modernizace, demografický vývoj (Wokoun aj. 2011).

Urbanizační procesy lze vymezit na přímou a nepřímou urbanizaci. V rámci přímé urbanizace se přemísťují lidé přímo do velkých měst, v současnosti se jedná především o země třetího světa (Jižní Amerika, Afrika), kdy mimo hlavní město nejsou jiné oblasti dostatečně rozvinuté. V souvislosti s nepřímou urbanizací se lidé stěhují z venkova do nejbližšího města a až poté v následující generaci směřují do velkého města tzv. metropole (Šilhánková, 2007).

5.1 Regionální dopady urbanizace

Urbanizace představuje velice složitý proces, který s sebou nese celou řadu dalších problémů k řešení. Tento jev přináší pozitivní faktory, zejména aglomerační výhody, informačním kulturní a sociální centra. Mezi hlavní negativa urbanizace patří přelidnění, sociální problémy, zatížení životního prostředí, omezené technické energie, nárůst zhodnocení prvků životního prostředí a špatná bytová situace. Urbanizace ovlivňuje celou řadu faktorů, které jsou součástí našich sídel, která formují podstatu lidského soužití rozvoje organizace. Na základě těchto procesů lze určit poměr mezi městy a venkovem. V každém sídle se uskutečňují ekonomické, sociální a kulturní procesy, které působí na chování obyvatel, na jejich způsob života a na jejich politické postoje (Wokoun aj. 2011).

Votrubec ve své knize zmiňuje následující pozitivní dopady urbanizace (Votrubec, 1980):

- Ekonomické – efektivní využívání technické infrastruktury doprovázené úsporami na investicích a provozních nákladech, zhodnocení investičních prostředků lokalizačními výhodami (pracovní příležitosti, služby a vybavení), spolupráce výrobních zařízení spojené se zvýšením procesu specializace, možnost realizace dokonalejších zařízení z důvodu koncentrace.
- Sociální – snadněji získatelná kvalifikovaná pracovní síla, pestrost pracovních příležitostí, vznik inovací a jejich šíření prostřednictvím sociálních interakcí, dostupnější služby, více možností, jak trávit volný čas, přímé kontakty s vedoucími orgány, kvalitnější zdravotní péče a specializované služby.

- Technické – technický pokrok, velké množství informací a jejich snadná výměna, lepší technická úroveň, která se podílí na vyšší úrovni vývoje, vyšší životní standart ve městech v rámci veřejných sítí např. vodovod, kanalizace, plynovod.
- Kulturní – větší možnost vzniku různorodých kulturních, školských a vědeckých zařízení, širší působnost zájmových organizací.

Mezi negativní dopady Votrubec řadí tyto (Votrubec, 1980):

- Ekonomické – ztráty při poruchách způsobených přetížením technické infrastruktury, rostoucí náklady na údržbu veřejných prostorů, komunikací, likvidací odpadků.
- Technické – problémy při stavbě průmyslové výroby ve stísněných oblastech města, otázky získání zdrojů vody pro velké výroby v průmyslových zónách, problémy související s dopravou, odstraňováním odpadků, rekonstrukcí inženýrských sítí, nedostatečná kapacita inženýrské infrastruktury.
- Sociální – vysoká fluktuace pracovních sil, znečištění životního prostředí z průmyslové výroby, anonymita obyvatel, vysoká četnost sociálně patologických jevů a s tím související nižší bezpečnost, segregace některých částí města, nadměrný hluk, časově náročnější doprava v centrech, problém integrace, zvýšené množství dopravních nehod, konfliktů, kvality vzduchu.
- Kulturní – problematika ochrany kulturních památek a hodnot, problémy s adaptací městské kultury.

Města v moderní i postmoderní době fáze vývoje společnosti přichází se změnami průmyslu, inovacemi technologií a komunikačních systémů, což působí na modifikaci struktury města, životního stylu, bydlení atd. Tyto procesy vyžadují restrukturalizaci dopravy, struktury služeb, technické a sociální infrastruktury (Wokoun aj. 2011).

V ČR v současné době dochází spíše k suburbanizaci, tedy ke stagnaci či úbytku obyvatel v jádru města a nárůstu lidí v přilehlých obcích, zejména v těch, které jsou situovány blízko dopravních tepen. Populace se při svém pohybu řídí zejména následujícími faktory: ceny stavebních pozemků, náklady na bydlení, typ bydlení, životní prostředí, rozvoj individuální dopravy, sociálně patologické jevy, rozvoj informačních technologií (Wokoun aj. 2011).

5.2 Metropolizace

Metropolizace představuje vyšší stupeň procesu urbanizace, kdy roste počet obyvatel koncertujících se v metropolitních oblastech (územích), ty lze vymezit na středně velká a velká města tzv. metropole, jež zahrnují i okolní obce (Sociologická encyklopedie, 2017a). Pojem metropole se objevil ve starověkém Řecku, kde se aplikoval pro označení kmenového města, s kterým byla propojena jiná města někdy i podstatně vzdálená. Metropole v současné době představuje vyšší územní jednotku tvořenou sídly nejen v blízkosti, ale i ve vzdálenějším sousedství (Sociologická encyklopedie, 2017b).

Metropolitní území zahrnuje jádro mající těsné socioekonomické vazby se zázemím. Metropolizaci lze definovat jako vyšší podobu koncentrace lidí, než je urbanizace. V rámci koncentrace dochází k formování komponentů osídlení, jež jsou recipročně integrovány. Pro proces koncentrace je významné budování vazeb, v rámci kterých se prosazuje soustavná cirkulace mezi jádrem a zázemím metropolitní oblasti. Výsledkem těchto pohybů nastávají přeměny struktur v cílových a zdrojových oblastech suburbanizace. V souvislosti se suburbanizací je charakteristické zvyšování zastavěných ploch do zemědělských půd, čehož se dotýká i pojem „urban sprawl“, který označuje neregulované rozšiřování nových oblastí pro bydlení bez kontinuity na stávající zastavěné území (Český statistický úřad, 2009).

V ČR zastává roli metropole hlavní město Praha, méně velké jsou Ostrava, Brno, Ústí nad Labem, Hradec Králové-Pardubice, Olomouc, Plzeň, Zlín, Liberec, Karlovy Vary, České Budějovice, jedná se převážně o hlavní krajská města. Praha představuje nejvýznamnější metropoli ČR, protože na ní navazují svými silnými spojitostmi ostatní části ČR jako zázemí. Díky své blízkosti patří Středočeský kraj mezi oblast s nejintenzivnějšími vazbami, jedná se zejména o dojížděku za prací, do škol a za kulturou, a proto lze spojení těchto dvou území nazvat jako pražská aglomerace. V Praze se koncertuje mnohovýznamných řídicích orgánů státu a institucí spravující ekonomiku ČR. Prostřednictvím ekonomických a společenských funkcí se váže Praha i ke všem ostatním krajům ČR (Český statistický úřad, 2009).

5.3 Strategické plánování

Šilhánková (2007) ve své knize definuje strategické plánování jako nástroj, který slouží k rozvoji jakékoliv organizace, instituce, podniku, města aj. a cílí na zlepšení stavu, prostřednictvím různých analýz a postupů. Dle Maiera (2012) lze pomocí strategického plánování uskutečňovat efektivní management rozvoje na jakékoliv úrovni území (EU, stát, kraj, obec). Strategické plánování se orientuje na vývoj rozvoje prostřednictvím stanovených celkových vizí, specifických střednědobých a dlouhodobých strategických cílů. Mezi hlavní

výstup strategického plánování patří strategický plán, který obsahuje výsledek plánování. Proces strategického plánování začíná stanovením určitého poslání a vizemi vývoje dané organizace např. města, následuje nejpodstatnější část, a to vymezení cílů mající dlouhodobý charakter, který přináší do budoucna možná rizika a nejistoty. Strategické plánování by se mělo odrážet do programových rozvojových dokumentů, územního rozvoje, územních plánů, nástrojů územního plánování a územně analytických podkladů (Maier, 2012).

Ze strategického plánování vychází zejména následující dokumenty na globální úrovni Agenda 21, na úrovni ČR strategie udržitelného rozvoje ČR, na krajské úrovni krajská strategie udržitelného rozvoje a na lokální úrovni se jedná o Místní agendu 21. Definice trvale udržitelného rozvoje a vymezení řešení vyskytujících se problémů v oblasti lidského působení je ukotveno v dokumentu Agenda 21. Vznikla v roce 1992 na tzv. Summitu země v Riu de Janeiru a představuje směr udržitelného rozvoje na naší planetě v 21. století. Agenda 21 se zabývá především společenskou a mezisektorovou spoluprací, rozhodováním a spolupodílením se o kvalitě života. Snaží se odstranit sociální problémy mezi lidmi a veřejně řešit určité situace včetně zapojení veřejnosti (Šilhánková, 2007).

V rámci EU se uskutečňuje strategické plánování na základě stanovení jednotlivých cílů, společně s alokovanými prostředky na jejich plnění. Tyto cíle se vyhláší do programovacích období, trvajících šest let, jedná se o střednědobé cíle. V současnosti platí období 2014-2020, pro které jsou vymezeny dva následující cíle regionální politiky EU (Euroskop, 2019):

- Investice pro růst a konkurenceschopnost – připadá na něj 97,6 % rozpočtu EU. Finanční prostředky budou pocházet z Evropského fondu pro regionální rozvoj, Sociálního fondu a Fondu soudržnosti.
- Evropská územní spolupráce vyhrazeno 2,4 % prostředků z rozpočtu EU. Cíl přechází z minulého období 2007-2013, finanční prostředky plynou z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Mezi další významný strategický dokument EU patří Strategie udržitelného rozvoje EU a Strategie Evropa 2020. Strategie udržitelného rozvoje EU se věnuje tématům změny klimatu a čisté energie, veřejnému zdraví, udržitelné dopravě, ochrany a řízení přírodních zdrojů, sociálnímu začlenění, demografii, migraci, celosvětové chudobě a problémům udržitelného rozvoje a udržitelné spotřebě a výrobě. V ČR se vytváří strategické dokumenty na základě zákona č. 248/2000 Sb., zákon o podpoře regionálního rozvoje. ČR vypracovává Strategii regionálního rozvoje ČR, Národní rozvojový plán v minulých obdobích, v současnosti Národní rozvojové priority a sektorové regionální operační programy. Tyto dokumenty jsou

v souladu s programovacími období EU. Na krajské úrovni se realizuje regionální rozvoj prostřednictvím spolupráce s jednotlivými institucemi, a to s ústředními orgány a obcemi. V neposlední řadě se na strategickém plánování podílejí obce a města, jejich povinnosti a pravomoci v této oblasti se odvíjí od zákona č. 128/2000Sb., o obcích, prostřednictvím tohoto zákona se schvaluje program rozvoje obce a některé zákonné normy. Vytváření strategických dokumentů pro obce není povinné. Na lokální úrovni lze uplatnit přístup Místní Agendy 21, která obsahuje problémy a jejich řešení z Agendy 21, nejedná se o závazný a povinný dokument. Lokální strategické plánování je pro udržitelný rozvoj důležité, protože místní orgány jsou nejbližší lidem a mohou je ovlivnit v této oblasti. Na místní úrovni lze uplatnit participaci veřejnosti (Šilhánková, 2007).

5.4 Územní plánování

Územní plánování je proces, kdy se koordinují všechny územní prvky např. funkční uspořádání. Dle Šilhánkové (2010, s. 93) „*je územní plánování permanentní činnost, zajišťující proporcionální a promyšlený rozvoj území, soustavně a komplexně řeší funkční využití území, stanoví zásady jeho organizace a věcně a časově koordinuje výstavbu a jiné činnosti ovlivňující rozvoj území.*“ Předpoklad územního plánování jsou poznatky technické, přírodní. Společenské, vlastní výzkumy a analýzy daného území. Právní úprava územního plánování je obsažena v zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, stručně stavební zákon, který vnímá územní plánování i jako nástroj zajišťování udržitelného rozvoje území, tedy vytváření podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a zejména uspokojení potřeb současné generace, tak aby nebyly ohroženy generace budoucí. Územní plánování vytváří předpoklady pro udržitelný rozvoj a pro výstavbu území, zejména řeší účelné využití a prostorové uspořádání řešeného území, přitom dbá na veřejné a soukromé zájmy rozvoje území (Šilhánková aj. 2010).

Územní plánování plní řadu úkolů, některé z nich jsou následující (Šilhánková aj. 2010):

- Zabývání se stavem území, zejména jeho kulturním, přírodním a civilizačním významem,
- utváření koncepcí rozvoje území, včetně urbanistické koncepce v souvislosti s podmínkami území,
- zkoumání nezbytných změn v území a veřejného zájmu realizace těchto potřeb, včetně vymezení přínosů, problémů a rizik,

- vymezení urbanistických, estetických a architektonických požadavků na stanovení spořádání území, zejména řešení staveb z hlediska jejich umístění a uspořádání,
- a další.

Územní plánování se také zabývá vlivy politiky územního rozvoje a zásad územního rozvoje nebo územního plánu. Mezi aktéry územního plánování patří pořizovatel a zpracovatel územně plánovací dokumentace či podkladů. Tito aktéři se řídí stavebním zákonem, v rámci nějž zpracovává úkoly v územně plánovacím procesu. Pořizovatelem se rozumí úřad územního plánování, který je na úrovni státu Ministerstvo pro místní rozvoj ČR a Ministerstvo obrany, v krajské úrovni zastávají tuto pozici Krajské úřady a u obcí působí obce s rozšířenou působností v rámci nich jednotlivé odbory např. Odbor územního plánování apod. Zpracovatelem se myslí fyzická či právnická osoba mající oprávnění zpracovávat územně plánovací dokumentaci či podklady, jedná se zejména o soby mající autorizaci u České komory architektů. V rámci procesu plánovacího procesu vystupují ještě dotčené orgány státní správy, což jsou všechny instituce, od kterých je potřeba stanovisko k provádění územně plánovací dokumentace. Mezi aktéry územního plánování patří i veřejnost, která má být seznámena s územně plánovací dokumentací a rovněž se zde řadí volený orgán samosprávy, tedy Vláda ČR, zastupitelstvo kraje či obce, tyto orgány rozhodují o zpracování územně plánovací dokumentace a schvalují jednotlivé části dokumentu (Šilhánková, 2010).

Územně plánovací proces představuje dle Šilhánkové aj. (2010, s. 95-98) následující kroky:

1. *Návrh na pořízení územního plánu*
2. *zadání územního plánu,*
3. *koncept územního plánu,*
4. *projednání konceptu územního plánu,*
5. *návrh pokynů pro zpracování návrhu územního plánu,*
6. *návrh územního plánu,*
7. *projednání návrhu územního plánu,*
8. *posouzení návrhu územního plánu krajským úřadem,*
9. *řízení o územním plánu,*
10. *vydání územního plánu,*
11. *vyhodnocování územního plánu a jeho změny.*

Územní plánování využívá pěti nástrojů, a to územně plánovací podklady, politika územního rozvoje, územně plánovací dokumentace, územní opatření a úprava vztahů v území. Úkolem územně plánovacích dokumentů je vytvořit územně analytické podklady, které mají za cíl vyhodnotit stav a vývoj území a územní studie se zabývají podmínkami a možnostmi změn v území. Politika územního rozvoje se zabývá požadavky na účelnost územního plánování v mezinárodním, přeshraničním a republikovém významu. Územní plánovací dokumentace se skládá ze zásad územního rozvoje, z územního plánu, z regulačního plánu a z územního rozhodnutí. Zásady územního rozvoje obsahují požadavky na hospodárné a účelné uspořádání daného území, včetně vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj oblasti. Územní plán určuje koncepci rozvoje území, ochraňuje hodnoty obce, její uspořádání, vymezuje zastavěné plochy, koridory, plochy, které lze změnit či obnovit. Územní plán je závazný, jedná se o opatření obecné povahy a vytváří se pro celé území obce či vojenského újezdu. Regulační plán obsahuje podrobné podmínky pro využívání pozemků, je podrobnější než územní plán. Územní rozhodnutí rozhoduje o umístění stavby či zařízení i o jejich změně. Územní opatření lze rozlišit na územní opatření o stavební uzávěře, které omezuje či zakazuje výstavbu v území a územní opatření a asanaci území se využívá pro území postižené živelnou pohromou, kdy je toto místo potřeba upravit. Poslední nástroj, a to úprava vztahů v území se týká pozemků, které je určeno pro veřejně prospěšnou stavbu a ke kterému má obec předkupní právo (Šilhánková aj. 2010).

6 ODVĚTVOVÁ ANALÝZA REGIONŮ ČESKÉ REPUBLIKY

Odvětvová analýza má veliký význam pro regionální ekonomiku, v rámci které lze rovněž hodnotit míru specializace či diverzifikace. V souvislosti s regionální ekonomikou lze zkoumat zastoupení jednotlivých odvětví a sektorů, činností a změn v regionální struktuře. Tyto ekonomické procesy je žádoucí pozorovat také na úrovni národní, kdy se v rámci jednotlivých odvětví určí podíl odvětví v celé národní ekonomice. Odvětvová analýza poskytuje informace o komparativních výhodách jednotlivých regionů a o jejich strukturálním vývoji v rámci celého národního hospodářství. Regiony (lokality, okrsky) představují ekonomické systémy a subsystémy vytvářející regionální ekonomiku. V rámci lokalit dochází k vnitřním a vnějším hospodářským procesům, které souvisí se strukturou jednotlivých územních celků (Macháček aj. 2011).

Regionální struktura je velice variabilní z hlediska některých ekonomických ukazatelů např. nezaměstnanost a hrubý domácí produkt (HDP). Charakteristiky na úrovni územních celků kopírují ukazatele na národní úrovni, ovšem vztahují se na regionální úroveň, proto lze vymezit následující indikátory: „Hrubý regionální produkt (HRP)“, „Hrubý regionální důchod (HRD)“ a „Hrubá přidaná hodnota (HPH)“. Při zkoumání regionální ekonomiky se používají intenzivní ukazatele a objemové indikátory přepočtené na 1 obyvatele či zaměstnanou osobu. Další indikátory jsou součástí „*Regionálních účtů*“, obsahují např. mezní výnosy, produktivitu práce, státní výdaje, osobní spotřebu, komoditní toky a investice, amortizaci kapitálu, aj. Na základě ukazatelů z regionálních účtů lze provést analýzu, která posoudí regionální komparativní výhody a nevýhody. Dokáží také vyhodnotit relativní ekonomický blahobyt, rovněž slouží pro přípravu ekonomických programů, dále mohou hodnotit jejich efektivitu a účinnosti a také lze pomocí nich alokovat vzácné zdroje. Sledování zmíněných ukazatelů s sebou přináší potíže, jelikož je těžké vymezit indikátory na regionální úrovni. K odvětvové analýze slouží právě údaje z produkce regionální ekonomiky (Macháček aj. 2011).

6.1 Odvětví

Odvětví představuje hnací motor pro výkonnost a rezistenci jak regionální, tak národní ekonomiky vůči hospodářským cyklickým výkyvům. Odvětví si lze představit jako soubor firem, které mají společné charakteristiky produkce a soutěží o stejného zákazníka. Každé odvětví se v ekonomice projevuje různě, některá přispívají k ekonomickému růstu, jiná ho zase naopak mohou snižovat. V rámci regionální ekonomie lze rozlišit odvětví na volné noze a síťová odvětví. Kdy odvětví na volné noze se neváží na okrsek, jedná se o propracované, složité služby vyžadující značnou kvalifikaci k poskytování dané služby. Tato odvětví si

nenárokují obvykle vysoké investice a vázání na prostor. Síťová odvětví závisí na lokalitě, budují infrastrukturu, která zajišťuje produkci, jedná se např. o energetické, informační, dopravní a komunikační sítě. Dále lze vymezit quasi síťová odvětví, která nejsou závislá na lokalitě, ale daný prostor jim přináší ekonomické výhody např. finanční a sociální služby (Kraftová, Prášilová, 2013).

6.1.1 Struktura odvětví

Struktura odvětví se posuzuje na základě odvětvového klasifikačního systému, který byl vytvořen pro potřeby statistických klasifikací EU a mezinárodních standardů, zejména International Standard Industrial dále jen ISIC. V rámci ISIC se odvětví člení na jednotlivé sektory, a to na primární, sekundární, terciární a kvartérní. V minulosti v ČR se používala klasifikace tzv. „Odvětvová klasifikace ekonomických činností“ dále jen OKEČ, tu nahradil v roce 2009 systém „Statistická klasifikace ekonomických činností prováděných v ČR“ (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne) dále jen CZ-NACE, z důvodu už nevyhovujícím účelům OKEČ. Klasifikace CZ-NACE umožňuje analyzovat údaje a poznatky o struktuře odvětví v regionální ekonomice, kdy jednotlivým institucím, které vykonávají ekonomické činnosti je přiřazen unikátní kód. V rámci klasifikace lze vymezit jednotlivé „sekce“ a „oddíly“, záleží na účelu analýzy, jak se detailně zpracují údaje. Jednotlivé oddíly lze shrnout do několika sekcí dle daných pravidel. Klasifikaci CZ-NACE pro potřeby národních účtů ilustruje následující tabulka 3, kdy jsou oddíly segregovány do 11 sekcí.

Tabulka 3: Klasifikace odvětví CZ-NACE

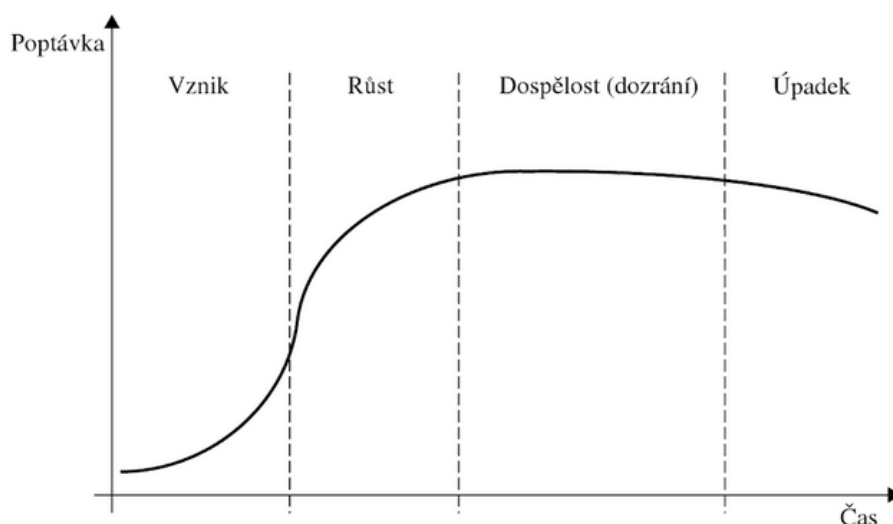
Sekce NACE	Popis
A	Zemědělství, lesnictví a rybníkářství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizace vzduchu
E	Zásobování vodou, odpadními vodami, odpady a sanacemi
F	Stavebnictví
G, H, I	Velkoobchod a maloobchod, doprava a skladování, ubytování, stravování a pohostinství
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M, N	Profesní, vědecké, technické, administrativní a podpůrné činnosti
O, P, Q	Veřejná správa, obrana, povinné sociální zabezpečení, vzdělávání, zdravotní a sociální péče
R, S, T, U	Ostatní činnosti

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019a)

6.1.2 Životní cyklus odvětví

Pro každé odvětví lze charakterizovat jeho vývoj a lze vymezit jeho trend, pomocí kterého se mohou ekonomické instituce orientovat. V rámci empirických výzkumů došlo k zjednodušenému modelu tzv. *životní cyklus odvětví* (obrázek 7), který závisí zejména na poptávce v odvětví a času. Na základě těchto kritérií se odvodila jednotlivá stádia, přičemž mohou působit i další faktory, či se měnit různé podmínky, ty se v tomto modelu neuvažují.

Obrázek 7: Životní cyklus odvětví

Zdroj: (Dvořáček, Slunčík 2012)

V rámci první etapy vzniku dochází ke vstupu nového produktu na trh, uplatňují se zde zejména inovace a invence. Tato fáze představuje pro zavádějící subjekt vysoké investice, nejistotu od zákazníků. Při růstu nastává diferenciací produktu a zvyšuje se atraktivita a hodnota odvětví. Zralosti dosahuje odvětví v případě, kdy má výhodu nad konkurencí, dochází k cenové soutěži, kooperaci a k hrozbě substituce produktů. V závěru cyklu nastává zánik, kdy odvětví upadají. Životní cyklus odvětví se může shodovat s životním cyklem produktu (Dvořáček, Slunčík 2012).

6.2 Metodika

Cílem této práce je vyhodnotit změny odvětvové struktury vybraného regionu, čímž je Česká republika a její kraje, v kontextu makroregionálních změn. Na základě zjištěných poznatků, budou porovnány výsledky indikátorů odvětvové struktury v jednotlivých krajích ČR. V souvislosti s daným cílem byly stanoveny hypotézy, na které se bude práce snažit nalézt odpovědi, zní následovně:

- Hypotéza 1: Růst HPH v ČR souvisí se zvyšujícím se podílem HPH v sektoru terciéru a kvartéru.
- Hypotéza 2: Pracovní síla v období 1993-2017 se přesouvá ze sektoru priméru a sekundéru. Hodnoty koeficientu specializace se snižují, tudíž klesá specializace.
- Hypotéza 3: Pracovní síla zaznamenala v období 1993-2017 v odvětvích I-S nárůst specializace. Tato odvětví lze začlenit do sektoru terciéru a kvartéru, nazývané též jako oblast služeb.
- Hypotéza 4: Během období 2000-2018 nastává zvýšení specializace v ČR ve zpracovatelském průmyslu, tedy zvyšuje se pracovní síla v tomto odvětví, a to ve více než polovině oddílů sekce C – zpracovatelského průmyslu.

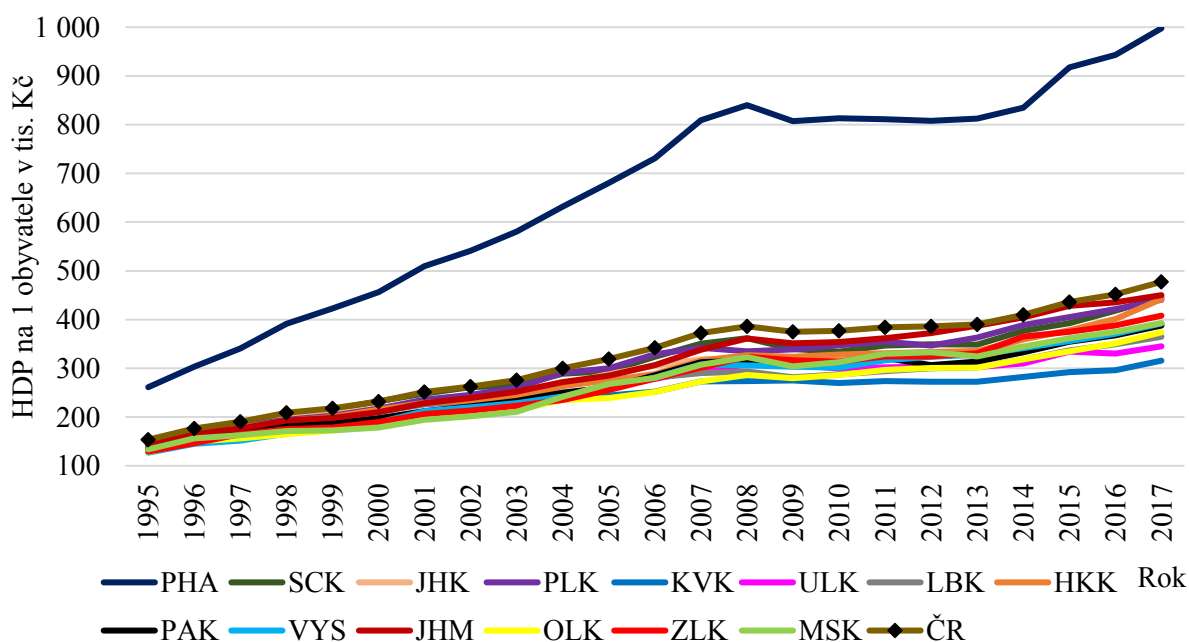
Než se práce zaměří na odvětvovou strukturu, bude se zabývat makroekonomickými změnami v ČR. Budou využity veličiny vycházející z magických čtyřúhelníků a indikátory sloužící v oblasti analýzy odvětvové struktury. Data pro tuto výchozí analýzu pochází z Českého statistického úřadu, který používá svou metodiku, jež byla snaha u každého ukazatele nastínit. Údaje byly rovněž čerpány z veřejné databáze, z národních a regionálních účtů zpracovávaných Českým statistickým úřadem. Data pochází také z krajských ročenek, které zpracovává Český statistický úřad pro jednotlivé kraje ČR pro každý rok. Bohužel data pro rok 2018 bylo nalezeno malé množství, proto většina indikátorů je zkoumána od roku 1995 do roku 2017. Údaje o úrokových sazbách jsou přejaty z České národní banky. Korelační analýza byla zpracována v programu STATISTICA, kde byly použity neparametrické statistiky, konkrétně Spearmanův korelační koeficient. Pro analýzu byla použita data o HPH, utříděná do ekonomických sektorů na základě dostupnosti jednotlivých sekcí klasifikace CZ-NACE Z výsledků analýzy pro účely této práce byl směřodatný vývoj vztahů podílu Hrubé přidané hodnoty v odvětví v krajích.

Data po vyhodnocení regionální odvětvové struktury jsou rovněž čerpána z již uvedeného Českého statistického úřadu. Některé údaje o jednotlivých oddílech klasifikace CZ-NACE byla získána prostřednictvím emailové komunikace s pracovníky Českého statistického úřadu, nejvíce dat poskytla paní Ing. Hedvika Fialová působící na Krajské správě Českého statistického úřadu v Pardubicích. Některá data byla čerpána i z Eurostatu, statistický portál EU. Na základě výsledků specializace byla vybrána odvětví, která jsou analyzována detailněji a u jejichž indikátorů se řídí metodika dle Českého statistického úřadu, která je lehce naznačena u konkrétních veličin. Bohužel Český statistický úřad na svých webových stránkách

nezveřejňuje dostatečné množství dat k uvedeným analýzám, proto některé indikátory byly omezené a zvoleny zejména na základě dostupnosti dat.

6.3 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt dále jen HDP patří mezi nejdůležitější ukazatel výkonnosti dané ekonomiky. HDP lze definovat jako tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb, které se vyprodukovaly v dané ekonomice za konkrétní časový úsek (Pavelka, 2007). Tento ukazatel zachycuje součet přidaných hodnot dílčích sektorů či odvětví v produktivních činnostech. HDP lze měřit pomocí tří metod, a to výrobkovou, výdajovou a důchodovou. V rámci výrobní metody se sečtou hodnoty výrobků a služeb vyrobených v příslušném roce, přičemž se do výpočtu zahrnou jen výrobky vyrobené v konkrétním období a každý produkt se uvede jen jedenkrát, a to tím že se u jednotlivých výrobků bere v úvahu pouze jeho přidaná hodnota, která vznikne rozdílem mezi cenou produkce a cenou daného meziprojektu. Zjednodušeně lze vyjádřit HDP výrobkovou metodou jako součet přidaných hodnot jednotlivých výrobků. Výdajová metoda operuje s předpokladem, že výdaj na produkt je stejný jako hodnota zboží. Výdaje zahrnují součet výdajů všech osob na zboží a služby ve sledovaném roce. I zde může nastat problém dvojího započtení, proto se využívají pro výpočet pouze výdaje na finální produkty (nikoliv meziprojektu). Třetí využívaná metoda se nazývá důchodová, jež zmiňuje, že každý výdaj je něčím důchodem čili výdaje se shodují s důchody (Holman, 2010).

Obrázek 8: Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v krajích ČR v letech 1995-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019b)

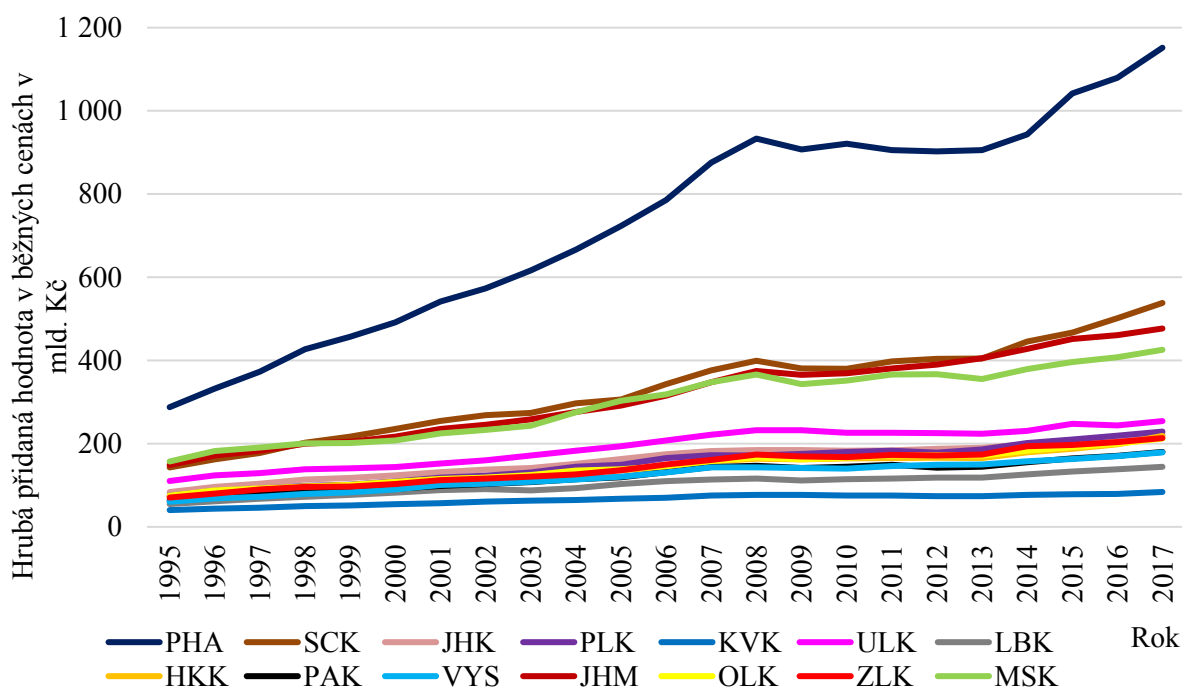
Obrázek 8 znázorňuje vývoj HDP v běžných cenách vztažený na 1 obyvatele v krajích ČR v letech 1995 až 2017. Příslušné údaje pochází z regionálních účtů, které eviduje Český statistický úřad dále jen ČSÚ a jež korespondují s metodikou Evropského systému účtů, proto jsou srovnatelné s údaji ostatních členských zemí EU. Z grafu je patrné, že HDP během sledovaného období narůstá ve všech krajích, mimo let 2007-2008, kdy v ČR proběhla ekonomická krize, což je v grafu znázorněno propadem v těchto letech. Nejvyšší hodnota připadá na hlavní město Prahu, jejíž křivka se nachází vysoko nad křivkou celé ČR. Praha je velice specifická, podílí se velkou částí na tvorbě produkce, nabízí celou řadu příznivých ekonomických podmínek pro obyvatele Prahy a přilehlých obcí. V roce 1995 připadalo na jednoho obyvatele Prahy 261,3 tisíc Kč HDP a v roce 2017 už 997,6 tis. Kč, tedy nárůst až 4x. Dalším výkonným krajem je Jihomoravský, kterému náleží město Brno, které patří mezi druhé největší město ČR. Brno rovněž představuje silný hnací motor české ekonomiky. V roce 1995 činilo HDP na obyvatele 143,5 tis. Kč a v roce 2017 hodnota dosáhla 450,1 tis. Kč, což je o polovinu méně než v Praze. Dalším krajem v pořadí HDP je Středočeský kraj, který svojí polohou obklopuje Prahu, dalo by se říci, že kopíruje poměry Prahy. Někteří autoři zmiňují, že Středočeský kraj splývá s Prahou. V roce 2017 činil HDP na obyvatele 445,7 tis. Kč, tedy obdobně jako Jihomoravský kraj.

Naopak mezi ekonomicky slabé regiony patří Karlovarský kraj, Ústecký a Liberecký. Tyto kraje jsou charakterizovány jako problémové regiony, a to zejména z důvodu nevyhovujících socioekonomických poměrů. V Karlovarském kraji bylo v roce 2017 zjištěno HDP 315,7 tis. Kč, v Ústeckém 345,2 tis. Kč a v Libereckém 364,7 tis. Kč. V současnosti se česká ekonomika nachází ve fázi ekonomického růstu, kdy hodnoty HDP jsou ve sledovaném období nejvyšší, což demonstruje zejména hlavní město Praha.

6.1 Hrubá přidaná hodnota

Hrubá přidaná hodnota dále jen HPH se stanovuje za odvětví či za institucionální sektory v ekonomice. Vypočítá se jako rozdíl mezi celkovou produkcí, která se ocení v základních cenách a mezispostřebou, která je oceněna v kupních cenách. HPH znázorňuje nově vytvořenou hodnotu, jež dosáhnou institucionální subjekty z využívání svých výrobních kapacit. Když se sečte hodnota HPH za všechna odvětví v národní ekonomice a připočtou se čisté daně z produktů, vznikne HDP (Český statistický úřad, 2014). Tedy podstatný rozdíl mezi HDP a HPH tvoří čistá daň z produktu, která rovněž napomáhá růstu. V rámci HDP se operuje s odvětvími podle zmíněné klasifikace CZ-NACE.

Obrázek 9 představuje vývoj HPH v mld. Kč v běžných cenách v období 1995-2017 v krajích ČR, tento vývoj téměř koresponduje vývoj HDP. Tedy daný ukazatel roste mimo období 2007 a 2008 v případě hlavního města Prahy je vývoj lehce odlišný. Nejvyšších hodnot dosahuje opět hlavní město Praha, poté Středočeský kraj a následně Jihomoravský, naopak mezi slabé regiony lze zařadit kraj Vysočina, Karlovarský, Liberecký a Moravskoslezský kraj. V současné době se HPH pohybuje kolem nejvyšších hodnot, které byly zjištěny. V roce 1995 činila HPH v Praze 287,7 mld. Kč a v Karlovarském kraji jen 40,4 mld. Kč z čehož je patrné, jak existovali a dosud přetrvávají velké regionální rozdíly. V roce 2017 dosahovala HPH v Praze už 1 151,7 mld. Kč a v Karlovarském kraji 83,9 mld. Kč. Z čehož plyne, že HPH v Praze se zvětšilo čtyřnásobně a HPH v Karlovarském kraji dvojnásobně.

Obrázek 9: Hrubá přidaná hodnota v krajích ČR v letech 1995-2017

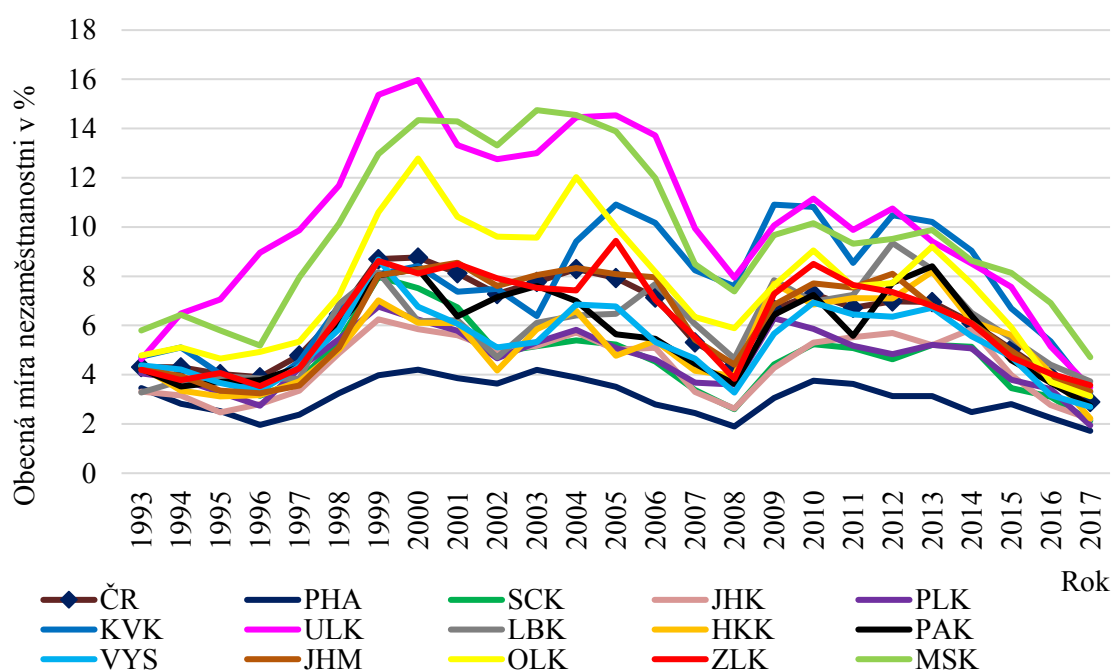
Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019c)

6.2 Míra nezaměstnanosti v regionech ČR

Mezi další důležitý ukazatel ekonomické výkonnosti patří míra nezaměstnanosti. Nejprve je vhodné definovat pojem nezaměstnaná osoba. Tedy nezaměstnané lze vymezit jako osoby ve věku od patnácti let, které nebyly zaměstnané, aktivně si hledaly práci a byly připraveny k nástupu do práce. Aktivní hledání práce znamená, obrátit se na úřad práce či na jinou možnost zprostředkování, rovněž se tím rozumí vyhledávání pracovních inzerátů, možností oslovení přímo v jednotlivých podnicích či se stát osobou samostatně výdělečně činnou nebo další jiné způsoby. Být připraven nastoupit do práce vyžaduje možnost začít vykonávat zaměstnání ihned

či nejpozději do 14 dnů. Osob, kterých se netýkají výše zmíněné charakteristiky, se nazývají jako zaměstnané nebo ekonomicky neaktivní. Mezi nezaměstnané se řadí i osoby, které mají již domluvené zaměstnání, ale nástup výkonu mají odložený na delší dobu, než je 14 dní, tuto výjimku udělil Eurostat a jedná se o nezaměstnané osoby (Český statistický úřad, 2019g).

Mezi pracovní sílu neboli ekonomicky aktivní obyvatelstvo lze zahrnout jak osoby zaměstnané, tak i nezaměstnané. Naopak obyvatelstvo ekonomicky neaktivní nesplňuje charakteristiky obyvatelstva ekonomicky aktivního, jedná se zejména o děti (do patnácti let věku), seniory, studenty, osoby na rodičovské dovolené atd. Míra nezaměstnanosti se využívá jako relativní ukazatel v oblasti nezaměstnanosti a lze ji definovat jako procentuální podíl nezaměstnaných z ekonomicky aktivního obyvatelstva. Existuje více typům měř nezaměstnanosti např. registrovaná míra nezaměstnanosti, kterou v ČR spravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, jež v tomto kontextu definuje nezaměstnané jako osoby registrované na úřadech práce, ovšem ne všechny osoby hledají práci přes úřad práce, proto ČSÚ uskutečňuje Výběrové šetření pracovních sil, v rámci kterého se určí počet nezaměstnaných v domácnostech (Pavelka, 2007). Takto zjištěné údaje ČSÚ publikuje jako obecnou míru nezaměstnanosti zobrazené na následujícím grafu.

Obrázek 10: Obecná míra nezaměstnanosti v krajích ČR v % v letech 1993-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019d)

Obecnou míru nezaměstnanosti v jednotlivých krajích ČR v letech 1993 až 2017 lze pozorovat na obrázku 10. V současné době se míra nezaměstnanosti nachází na nejnižších hodnotách ve sledovaném období, konkrétně v ČR k lednu 2019 činila pouhé 2,2 %. Od roku

1996 docházelo k nárůstu míry nezaměstnanosti, kdy se v roce 1998 vyšplhala v ČR až na 8,7 %, což způsobil ekonomický cyklus nacházející se v recesi. Už v roce 2001 začala míra nezaměstnanosti klesat, ekonomice se začalo dařit, tehdy činila hodnota v ČR 8,1 % a během následujících let klesala až do roku 2009, kdy doznávaly následky ekonomické krize, v té době byla zjištěna hodnota 6,7 % a následující čtyři roky stále stoupala. Od roku 2014 ekonomika vzkvétala a míra nezaměstnanosti klesala, kdy v roce 2017 se dostala už jen na 2,9 %.

Prostřednictvím obecné míry nezaměstnanosti lze pozorovat velké regionální disparity v rámci krajů ČR. Z obrázku 10 je patrné, že regiony Ústecký, Moravskoslezský, Olomoucký a Karlovarský mají nejvyšší hodnotu tohoto ukazatele, dokonce křivky těchto krajů se nachází vysoko nad křivkou celé ČR. Tyto regiony jsou všeobecně problémové, jak již bylo řečeno, a to z několika důvodů, zejména protože regiony disponují nedostatečnými pracovními příležitostmi, s tím související nedostatečné přírodní bohatství, neatraktivita pro investory, výskyt nejrůznějších sociálně patologických jevů jako je např. kriminalita. Ve sledovaném období se s nejvyšší mírou nezaměstnanosti v rámci ČR potýká Ústecký kraj, kdy např. v roce 2000 se hodnota vyšplhala až na 16 %, což bylo o 7,2 % více než v celé ČR. V Moravskoslezském kraji činila nejvyšší hodnota 14,7 % v roce 2003.

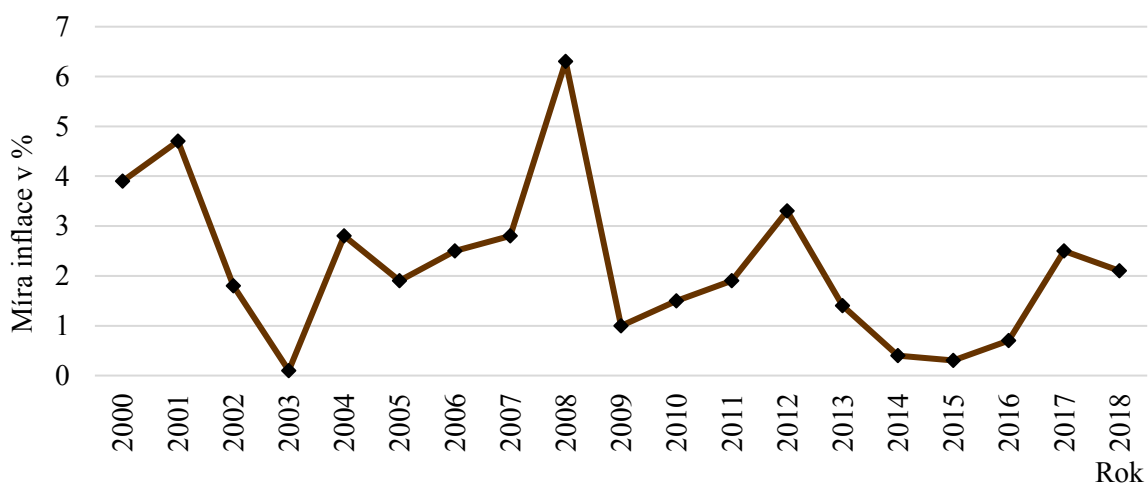
6.3 Inflace

Inflace patří mezi základní ekonomické ukazatele a Černohorský (2011) ji definuje jako proces trvalého růstu cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz. O inflaci se mluví v případě, kdy cenová hladina roste minimálně dvě čtvrtletí v časovém období v návaznosti na sebe. Inflace způsobuje oslabení reálné hodnoty peněz (kupní síly). Následkem inflace pro spotřebitele je potřeba více finančních prostředků na nákup zboží. Naopak pokles cenové hladiny se nazývá deflace, kterou lze charakterizovat jako proces dlouhodobého snižování cenové hladiny.

Cenová hladina vychází ze třech cenových indexů, index spotřebitelských cen (CPI), index cen výrobců (PPI) a deflátor hrubého domácího produktu. Nejčastěji se využívá index spotřebitelských cen, který spočívá v tom, že oprávněné osoby stanoví ceny spotřebního koše, který obsahuje statky a služby podle výdajů průměrné domácnosti v konkrétním roce tzv. základní rok. Následně se vydělí cena statku či služby ve sledovaném roce cenou tohoto produktu v základním roce, výsledek se poté vynásobí váhou, kterou daný statek představuje ve spotřebním koši. Tento výpočet se provede pro všechny statky a služby nacházející se ve spotřebním koši a následně se výsledky sečtou, tím se získá průměrná cenová hladina ve sledovaném období. Index cen výrobců se počítá obdobným způsobem. Tento index se liší od

předchozího jen tím, že zahrnuje několik indexů např. index zemědělských výrobců, průmyslových výrobců. Tento index poskytuje informace o konkurenceschopnosti výrobců. Deflátor zahrnuje všechny statky a služby, které se vyprodukují v dané ekonomice, nebere se zde v potaz fixní koš zvolených výrobků (Pavelka, 2007).

Procentní přírůstek výše zmíněných indexů spotřebitelských cen se nazývá míra inflace, slouží např. pro účely valorizace důchodů, sociálních příjmů a mezd. V rámci výpočtu cenových indexů je nutné stanovení období, ke kterému se počítá, nejčastěji se využívá pro vyjádření míry inflace přírůstek průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, přírůstek indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci nebo ke stejnému měsíci předchozího roku či k základnímu období (Český statistický úřad, 2019i). Pro potřeby zobrazení vývoje míry inflace bude použita míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, tedy procentní změnu průměrné cenové hladiny za dvanáct posledních měsíců oproti průměru dvanácti předchozích měsíců (Český statistický úřad, 2019j). Vývoj míry inflace v jednotlivých letech, vždy k poslednímu měsíci daného roku, znázorňuje obrázek 11.

Obrázek 11: Míra inflace v % v ČR v letech 2000-2018

Zdroj: (Český statistický úřad, 2019j)

Z obrázku je patrné, že během sledovaného období se míra inflace vyvíjela velice proměnlivě, lze vidět několik výkyvů. V roce 2001 dosahovala míra inflace 4,7 % a v roce 2003 klesla až na 0,1 %. Poté začala růst a v roce 2008 se vyšplhala na hodnotu 6,3 %, což bylo zapříčiněno dle Šinclové (2015) vývojem světových cen potravin a energetických zdrojů a také vysokým růstem spotřebitelských cen, ovšem s následky krize, zejména snížení ceny ropy, zvýšení ceny energií opět míra inflace poklesla v roce 2009 na 1 %, následně vzrostla a v roce 2012 činila 3,3 %, což souviselo s navýšením nižší sazby daně z přidané hodnoty a spotřební

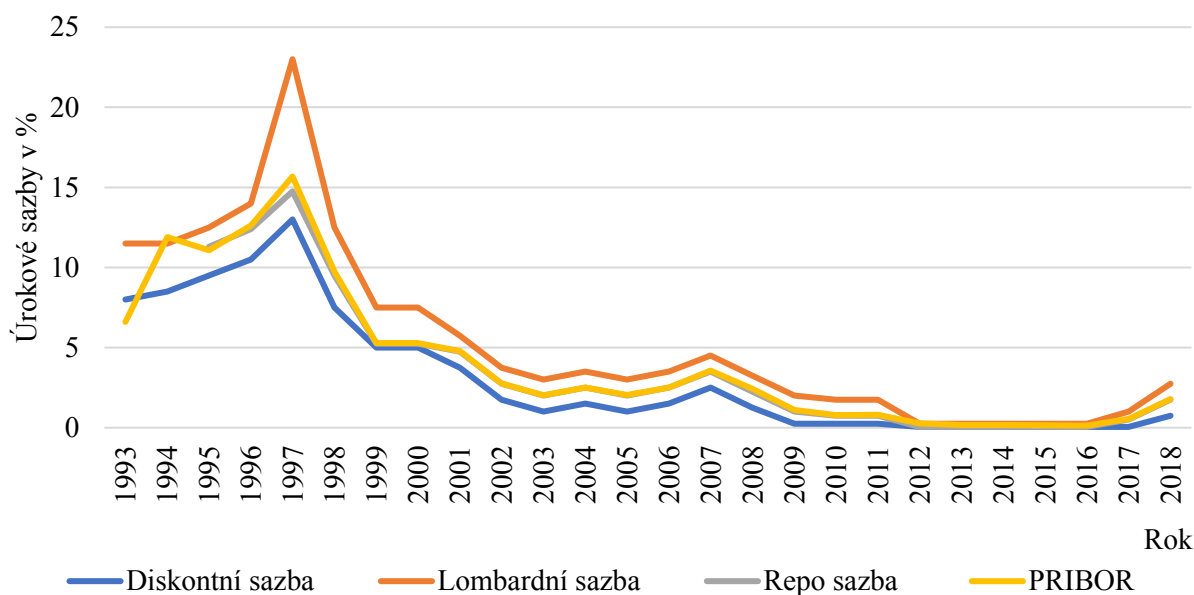

daně z tabákových výrobků, rovněž vzrostly ceny nájemného, v dopravě a ve zdravotnictví (Šinclová, 2015). V roce 2015 byla naměřena hodnota jen 0,3 % a v roce 2017 se už vyšplhala na hodnotu 2,5 %. V současné době konkrétně k únoru 2019 míra inflace činila 2,3 %

6.4 Úroková sazba

Nejprve je zde na místě vysvětlit si pojem úrok. Pokud si jednotlivec půjčí finanční prostředky od jiného subjektu, musí mu kompenzovat tyto prostředky za riziko spojené s půjčením, za dočasnou ztrátu těchto prostředků tzv. úrok. Půjčující subjekt tzv. věřitel získá úrok na oplátku za to, že dočasně obětoval své peníze pro někoho druhého. Ten, který si půjčil prostředky tzv. dlužník, platí úrok, který pro něj představuje cenu za tyto prostředky. Úroková míra se získá, tím že se formuluje úrok z hodnoty kapitálu za daný časový úsek (Radová aj. 2013).

Dle Černohorského a Teplého (2011) se v teoretické a obecné rovině se mluví o úrokové míře, ale pokud se charakterizují konkrétní vztahy a faktory, jedná se o úrokovou sazbu. Úrokové sazby lze členit na úrokové sazby vyhlášené centrální bankou, mezibankovního trhu, základní referenční sazbu každé banky a na úrokové sazby konkrétních bank pro příslušné produkty tzv. klientské úroky. V této kapitole bude nastíněn vývoj úrokových sazeb, které vyhláší centrální banka a jedná se o diskontní, lombardní a repo sazbu. Diskontní sazba se využívá, když si jiné banky chtějí u centrální banky uložit peníze a pokud si půjčí peníze, dostanou je za lombardní sazbu. Repo sazba slouží k stahování nebo dodávání likvidity do bankovního sektoru. Na mezibankovním trhu se uplatňují úrokové sazby, které používají banky k obchodování mezi sebou, v ČR se tyto sazby nazývají Prague Interbank Bid Rate dále jen PRIBID a Prague Interbank Offered Rate dále jen PRIBOR. PRIBID banky využívají k ukládání prostředků do jiných bank a PRIBOR slouží bankám k půjčování peněz od jiné banky (Černohorský, Teplý, 2011). Obrázek 12 znázorňuje vývoj úrokových sazeb v % v ČR v letech 1993-2018.

Obrázek 12: Úrokové sazby v % v ČR v letech 1993-2018

Zdroj: (Česká národní banka, 2019a)

Česká národní banka dále jen ČNB určuje úrokové sazby na zasedání bankovní rady ČNB a veřejnosti je poskytuje prostřednictvím úředního sdělení. Repo sazba je v tomto případě 2 týdny, což znamená maximální limitní sazbu, kterou může být vyhověno ve dvoutýdenních repo tendrech, které vyhláší ČNB. Hodnoty na obrázku jsou vypočteny k 31. 12. daného roku a jsou to prosté aritmetické průměry sazeb za všechny dny v měsíci (Česká národní banka, 2019b). Sazbu PRIBOR určuje kalkulační agent pro ČNB (pověřená organizace) a Czech Forex Club z kotací⁴ hodnotících bank pro prodej depozit (Česká národní banka, 2019c).

Z obrázku 12 je patrné, že průběh vývoje všech znázorněných úrokových sazeb je shodný. V roce 1993 vznikla ČR a s tím i měna česká koruna, od této doby úrokové sazby rostly až do roku 1997, kdy dosáhly svého maxima, což bylo zapříčiněno, tím, že se rozložil kurzový režim, v ČR probíhala transformace ekonomiky, problém vyvstal i v zahraničí např. asijská krize, zjednodušeně ČR si procházelo měnovou krizí. Od roku 1998 se už úrokové sazby začaly snižovat. V období 2012 až 2016 lze pozorovat konstantní vývoj úrokových sazeb. Od roku 2018 úrokové sazby nepatrně rostou. Diskontní sazba činila 0,75 %, lombardní 2,75 %, repo sazba 1,75 % a PRIBOR 1,78 %.

⁴ Kotace – stanovení kurzu cenného papíru na burze tak, aby bylo uskutečněno co nejvíce obchodů (Slovník cizích slov, 2019).

6.5 Závislost odvětví na HPH v regionech ČR

V této kapitole bude zkoumáno, jak se vyvíjí závislost HPH na podílu HPH ekonomických sektorů v krajích ČR v letech 1995-2017. Pro potřeby této analýzy bude pracováno s členěním odvětví podle klasifikace CZ-NACE utříděných do jednotlivých ekonomických sektorů. Lze rozlišit následující ekonomické sektory: primér, sekundér, terciér, kvartér a někdy se vymezuje i kvintér. Je důležité zmínit, že třídění odvětví do jednotlivých sektorů vnímá každý autor jinak, proto lze nalézt několik způsobů třídění, autoři se často od sebe liší specifikací terciéru, kvartéru a kvintéru, naopak primér a sekundér pojímá každý autor stejně. Zde je na místě uvést pro představu alespoň jednoho autora a jeho třídění odvětví do jednotlivých sektorů.

Podle Bičíka (2013) do priméru patří odvětví zemědělství, lesnictví, rybníkářství a těžba surovin; do sekundéru se řadí zpracovatelský průmysl, výroba a rozvod elektrické energie, plynu a tepla a také zásobování vodou a řešení odpadních vod; terciéru náleží stavebnictví, doprava, skladování, stravovací, ubytovací a pohostinské služby, informační a komunikační služby; kvartér obsahuje velkoobchod, maloobchod, opravy aut, peněžnictví, pojišťovnictví a správa nemovitostí. Bičík (2013) zmiňuje i kvintér a do něj řadí klíčová odvětví sloužící pro další rozvoj vyspělé společnosti např. profesní a vědecko-technické aktivity, administrativa, veřejná správa, vzdělávání, zdravotní a sociální pojišťovnictví, kulturní a zábavní a rekreační aktivity.

Pro potřeby této práce bylo zvoleno třídění na základě dostupnosti zkoumaných dat, která pochází z webových stránek ČSÚ, jedná se o údaje o HPH v odvětvích CZ-NACE v jednotlivých letech, ČSÚ bohužel nezveřejňuje údaje v jednotlivých sekcích klasifikace, ale některé odvětví spojuje, tudíž není možné využít členění odvětví do ekonomických sektorů podle Bičíka, ale lze se jím inspirovat. Analýza bude provedena podle třídění, které zobrazuje následující tabulka 4.

Tabulka 4: Ekonomické sektory

Sektor	Kód sekce	Odvětví	
Primér	A	Zemědělství, lesnictví, rybolov	
Sekundér	B	Těžba a dobývání	
	C	Zpracovatelský průmysl	
	D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizace vzduchu	
	E	Zásobování vodou; odpad. vodami, odpady a sanacemi	
	F	Stavebnictví	
	Terciér	G	Velkoobchod, maloobchod, opravy a údržba motor. Vozidel
H		Doprava a skladování	
I		Ubytování, stravování a pohostinství	
J		Informační a komunikační činnosti	
K		Peněžnictví a pojišťovnictví	
L		Činnosti v oblasti nemovitostí	
Kvartér		M	Profesní, vědecké a technické činnosti
		N	Administrativní a podpůrné činnosti
	O,	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	
	P	Vzdělávání	
	Q	Zdravotní a sociální péče	
	R	Kulturní, zábavné, rekreační činnosti	
	S, T, U	Ostatní činnosti	

Zdroj: vlastní zpracování podle (Bičík, 2013)

Zjištění závislostí v jednotlivých krajích bude provedeno na základě Spearmanova korelačního koeficientu. Analýza bude provedena pomocí dat z ČSÚ, a to na základě procentuálního podílu HPH v regionu ku HPH v kraji v letech 1995-2017. Data se zpracují pomocí software STATISTICA, který údaje analyzuje a výstupem bude Spearmanův korelační koeficient, na základě kterého se interpretují jednotlivé závislosti. Tato analýza se zaměří na vývoj závislostí, úkolem je popsat, jak se podíl daného odvětví vyvíjel ve vztahu k HPH v kraji ve sledovaném období. Na veličiny působí i jiné vlivy, ty se nebudou brát v úvahu, zde je podstatný jen vývoj, proto postačí Spearmanův korelační koeficient, který se využívá pro analýzu těsnosti vztahu a patří mezi neparametrické metody zpracování dat. Korelační koeficient (Hindls, 2006) může nabývat hodnot od -1 do +1, pokud dosáhne 1, znamená to, že mezi proměnnými existuje přímá lineární závislost, naopak pokud vyjde -1, jedná se o nepřímou lineární závislost, pokud bude roven 0, znamená to nezávislost proměnných, v případě

hodnoty 0,7 lze mluvit o středně silné závislosti. Pokud se korelační koeficient v absolutní hodnotě blíží k jedné, znamená to silnější závislost, čím bližší k nule, tak se jedná z pravidla o volnější závislost, mohou zde vystupovat i faktory významu proměnných a počet pozorování.

Výstupem programu STATISTICA této analýzy je tabulka obsahující korelační koeficienty, některé hodnoty mohou být zvýrazněny červeně, to znamená, že se prokazují statisticky významné vztahy, naopak zbylé hodnoty značí statisticky nevýznamné vztahy (Lišková, 2017). Spearmanův korelační koeficient byl počítán pro všechny kraje ČR, což lze spatřit v přílohách této práce, zde budou interpretovány pouze kraje, kde vyšly zajímavé hodnoty a na základě nich byla stanovena H1:

Hypotéza 1: Růst HPH v ČR souvisí se zvyšujícím se podílem HPH v sektoru terciéru a kvartéru.

Tabulka 5: Spearmanovy korelace Česká republika

Spearmanovy korelace Česká republika					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. p <,05000					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,117589	-0,532609	-0,533597	-0,699605
B-F	0,117589	1,000000	-0,586957	-0,593874	-0,146245
G-L	-0,532609	-0,586957	1,000000	0,363636	0,370553
M-U	-0,533597	-0,593874	0,363636	1,000000	0,486166
HPH	-0,699605	-0,146245	0,370553	0,486166	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Na začátek je vhodné zaměřit se na vývoj závislosti odvětví na HPH v ČR v letech 1995-2017, což zobrazuje tabulka 5, následně na vybrané kraje. Z výsledků korelační analýzy celé ČR vyplývá, že ve většině případů ve sledovaném období vyšel Spearmanův korelační koeficient v záporných hodnotách, to znamená, že pokud roste HPH, klesá podíl HPH v tomto odvětví. Lze si povšimnout hodnoty u vztahu HPH a kvartéru, kdy vyšla hodnota 0,4862. Jedná se o červeně zvýrazněný vztah, což znamená statisticky významný vztah. Z toho údaje vyplývá, že jde o středně silnou závislost, který značí, že ve sledovaném období v ČR, když rostla HPH, rostl i podíl sektoru kvartér.

Tabulka 6 znázorňuje výsledky korelační analýzy pro Plzeňský kraj pro období 1995-2017, kde je zajímavé interpretovat vztah mezi HPH a kvartérem. V tomto případě vyšel Spearmanův korelační koeficient 0,9061 a jedná se o statisticky významný vztah. Vzhledem k výsledné hodnotě lze hovořit o silné závislosti. Růst HPH v Plzeňském kraji zapříčinil, zvýšení podílu HPH v kvartéru. Pozoruhodný se jeví i vztah priméru a terciéru, kdy hodnota speamanova korelačního koeficientu činí 0,6018 a jedná se o prokázaný statisticky významný

vztah a jde o středně silnou závislost. Tedy když v Plzeňském kraji rostl podíl HPH v priméru, rostl zároveň podíl v terciéru. V rámci vztahu sekundéru a terciéru vyšla hodnota spearmanova korelačního koeficientu -0,8686, jedná se o statisticky významný vztah a hodnota se blíží k jedné, lze mluvit o silnější závislosti. Tento údaj znamená, že když v Plzeňském kraji rostl podíl HPH v terciéru, klesal podíl v sekundéru.

Tabulka 6: Spearmanovy korelace Plzeňský kraj

Spearmanovy korelace Plzeňský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,766798	0,601779	-0,145257	-0,758893
B-F	-0,766798	1,000000	-0,868577	-0,279644	0,906126
G-L	0,601779	-0,868577	1,000000	0,052372	-0,854743
M-U	-0,145257	-0,279644	0,052372	1,000000	-0,017787
HPH	-0,758893	0,906126	-0,854743	-0,017787	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Výsledkům korelační analýzy v Ústeckém kraji se věnuje tabulka 7, kde lze zdůraznit vztah podílu HPH terciéru a sekundéru. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu vyšla -0,9121, je statisticky významná, jelikož se hodnota blíží k -1, jedná se o silnější závislost. Z výsledku vyplývá, že když v Ústeckém kraji rostl podíl terciéru, klesal podíl sekundéru.

Tabulka 7: Spearmanovy Korelace Ústecký kraj

Spearmanovy korelace Ústecký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,055336	-0,094862	-0,497036	-0,540514
B-F	0,055336	1,000000	-0,912055	-0,299407	-0,011858
G-L	-0,094862	-0,912055	1,000000	0,015810	-0,083992
M-U	-0,497036	-0,299407	0,015810	1,000000	0,446640
HPH	-0,540514	-0,011858	-0,083992	0,446640	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Tabulka 8 znázorňuje výsledky provedené korelační analýzy v Olomouckém kraji v letech 1995-2017. Z tabulky je patrné, že všechny výsledné hodnoty jsou zvýrazněny červeně, jedná se tedy o prokazatelně statisticky významné závislosti. Nejpodstatnějším spojitostí je vztah mezi HPH a kvartérem, kdy spearmanův korelační koeficient vyšel 0,8083, jedná se spíše o silnější závislost, z které vyplývá, že pokud v Olomouckém kraji rostla HPH, zvyšoval se i podíl HPH v kvartéru. Relace, která stojí rovněž za zmínku je vztah mezi terciérem a primérem, kdy hodnota Spearmanova korelačního koeficientu vyšla 0,5237, jedná se o statisticky významný vztah a o středně silnou závislost. V olomouckém kraji, pokud rostl podíl HPH v terciéru, zvyšoval se i podíl HPH v priméru. Obdobnou souvislost lze odvodit i ve

vztahu podíl HPH v kvartéru a podíl HPH v sekundéru, kdy hodnota Spearmanova korelačního koeficientu dosahuje 0,4664, jedná se o statisticky významný vztah a o střední závislost. Z údaje vyplývá, že pokud v Olomouckém kraji ve sledovaném období rostl podíl HPH v kvartéru, zvyšoval se podíl HPH v sekundéru.

Tabulka 8: Spearmanovy Korelace Olomoucký kraj

Spearmanovy korelace Olomoucký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,591897	0,523715	-0,862648	-0,830040
B-F	-0,591897	1,000000	-0,827075	0,466403	0,780632
G-L	0,523715	-0,827075	1,000000	-0,631423	-0,822134
M-U	-0,862648	0,466403	-0,631423	1,000000	0,808300
HPH	-0,830040	0,780632	-0,822134	0,808300	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Z tabulky 9 lze interpretovat výsledné hodnoty provedené korelační analýzy ve Zlínském kraji. Nejprve je na místě zmínit vztah HPH a sekundéru, kdy hodnota Spearmanova korelačního koeficientu činí 0,907, jde o statisticky významný vztah a vzhledem k údaji lze konstatovat, že se jedná o silnější závislost. Když ve Zlínském kraji rostla HPH, zvyšoval se podíl HPH v sekundéru. Relaci podílu HPH v terciéru a podílu HPH v sekundéru lze označit jako statisticky významný vztah a jako silnější závislost, protože hodnota vyšla -0,9150. Ve sledovaném období ve Zlínském kraji, když rostl podíl HPH v terciéru klesal podíl HPH v sekundéru. Rovněž lze okomentovat souvislost mezi podílem HPH v terciéru a podílem HPH v priméru. Výsledná hodnota dosáhla 0,6176, jedná se o střední závislost a statisticky významný vztah, který znamená, že když ve Zlínském kraji rostl podíl HPH v terciéru, klesal podíl HPH v priméru.

Tabulka 9: Spearmanovy Korelace Zlínský kraj

Spearmanovy korelace Zlínský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,758893	0,617589	-0,110672	-0,745059
B-F	-0,758893	1,000000	-0,915020	-0,080040	0,916996
G-L	0,617589	-0,915020	1,000000	-0,111660	-0,860672
M-U	-0,110672	-0,080040	-0,111660	1,000000	0,060277
HPH	-0,745059	0,916996	-0,860672	0,060277	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Tabulka 10 zobrazuje výsledky korelační analýzy v Moravskoslezském kraji v letech 1995-2017. Z tabulky vyplývá, že je nezbytné zmínit vztah podíl HPH v terciéru a podíl HPH v sekundéru. Hodnota Spearmanova korelačního koeficientu vyšla -0,9377, jde o statisticky

významný vztah a jedná se o silnější závislost, protože se hodnota blíží k -1. V moravskoslezském kraji, když rostl podíl HPH v terciéru, tak se snižoval podíl HPH v sekundéru. Dalším statisticky významným vztahem je relace mezi podílem HPH v kvartéru a podílem HPH v terciéru. Hodnota činí 0,7954, tedy jedná se spíše o silnější závislost, která znamená, že pokud v Moravskoslezském kraji rostl podíl HPH v kvartéru, zvyšoval se podíl HPH v terciéru.

Tabulka 10: Spearmanovy Korelace Moravskoslezský kraj

Spearmanovy korelace Moravskoslezský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,029644	-0,064229	-0,322134	-0,647233
B-F	-0,029644	1,000000	-0,937747	-0,874506	-0,213439
G-L	-0,064229	-0,937747	1,000000	0,795455	0,205534
M-U	-0,322134	-0,874506	0,795455	1,000000	0,514822
HPH	-0,647233	-0,213439	0,205534	0,514822	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Korelační analýza prokázala, v jakých krajích se vyskytují nejsilnější prokazatelné statistické vztahy ve sledovaném období. V celé České republice nejsou vztahy nikterak silné, ale pokud se analýza zaměří na jednotlivé kraje, situace je jiná. Nejsilnější vztahy lze pozorovat v Plzeňském a Ústeckém kraji. V rámci ČR byla H1 potvrzena, co se týče krajů, tak pro hlavní město Praha, Karlovarský, Pardubický a Moravskoslezský lze H1 přijmout. Z tabulky 5 vyplývá, že pokud v ČR roste HPH, tak roste podíl HPH, jak v terciéru, tak v kvartéru, jelikož výsledné hodnoty jsou kladné. V Ústeckém, Olomouckém a Zlínském kraji, pokud roste HPH, tak podíl HPH v terciéru klesá, ale podíl HPH v kvartéru roste. V Moravskoslezském kraji, když roste HPH, tak se podíl HPH v terciéru a kvartéru zvyšuje. Z provedené analýzy je patrné, že ve sledovaném období v ČR se mění vztahy na úkor sektoru služeb.

7 VYHODNOCENÍ REGIONÁLNÍ ODVĚTVOVÉ STRUKTURY ČESKÉ REPUBLIKY

V rámci zhodnocení regionální odvětvové struktury ČR je vhodné zabývat se nejdříve pojmem diverzifikace, tedy míra různorodosti odvětvové skladby. Protichůdným pólem v hodnocení struktury regionů je tzv. specializace. Existuje vztah mezi stupněm diverzifikace regionu a stabilitou hospodářského vývoje, zejména přizpůsobování se strukturálním změnám a samotná odolnost regionu. Diverzifikaci omezuje vysoká specializace regionu. Hodnocení regionální struktury závisí také na skladbě zdrojů v regionu dále na rozmístění obyvatelstva a zaměstnanosti, zastoupení jednotlivých odvětví v prostoru a přizpůsobivost a pružnost v rámci eventuální restrukturalizace. Stupeň a charakter diverzifikace a specializace regionu lze zformulovat kumulací podílů, které lze znázornit kumulativními neboli diverzifikačními křivkami. (Macháček aj. 2011).

7.1 Charakteristiky diverzifikace

Mezi charakteristiky diverzifikace patří zejména hrubý a upravený index diverzifikace. Tento ukazatel pracuje s hodnotami, které vycházejí z rozdělení národní ekonomiky na určitý počet odvětvových skupin podle kritéria požadované analýzy diverzifikace. Následně se zjistí procentní podíly na veličině (např. zaměstnanost, produkce, přidaná hodnota atd.), která náleží danému odvětví v národní ekonomice. Tyto podíly se seřadí dle pořadí od nejvyššího po nejnižší, poté se kumulativně sečtou a výsledkem bude hrubý index diverzifikace (HID) pro daný region. Pokud se daná veličina koncertuje jen v jednom odvětví, index dosáhne své maximální hodnoty, což znamená nejvyšší specializaci a nejmenší diverzifikaci. Naopak pokud výsledkem bude minimální hodnota, pak v odvětví panuje nejnižší specializace a nejvyšší diverzifikace. V rámci HID je vhodné srovnávat výsledky hodnot s jinými a také s hodnocením změn v čase. HID lze znázornit následovně (Macháček aj. 2011):

$$I_d^{(c)r} = S_1 + (S_1 + S_2) + (S_1 + S_2 + S_3) + \dots + (S_1 + \dots + S_n) \quad (1)$$

Kde S_i jsou procentní podíly od největší hodnoty po nejmenší,

n je počet jednotek v odvětví.

Další variantou HID je upravený index diverzifikace, který se skládá z HID pro danou oblast, ale odečte se od něj HDI pro každé území v souboru, což se poté dělí HID s nejnižší hodnotou diverzifikace ($I_d^{(c)r}(\max)$). Od tohoto se znovu odečte HID spočítaný pro všechna území v souboru. Pokud je upravený index diverzifikace roven nule, znamená to, že míra

diverzifikace území je shodná jako míra diverzifikace v celém souboru analyzovaného území, pokud je roven jedné značí to nepřítomnost diverzifikace v rámci souboru území. Výsledkem může být i záporná hodnota, což značí, že konkrétní území je více diverzifikováno než celý soubor území např. národní ekonomika. Postup výpočtu upraveného indexu diverzifikace lze shrnout do následujícího vzorce:

$$I_d^{(u)} = \frac{I_d^{(c)r} - I_d^{(c)s}}{I_d^{(c)r(\max)} - I_d^{(c)s}} \quad (2)$$

kde $I_d^{(c)r}$ je HID,

s jsou všechna území v souboru,

$I_d^{(c)r(\max)}$ je HID s nejnižší hodnotou diverzifikace.

7.2 Koeficient specializace

Koeficient specializace určuje, jak se liší odvětvová struktura regionu od národní ekonomiky. V případě, kdy region disponuje shodnou odvětvovou strukturou jako národní ekonomika je koeficient specializace roven nule. Pokud by hodnota rostla, znamená to, že struktura odvětví v rámci regionu se více odlišuje od národní struktury odvětví, přičemž může dosáhnout maximálně hodnoty 100 resp. 1. Pokud koeficient specializace bude roven nule, dochází k absolutní diverzifikaci, pokud se bude jeho hodnota rovnat jedné, znamená to maximální specializaci. Těchto výsledků lze dosáhnout pomocí následujících vzorců koeficientů specializace (Macháček aj. 2011).

$$K_{sp}^a = \sum |S_{ir} - S_{in}| \quad (3)$$

$$K_{sp}^a = \frac{\sum |S_{ir} - S_{in}|}{100} \quad (4)$$

kde: S_{ir} je podíl odvětví na celkové ekonomické činnosti,

S_{in} je podíl odvětví na výše specifikované činnosti v rozsahu celé ekonomiky.

Koeficient specializace lze využít zejména pro oblast zaměstnanosti, kdy po dosažení do vzorce se vypočítá, jakým procentem se podílí region na konkrétním odvětví dle počtu zaměstnanců. Rovněž můžeme dosadit do výše zmíněných vzorců důchod vytvářený v daném odvětví, přidanou hodnotu či hrubý regionální produkt.

Pokud se zkoumá postavení jednoho odvětví v regionu v rámci národní ekonomiky, bude vypadat koeficient specializace následovně:

$$K_{sp}^b = \frac{\frac{x_i}{\sum x_i}}{\frac{z_i}{\sum z_i}} \quad (5)$$

kde: x_i je veličina (např. zaměstnanost) v i -tém odvětví v regionu,

z_i je stejná proměnná v národní ekonomice (Macháček aj. 2011).

Koeficient specializace lze vypočítat ještě dalším způsobem a to (Damborský, 2017):

$$P_{ij} = \frac{X_{ij}}{Y_i} \cdot 100 \quad (6)$$

Kde: X_{ij} je počet pracovníků v i -tém kraji, v j -tém odvětví,

Y_i je počet pracovníků v daném odvětví celkem.

Výsledné hodnoty se pohybují od 0 do 100 a udávají podíl odvětvové struktury regionu na odvětvové struktuře státu, pokud vyjde 0, tak zkoumané odvětví se v regionu nevyskytuje, naopak 100 znamená, že odvětví se v regionu nachází a působí zde jako jediné.

Následující tabulka 11 zobrazuje koeficient specializace vypočítaný dle vzorce 6 v letech 1993 až 2017 podle odvětví klasifikace CZ-NACE. Výpočet vychází z proměnné „zaměstnaní podle ekonomické činnosti CZ-NACE“. Zdrojová data pochází z veřejné databáze ČSÚ. Roky pro výpočet byly vybrány na základě dostupnosti dat a z důvodu pozorování změn ve specializaci v dlouhém časovém období. Z tabulky je patrné, že ve sledovaném období výrazně převažuje pracovní síla v odvětví C, tedy zpracovatelský průmysl, protože hodnoty koeficientu specializace jsou nejvyšší, pohybují se okolo 27, v tabulce zvýrazněno šedivou výplní. Lze konstatovat, že zaměstnaní v ČR se specializují na zpracovatelský průmysl. Na začátku zvoleného časového období v roce 1993 činil koeficient specializace 28,83, následně se hodnota snižovala až do roku 2005, kdy se koeficient specializace zvyšoval až do současné doby, kdy v roce 2017 činil 27,86. Mezi další rozšířené odvětví v ČR patří odvětví G, které zahrnuje velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel, následně F stavebnictví.

Tabulka 11: Koefficient specializace podle klasifikace CZ-NACE v letech 1993-2017

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
A – Zemědělství, lesnictví, rybnářství	7,36	6,56	6,29	5,88	5,52	5,26	4,97	4,88	4,57	4,58	4,32	4,12	3,81	3,61	3,43	3,17	3,12	3,10	2,99	3,05	3,03	2,75	2,93	2,90	2,80
B – Těžba a dobývání	2,56	2,00	1,95	1,80	1,79	1,75	1,61	1,48	1,41	1,27	1,12	1,24	1,03	1,13	1,09	1,10	1,06	0,98	0,95	0,89	0,83	0,72	0,75	0,76	0,63
C – Zpracovatelský průmysl	28,83	28,19	27,76	27,41	26,84	26,60	26,51	26,18	26,74	26,62	26,33	26,04	26,22	27,15	27,39	27,56	25,18	25,30	26,43	26,57	26,03	26,73	27,31	27,80	27,86
D – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu	1,63	1,60	1,68	1,63	1,48	1,52	1,38	1,30	1,46	1,42	1,31	1,33	1,30	1,23	1,14	1,20	1,17	1,16	1,18	1,04	1,09	1,15	0,98	1,03	0,98
E – Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	0,77	0,83	0,87	0,93	0,96	1,01	0,95	0,88	0,91	0,95	0,92	0,90	0,98	1,04	1,05	1,05	1,09	1,03	1,05	0,94	1,04	1,11	1,13	0,96	1,07
F – Stavebnictví	9,05	9,52	9,56	9,78	10,10	10,09	9,69	9,65	9,41	9,35	9,68	9,65	9,99	9,42	9,46	9,61	10,07	9,52	8,85	8,69	8,51	8,32	7,85	7,52	7,50
G – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	10,21	11,67	12,18	12,57	13,04	12,96	13,14	12,66	12,51	12,72	12,97	13,10	12,61	12,42	12,17	12,38	12,79	12,15	12,26	12,31	12,26	11,86	12,21	11,79	11,49
H – Doprava a skladování	6,95	6,59	6,78	6,85	6,69	6,81	6,87	6,94	6,74	6,82	6,66	6,77	6,59	6,64	6,57	6,55	6,70	6,72	6,61	6,32	6,11	5,95	5,90	6,11	6,29
I – Ubytování, stravování a pohostinství	3,06	3,03	3,10	3,13	3,37	3,48	3,30	3,31	3,36	3,58	3,61	3,71	3,81	3,87	3,69	3,54	3,77	3,89	3,80	3,63	3,62	3,92	3,91	3,56	3,30
J – Informační a komunikační činnosti	1,92	1,82	1,92	1,91	2,02	2,04	1,98	2,08	2,24	2,22	2,24	2,22	2,24	2,26	2,34	2,36	2,62	2,81	2,98	2,56	2,83	2,99	2,81	2,87	2,86
K – Peněžnictví a pojišťovnictví	1,41	1,66	1,86	1,92	1,97	2,06	2,09	2,12	2,16	2,01	2,05	2,00	2,04	1,93	2,09	2,32	2,24	2,36	2,51	2,80	2,78	2,44	2,34	2,28	2,20
L – Činnosti v oblasti nemovitostí	0,52	0,54	0,53	0,56	0,56	0,53	0,50	0,56	0,50	0,56	0,60	0,65	0,65	0,64	0,72	0,80	0,82	0,82	0,86	0,93	0,99	0,93	0,89	0,76	0,81
M – Profesní, vědecké a technické činnosti	2,52	2,79	2,72	2,86	2,81	2,75	2,96	3,05	2,84	2,94	3,20	3,17	3,21	3,56	3,84	3,90	4,09	4,14	4,08	4,34	4,47	4,47	4,71	4,89	5,11
N – Administrativní a podpůrné činnosti	1,74	1,85	1,86	1,92	1,92	1,93	2,04	2,06	1,96	2,02	2,13	2,11	2,19	2,34	2,43	2,56	2,39	2,31	2,35	2,37	2,62	2,61	2,56	2,50	2,50
O – Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	6,14	6,35	5,91	6,06	6,30	6,44	6,85	7,03	6,97	6,63	6,80	6,65	6,79	6,54	6,43	6,34	6,51	6,74	6,46	6,25	6,40	6,42	6,27	6,43	6,54
P – Vzdělávání	6,49	6,34	6,27	6,31	6,24	5,97	6,05	6,36	6,38	6,53	6,12	5,97	6,27	6,00	5,94	5,67	5,99	6,05	6,06	6,52	6,53	6,56	6,40	6,59	6,61
Q – Zdravotní a sociální péče	5,67	5,55	5,59	5,38	5,41	5,39	5,69	6,02	6,31	6,26	6,36	6,74	6,75	6,70	6,74	6,42	6,61	6,96	6,67	6,82	6,87	7,11	6,97	7,01	7,19
R – Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1,30	1,27	1,32	1,31	1,26	1,35	1,37	1,50	1,38	1,39	1,47	1,54	1,55	1,63	1,65	1,65	1,69	1,70	1,70	1,65	1,63	1,63	1,62	1,81	1,79
S – Ostatní činnosti	1,83	1,77	1,82	1,71	1,67	2,01	1,97	1,87	2,12	2,02	2,02	2,00	1,88	1,79	1,74	1,77	1,86	1,92	1,81	1,88	1,88	1,76	1,79	1,69	1,69

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019e)

7.2.1 Vývoj odvětvové struktury v ČR

Tato kapitola se bude zabývat vývojem odvětvové struktury ČR, na základě výsledků koeficientu specializace viz tabulka 11 a to ve všech odvětvích klasifikace CZ-NACE. Do vztahu koeficientu specializace se dosadily hodnoty veličiny počet pracovníků a byl počítán od roku 1993, kdy vznikla samostatná ČR až do roku 2017, pro rok 2018 nebyla dosud data v odvětvovém členění zpřístupněna. Od roku 1993 probíhala v ČR privatizace, tedy státní veřejný majetek se převáděl do soukromého vlastnictví, rovněž se restrukturalizovala, a hlavně modernizovala některá odvětví, tedy ekonomika začala vzkvétat. Po rozpadu České a Slovenské Federativní republiky zůstal charakter ekonomiky stejný, tedy nejvíce prosperuje z průmyslové výroby. V následující části kapitoly bude nastíněno, jak se vyvíjela specializace jednotlivých odvětví v ČR během období 25 let, tedy od roku 1993 až do roku 2017

Hypotéza H2: Pracovní síla v období 1993-2017 se v ČR přesouvá ze sektoru priméru a sekundéru. Hodnoty koeficientu specializace se snižují, tudíž klesá specializace.

A – Zemědělství, lesnictví, rybářství

Odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství prodělalo velkou změnu oproti všem ostatním. V roce 1993 činila hodnota koeficientu specializace 7,36, ale v roce 2017 už jen 2,80, tedy změna, a to pokles o 62 %, z čehož je patrné, že toto odvětví velice ubývá na své síle a není v současné době konkurenceschopné. V ČR se v minulosti pěstovalo více plodin, v současnosti se spíše hodně importují. Mácová (2018) považuje za nejdůležitější rostlinou produkci obiloviny, které zabírají větší část osevních ploch. Další významnou komoditou je kukuřice, jejíž produkce se po roce 1993 zvýšila o 166,9 % (z 32 tis. ha). Kukuřice se v ČR rozkládá na 8,9 % orné půdy a využívá se na zrní, zeleň a siláž. Dominantní komoditou je rovněž řepka, která za poslední roky vzbuzuje velké mediální ohlasy. Od roku 1993 se její produkce zvýšila o 135,5 % (na 394 tis. ha), v roce 2017 zaujímala řepka 15, 8 % orné půdy. V živočišné produkci dominuje chov skotu. Po roce 1993 se produkce skotu a prasat snížila, ovšem v posledních letech dochází k nepatrnému nárůstu, např. v roce 2017 byla naše produkce skotu 3x větší než na Slovensku (Mácová, 2018). Třetinu plochy území ČR zaobírají lesy, patří mezi významný činitel životního prostředí a plní vodohospodářskou funkci, která zahrnuje např. produkci dřeva, ovlivnění vodního systému. V roce 1993 činil podíl lesů ve vlastnictví státu 76,7 % a v roce 2016 už jen 54,2 % (Kahuda, 2018). V ČR lze členit rybářství na hospodaření v rybářských revírech a na produkční rybářství. V ČR tvoří 52 tisíc ha plochy rybníky a vodní nádrže. V odvětví rybářství dominuje komodita kapr, představuje 89 % z celé produkce (Ministerstvo zemědělství, 2019).

B – Těžba a dobývání

Odvětví těžby a dobývání zaznamenalo rovněž za sledované období velký pokles, v roce 1993 činil koeficient specializace 2,56 a v roce 2017 už jen 0,63, jedná se tedy o pokles o 75,4 %. Lze konstatovat, že v minulosti toto odvětví patřilo k významnějším a v současnosti jeho část podílu nahradilo jiné. V ČR dominuje těžba černého a hnědého uhlí, ovšem za posledních 26 let se produkce snížila, v případě hnědého uhlí téměř o 50 % a u černého uhlí o 70 %. Zmíněné poklesy souvisí s postupným zavíráním dolů v ČR, což znamená i propouštění horníků (Za 25 let poklesla těžba uhlí o více než polovinu, 2017).

C – Zpracovatelský průmysl

Zpracovatelský průmysl patří mezi nejvýznamnější odvětví v ČR. Odvětví se podílí 25 % na ekonomice ČR, v rámci celkového průmyslu tvoří 80 %. Tomuto odvětví bude věnována následující kapitola 7.2.2 a další kapitoly se budou věnovat oddílu výroba motorových vozidel, která patří do této sekce. Koeficient specializace dosahuje nejvyšších hodnot v rámci všech odvětví klasifikace CZ-NACE. V roce 1993 činil 28,83 a v roce 2017 27,86, lze konstatovat, že hodnota nepatrně klesla, jen o 3,36 %. Od roku 1993 až do roku 2005 spíše specializace klesala, v letech 2006-2008 rostla, v roce 2009 byl zaznamenán pokles z hodnoty 27,56 na 25,18 a od roku 2013 stoupá hodnota koeficientu specializace. Pokles v roce 2009 způsobil globální ekonomická krize, kdy se zmenšila produkce ve zpracovatelském průmyslu o jednu pětinu. Mezi nejvýznamnějšími odvětví v rámci zpracovatelského průmyslu patří podle Doležalové (2016) výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů, výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků a výroba strojů a zařízení, tato zmíněná odvětví se jednou třetinou podílí na celkovém průmyslu v ČR. Nejvíce prosperuje výroba motorových vozidel, kdy za posledních 10 let se zdvojnásobila, rovněž se daří odvětví výroba dopravních prostředků a zařízení – výroba kolejových vozidel (Doležalová, 2016).

D, E – Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu; Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi

Odvětví Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu zaznamenalo rovněž pokles hodnoty koeficientu specializace. V roce 1993 hodnota činila 1,63 a v roce 2017 0,98, tedy pokles téměř o 39,9 %. V roce 2017 se v ČR vyšplhala hodnota spotřeby elektřiny do nejvyšších čísel od roku 1919, ačkoliv koeficient specializace vyšel nízký, zde je na místě připomenout, že byl, počítám z počtu zaměstnaných v odvětví. Podle Zilvara (2018) v letech 2014 až 2016 vzrostla výroba elektřiny, v roce 2012 dosáhla svého maxima, v roce 2017 se zvýšil i vývoz elektřiny. V ČR se zvýšila výroba elektřiny pomocí větru v roce 2017 o 20 % způsobené především instalací nových větrných elektráren, prvních od roku 2014 (Zilvar,

2018). Oblast zásobování vodou a činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi zaznamenala ve sledovaném období růst, v roce 1993 činil koeficient specializace 0,77 a v roce 2017 už 1,07, tedy vzrostl o 39 %. V roce 2016 v ČR činil podíl obyvatel napojených na kanalizaci 84,7 % a na vodovod 94,4 %. Podíl čištěných odpadních vod v roce 2016 byl 97,3 %.

F – Stavebnictví

V odvětví stavebnictví se koeficient specializace ve sledovaném období snížil, v roce 1993 dosáhl hodnoty 9,05 a v roce 2017 už 7,5 poklesl o 17,1 %. V letech 1997, 1998 a 2009 se dokonce vyšplhal až na hodnotu 10. Podle Cuřínové (2015) nejrychleji rostlo odvětví stavebnictví v letech 1956-1960. V roce 1993 se ve stavebnictví projevila probíhající transformace, kdy se změnila velikost a vlastnictví firem, vznikali spíše menší a začali je vlastnit i zahraniční investoři. Vliv mělo i snížení státních dotací na výstavbu bytů. Po roce 2000 se projevila v tomto odvětví modernizace, začaly se stavět správní a obchodní budovy, zejména tzv. inteligentní budovy. V roce 2008 v souvislosti s ekonomickou krizí byl zaznamenán pokles výstavby a s tím i pokles zaměstnanců. Stavebnictví se znovu začalo poměrně dařit od roku 2014 (Cuřínová, 2015).

G, H – Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel; Doprava a skladování

Vývoj koeficientu specializace ve sledovaném období v odvětví Velkoobchod, maloobchod a opravy a údržba motorových vozidel zaznamenal několik výkyvů. V roce 1993 činila hodnota 10,21, ta se zvýšila v roce 1999, až na 13,14 poté koeficient specializace klesal do roku 2004, kdy dosahoval 13,1. V letech 2005 až 2013 se pohyboval v průměru okolo 12,4. V období 2014 až 2017 hodnota klesla, činila v průměru 11,8. U odvětví doprava a skladování koeficient specializace zaznamenal ve sledovaném období nepatrný pokles. V roce 1993 byla zjištěna nejvyšší hodnota 6,95 a v roce 2017 dosáhla 6,29 tedy snížení o 9,5 %. Nejnižší koeficient se rovnal 5,9 a to v roce 2015.

H2 nebyla potvrzena. Z uvedených poznatků vyplývá, že H2, tedy snižování hodnoty koeficientu specializace, naplňují pouze odvětví A, B, C, D, F, naopak u E, G, H se specializace zvyšuje, tedy nesplňují stanovenou H2. V sektoru priméru, tedy v odvětví A – zemědělství klesla specializace o 62 % a u odvětví B - těžba a dobývání se hodnota snížila o 75,4 %. Rovněž u odvětví zpracovatelského průmyslu se snížila specializace o 3,4 %, u D se snížila hodnota o 39,9 %, ve stavebnictví hodnota klesla o 17,1 %. Koeficient specializace u odvětví E byl naopak zaznamenán nárůst o 39 %, u G se zvýšil o 12,1 % a u H se rovněž zvýšila hodnota o 9,5 %. H2 nebyla potvrzena, protože nebyla naplněna podmínka snižující se specializace

v sektoru priméru a sekundéru, tedy přesun pracovních sil, konkrétně v odvětvích E, G, H. ale u odvětví E.

Hypotéza H3: Pracovní síla zaznamenala v období 1993-2017 v odvětvích I-S nárůst specializace. Tato odvětví lze začlenit do sektoru terciéru a kvartéru, nazývané též jako oblast služeb.

I, J – Ubytování, stravování a pohostinství; Informační a komunikační činnosti

V odvětví ubytování, stravování a pohostinství byl zaznamenán nepatrný nárůst na koeficientu specializace ve sledovaném období. V roce 1993 dosahoval 3,06 a v roce 2017 činil 3,3, tedy vzrostl o 7,8 %. Toto odvětví patří mezi malé v ČR. Co se týče informačních a komunikačních činností, tak tam koeficient specializace vzrostl ve sledovaném období o 49 %, z hodnoty 1,92 na 2,86. Nejvyšší hodnota byla naměřena v roce 2014 a činila 2,99.

K, L – Peněžnictví a pojišťovnictví; činnosti v oblasti nemovitostí

V rámci peněžnictví a pojišťovnictví koeficient specializace ve sledovaném období vzrostl, v roce 1993 dosáhl nejnižší hodnoty a to 1,41 a v roce 2017 už 2,20, což představuje růst o 56,3 %. Odvětví činnosti v oblasti nemovitostí zaznamenalo rovněž růst. Koeficient specializace vzrostl o 55,8 %, v roce 1993 byl 0,52 a v roce 2017 činil 0,81.

M, N – Profesní, vědecké a technické činnosti, Administrativní a podpůrné činnosti

Odvětví profesní, vědecké a technické činnosti bude zkoumáno v kapitole 7.2, která se zaměří na oddíl výzkum a vývoj, který je součástí této oblasti. Koeficient specializace ve sledovaném období vzrostl nejvíce ve všech odvětvích a to o 102,8 %, v roce 1993 dosáhl hodnoty 2,52 a v roce 2017 se vyšplhal na 5,11, což představuje maximální hodnotu. Administrativní a podpůrné činnosti rovněž zaznamenaly růst koeficientu specializace a to o 43,7 %, kdy v roce 1993 činila hodnota 1,74 a v roce 2017 už dosáhla 2,5.

O, P - Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání

V oblasti veřejné správy a obrany a povinného sociálního zabezpečení lze pozorovat nepatrný růst koeficientu specializace. V roce 1993 dosáhl hodnoty 6,14 a v roce 2017 už 6,54, tedy nárůst o 6,5 %. Nejvyšší hodnota byla zjištěna v roce 2000 a to 7,3. V odvětví vzdělávání došlo jen k malému nárůstu koeficientu specializace, v roce 1993 činil 6,49 a v roce 2017 už 6,6, tedy vzrostl o 1,8 %.

Q, R, S – Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti; Ostatní činnosti

Odvětví zdravotní a sociální péče ve sledovaném období zaznamenalo nárůst v rámci koeficientu specializace o 26,7 %. V roce 1993 dosáhla hodnota 5,67 a v roce 2017 už 7,19 což je nejvyšší zjištěná hodnota. Oblast kulturní zábavní a rekreační činnosti se vyvíjí pozitivním směrem, koeficient specializace vzrostl o 37,7 %. V roce 1993 dosáhl hodnoty 1,30 a v roce 2017 činil 1,79. Do odvětví ostatních činností se zahrnují např. činnosti organizací sdružující osoby za účelem prosazování zájmů, opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost a poskytování ostatních osobních služeb. Koeficient specializace v této oblasti klesl z hodnoty v roce 1993, která činila 1,83 na hodnotu 1,69 v roce 2017, tedy pokles o 7,65 %.

H3 nebyla potvrzena. Kritérium H3 nesplnilo pouze odvětví S – Ostatní činnosti, proto H3 lze vyvrátit, ačkoliv u ostatních odvětví I-R byl zjištěn nárůst pracovní síly, tedy vzrostla specializace. Pokud by se neuvažovalo odvětví S – ostatní činnosti, mohla by být H3 naplněna. Z uvedených poznatků vyplývá, že převážná část sektoru terciéru a kvartéru navýšila specializaci, tedy byl zaznamenán nárůst pracovní síly, lze se domnívat, že pracovníci přešli do odvětví služeb (I-R) z priméru a sekundéru, kde byl ve sledovaném období patrný vysoký pokles specializace. Podstatnou změnou ve vývoji odvětvové struktury ČR je změna specializace u sektorů priméru a sekundéru, u kterých dosahoval podíl specializace vyšších hodnot, přesahující 60 % oproti současnosti. Významný nárůst specializace zaznamenalo odvětví M. Rovněž je patrný nárůst pracovní síly v terciéru a kvartéru (I-R), tedy ČR v období 1993-2017 přesunula svou specializaci více na sektor služeb.

7.2.2 Odvětví zpracovatelského průmyslu

Na základě předchozích výsledků koeficientu specializace v ČR je na místě zkoumat detailněji odvětví zpracovatelského průmyslu až do hloubky jednotlivých oddílů. Tabulka 5 znázorňuje koeficient specializace odvětví C – zpracovatelského průmyslu v letech 2000-2018. Výchozí data pochází z veřejné databáze ČSÚ, přičemž pro některé oddíly nejsou dostupné, takové údaje jsou označeny i. d., jedná se o individuální (důvěrné) hodnoty. ČSÚ uvádí u této statistiky, že rok 2009 je metodicky nesrovnatelný s rokem 2010, protože v této době se změnila klasifikace ekonomických odvětví z OKEČ na CZ-NACE. Koeficient specializace je opět počítán podle vzorce 6, tedy vychází se ze zaměstnanosti.

Hypotéza H4: Během období 2000-2018 nastává zvýšení specializace v ČR ve zpracovatelském průmyslu, tedy zvyšuje se pracovní síla v tomto odvětví, a to ve více než polovině oddílů sekce C – zpracovatelského průmyslu.

Výsledky koeficientu specializace zobrazuje tabulka 11, ovšem neobsahuje výsledek z roku 2018, protože nejsou dostupná data o zaměstnaných jednotlivě pro všechna odvětví klasifikace. Pro rok 2018 byla dohledána data o zaměstnaných pro ČR a pro odvětví C, následně spočítán koeficient specializace, který je roven 22,5. Koeficient specializace pro zpracovatelský průmysl v letech 2000-2018 poklesl o 15,8 %. V ČR klesají zaměstnaní ve zpracovatelském průmyslu, lze se domnívat, že migrovali do jiného odvětví, ovšem to již zde není předmětem zkoumání, podstatné je, že se snížil podíl zaměstnaných.

Tabulka 12 na následující straně práce zobrazuje výsledky koeficientu specializace ve zpracovatelském průmyslu, o kterých bude zde pojednáno. V rámci zpracovatelského průmyslu lze ve sledovaném období pozorovat, že v ČR dominuje oddíl 29 – výroba motorových vozidel, koeficient specializace dosahuje nejvyšších hodnot. Během sledovaného období koeficient neustále roste, tudíž lze konstatovat, že se zvyšuje počet pracovníků v tomto odvětví. V roce 2000 činil koeficient specializace 9,29 a v roce 2018 dosahoval 15,20, tedy lze sledovat nárůst téměř o 64 %. Odvětví automobilového průmyslu bude na základě výsledku koeficientu specializace zkoumáno detailněji dále, protože z výsledků specializace plyne, že v ČR se nejvyšší podíl v rámci zpracovatelského průmyslu nalézá v odvětví 29 – výroba motorových vozidel.

V rámci zpracovatelského průmyslu dále dominuje oddíl 25 – výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení. Koeficient specializace v roce 2000 dosahoval 10,84 a už v roce 2018 činil 13,53, vzrostl o 24,8 %. V porovnání s automobilovým průmyslem, lze pozorovat, že počáteční hodnota oddílu 25 byla vyšší, ale v roce 2018 nižší. Tedy automobilový průmysl ve sledovaném období zaznamenal rychlejší růst v rámci specializace. V rámci oddílu 25 se vykazuje činnost z výroby konstrukčních a kovových výrobků, radiátorů a kotlů, kromě kotlů pro ústřední topení, zbraní a střeliva, kování, lisování, ražení, válcování a protlačování kovů, prášková metalurgie, dále povrchová úprava a zušlechťování kovů, výroba nožířských výrobků, nástrojů a železářských výrobků a výroba ostatních kovodělných výrobků.

Mezi další významné odvětví ve zpracovatelském průmyslu podle výsledku koeficientu specializace patří oddíl 28 – výroba strojů a zařízení. V roce 2000 dosahoval koeficient specializace hodnoty 9,29 a v roce 2018 se rovnal 10,75. Podle hodnot lze soudit, že význam tohoto oddílu během sledovaného odvětví rostl mnohem méně než ostatní zmiňované

odvětví, a to jen o 7,1 %. Toto odvětví zaznamenalo i malý výkyv hodnot, kdy od roku 2001 do 2008 rostl, poté v roce 2009 klesl, ale od roku 2010 opět rostl až do 2014 a od této doby až do současnosti pomalým tempem klesá. Nejvyšší hodnoty koeficientu specializace dosahoval oddíl v roce 2008 a to 11,41. U dalších odvětví ve zpracovatelském průmyslu vyšly hodnoty koeficientu specializace mnohem nižší než zmíněné tři oddíly, proto není nutné tato odvětví zkoumat podrobněji.

H4 nelze potvrdit. V tabulce 12 lze pozorovat vývoj koeficientu specializace v letech 2000-2018, z čehož byly vypočítány změny u všech oddílů zpracovatelského průmyslu, následně bylo vyčísleno, u kolika odvětví se zvyšuje koeficient specializace ve sledovaném období. Zpracovatelský průmysl obsahuje 24 oddílů, přičemž ve třech oddílech nejsou dostupná data pro analýzu, tudíž nebudou brána v potaz, tedy po odečtení těchto oblastí, zůstane 21 oddílů. Z tohoto počtu byl zaznamenán nárůst koeficientu specializace pouze u 8 odvětví a pokles u zbylých 13. H4 nebyla potvrzena, protože koeficient specializace nevzrostl ani u celé sekce C – zpracovatelský průmysl, ani u nadpoloviční většiny oddílů, pouze jen u 8 odvětví. Je nutné zmínit, že koeficient specializace byl počítán na základě počtu zaměstnaných, tudíž tato analýza byla provedena z pohledu změny specializace v rámci zaměstnanosti v odvětví.

Tabulka 12: Koeficient specializace podle klasifikace CZ-NACE odvětví C v letech 2000-2018

C	Zpracovatelský průmysl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
10	Výroba potravinářských výrobků	9,55	9,81	9,86	9,93	9,51	9,27	8,68	8,34	8,20	9,35	8,45	8,45	8,54	8,42	8,47	7,97	7,90	7,71	7,60
11	Výroba nápojů	1,63	1,55	1,57	1,51	1,49	1,42	1,36	1,35	1,36	1,45	1,28	1,28	1,27	1,25	1,26	1,26	1,24	1,24	1,28
12	Výroba tabákových výrobků	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
13	Výroba textilií	4,73	4,59	4,33	4,02	3,66	3,48	3,26	2,97	2,62	2,40	2,25	2,25	2,23	2,22	2,24	2,15	2,17	2,09	2,06
14	Výroba oděvů	4,42	4,28	3,93	3,68	3,18	2,77	2,51	2,27	1,96	1,86	1,68	1,68	1,57	1,51	1,55	1,48	1,46	1,40	1,38
15	Výroba usní a souvisejících výrobků	1,55	1,42	1,19	1,01	0,90	0,80	0,77	0,69	0,62	0,57	0,55	0,55	0,52	0,50	0,50	0,46	0,45	0,44	0,39
16	Zpracování dřeva, výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku	3,72	3,76	3,59	3,71	3,72	3,69	3,63	3,61	3,45	3,73	3,30	3,30	3,22	3,03	3,05	2,86	2,72	2,67	2,61
17	Výroba papíru a výrobků z papíru	1,77	1,81	1,81	1,81	1,82	1,75	1,77	1,74	1,66	1,75	1,72	1,72	1,70	1,67	1,69	1,70	1,67	1,68	1,67
18	Tisk a rozmnožování náhradních nosičů	1,52	1,54	1,63	1,64	1,69	1,66	1,67	1,75	1,83	1,81	1,70	1,70	1,65	1,59	1,56	1,48	1,47	1,46	1,41
19	Výroba koksu a rafinovaných ropných produktů	0,29	0,27	0,25	0,26	0,25	0,24	0,23	0,21	0,22	0,25	0,21	0,21	0,20	0,20	0,18	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.
20	Výroba chemických látek a chemických přípravků	2,94	2,75	2,80	2,76	2,64	2,58	2,44	2,40	2,47	2,65	2,54	2,54	2,53	2,54	2,60	2,53	2,54	2,54	2,63
21	Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků	0,77	0,81	0,80	0,85	0,79	0,85	0,83	0,82	0,83	0,91	0,88	0,88	0,90	0,91	0,89	0,85	0,83	0,87	0,91
22	Výroba pryžových a plastových výrobků	4,79	4,96	5,30	5,73	6,02	6,33	6,77	7,07	6,99	7,03	7,22	7,22	7,14	7,17	7,57	7,40	7,64	7,67	7,75
23	Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	6,67	6,61	6,47	6,07	6,22	6,00	5,80	5,63	5,36	4,76	4,70	4,70	4,74	4,78	4,90	4,80	4,71	4,59	4,54
24	Výroba základních kovů, hutní zpracování; slévárství	6,16	5,77	5,57	5,15	4,95	4,76	4,66	4,56	4,61	4,10	4,29	4,29	4,02	4,05	4,19	3,94	3,82	3,74	3,72
25	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	10,84	10,70	10,85	11,05	11,34	11,38	11,66	11,86	12,32	12,46	12,70	12,70	13,13	13,24	13,81	13,57	13,62	13,50	13,53
26	Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	3,06	3,26	3,24	3,55	3,72	3,81	3,99	4,29	4,41	3,90	3,39	3,39	3,83	3,75	3,82	3,72	3,86	3,90	3,91
27	Výroba elektrických zařízení	6,47	6,40	6,50	6,43	6,76	6,95	7,24	7,27	7,19	6,87	7,93	7,93	7,92	8,09	8,35	8,16	8,18	8,38	8,49
28	Výroba strojů a zařízení, j.n.	10,04	9,98	9,89	10,20	10,36	10,63	11,09	11,19	11,41	10,46	10,60	10,60	10,82	11,00	11,27	10,80	10,70	10,75	10,75
29	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsu a návěsu	9,29	9,70	10,38	10,65	11,24	11,94	12,09	12,50	12,74	12,62	13,70	13,70	13,04	13,30	13,96	14,32	14,65	15,08	15,20
30	Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	1,42	1,43	1,48	1,34	1,21	1,27	1,28	1,22	1,29	1,50	1,83	1,83	1,94	1,95	2,05	2,00	1,99	1,94	2,02
31	Výroba nábytku	2,94	2,95	2,88	2,81	2,75	2,62	2,58	2,50	2,41	2,20	1,97	1,97	1,98	1,88	1,91	1,87	1,82	1,78	1,73
32	Ostatní zpracovatelský průmysl	3,07	3,14	3,05	3,03	2,85	2,80	2,70	2,67	2,77	2,97	2,94	2,94	2,93	2,96	3,02	2,95	2,93	2,91	2,93
33	Opravy a instalace strojů a zařízení	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	i.d.	3,39	3,42	3,31

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019f)

7.3 Lokalizační kvocient

Lokalizační kvocient slouží k měření koncentrace daného odvětví v regionu v rámci celé ekonomiky. Obecně tento kvocient vyjadřuje vztah mezi dvěma hodnotami v rámci zvolené veličiny (např. zaměstnanost, HPH, disponibilní důchod aj.) na základě podílu regionálních hodnot na celostátních. Pomocí tohoto indikátoru lze zhodnotit, jak je dané odvětví zastoupeno v regionu, více či méně než ve vyšším celku. Lokalizační kvocient vychází zejména z veličiny zaměstnanost. Charakterizuje vztah mezi mírou zaměstnanosti v daném odvětví a mírou zaměstnanosti v celém odvětví v rámci národní ekonomiky. V jiném znění lze použít lokalizační kvocient pro výpočet poměru regionální zaměstnanosti v daném odvětví k celé regionální zaměstnanosti vydělený poměrem zaměstnanosti v celé ekonomice v daném odvětví k celkové zaměstnanosti v národní ekonomice. Hodnoty menší než jedna značí, že dané odvětví je v regionu málo soustředěné, tedy musí se dovážet, a naopak výsledná čísla větší, než jedna znamenají vyšší koncentraci odvětví a mohou se exportovat. Lokalizační kvocient týkající se zaměstnanosti lze vypočítat dle následujícího vzorce (Kraftová, Prášilová, 2013):

$$LQ_E = \frac{\frac{e_i}{e_R}}{\frac{E_i}{E}} \quad (7)$$

kde LQ_E je lokalizační kvocient pro dané odvětví,

e_i je regionální zaměstnanost v odvětví,

e_R je celková regionální zaměstnanost,

E_i je celostátní zaměstnanost v odvětví,

E je celková celostátní zaměstnanost.

Dalším využívaným ukazatelem v rámci lokalizačního kvocientu se využívá HPH. Kdy výsledek charakterizuje souvislost mezi stupněm HPH v konkrétním odvětví na HPH v regionu dělenou mírou HPH konkrétního odvětví v národní ekonomice na HPH celého státu. Lokalizační kvocient HPH vypadá následovně (Kraftová, Prášilová, 2013):

$$LQ_{HPH} = \frac{\frac{HPH_I^R}{HPH_R}}{\frac{HPH_I}{HPH}} \quad (8)$$

kde LQ_{HPH} je lokalizační kvocient pro HPH v odvětví,

HPH_I^R je regionální HPH v odvětví,

HPH_R je celková regionální HPH,

HPH_I je celostátní HPH v odvětví,

HPH je celková celostátní HPH.

Kapitola 7.2 se věnovala koeficientu specializace, kdy bylo zjištěno, že ČR se nejvíce specializuje na odvětví C – zpracovatelský průmysl. Následoval detailnější koeficient specializace pro toto odvětví, kdy výsledky naznačily, že v rámci zpracovatelského průmyslu dominuje oddíl 29 – výroba motorových vozidel, proto lokalizační kvocient bude počítán rovněž pro toto odvětví. Na tomto místě se bude vycházet z hodnot HPH v běžném období, a to v letech 2002 až 2017. Data pro výpočet lokalizačního kvocientu byla získána od zaměstnankyně Krajské správy ČSÚ v Pardubicích, a to od paní Ing. Hedviky Fialové, která ochotně zařídila přeposlání dat od svých kolegů prostřednictvím emailové komunikace.

Tabulka 13 zobrazuje výsledky lokalizačního kvocientu ve všech krajích ČR v letech 2002-2017. Výpočet byl proveden na základě vzorce 8. V tabulce jsou vyznačeny hodnoty větší než 1, což znamená, že výroba motorových vozidel je v regionu zastoupena více než v celé ČR, tyto regiony mohou odvětví exportovat. Nevyznačená pole znamenají, že odvětví v regionu je zastoupeno méně než v celé ČR. Z tabulky je patrné, že ve Středočeském a Libereckém kraji jsou hodnoty větší než 1 v celém sledovaném období, tedy v těchto regionech se výroba motorových vozidel soustřeďuje více než v celé ČR.

Tabulka 13: Lokalizační kvocient odvětví výroba automobilů v krajích ČR v letech 2002-2017

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	0,053	0,044	0,044	0,082	0,071	0,052	0,052	0,054	0,044	0,022	0,038	0,037	0,022	0,028	0,021	0,034
SCK	3,826	3,801	3,691	3,665	3,777	3,626	3,671	3,779	3,743	3,868	3,745	3,662	3,763	3,778	3,593	3,495
JHK	1,203	1,301	1,184	1,184	0,958	1,068	1,039	1,021	0,979	0,890	0,989	1,005	0,994	0,948	0,930	1,030
PLK	0,848	0,845	0,945	1,130	1,121	0,983	1,081	0,897	0,766	0,730	0,776	0,758	0,862	0,859	0,890	0,917
KVK	0,387	0,268	0,262	0,230	0,280	0,270	0,307	0,281	0,290	0,268	0,228	0,216	0,195	0,355	0,289	0,299
ULK	0,448	0,409	0,567	0,540	0,600	0,647	0,581	0,558	0,569	0,598	0,657	0,738	0,734	0,755	0,719	0,695
LBK	3,044	3,202	3,276	2,948	2,667	3,030	2,917	2,740	2,035	1,857	1,992	1,920	1,706	2,127	1,980	1,949
HKK	1,487	1,643	1,487	1,483	1,478	1,616	1,748	1,956	2,258	2,236	1,584	1,555	1,548	1,642	1,889	2,231
PAK	0,700	0,734	0,722	0,732	0,802	0,839	1,069	1,002	1,018	0,960	0,962	1,154	1,159	1,088	0,974	0,915
VYS	1,892	1,875	1,946	1,766	2,091	2,088	2,094	1,491	1,349	1,177	1,306	1,063	1,021	0,931	0,860	0,823
JHM	0,191	0,257	0,243	0,222	0,209	0,228	0,227	0,198	0,242	0,246	0,232	0,202	0,281	0,258	0,231	0,193
OLK	0,203	0,251	0,304	0,291	0,271	0,263	0,247	0,212	0,227	0,216	0,221	0,162	0,214	0,205	0,192	0,186
ZLK	0,615	0,538	0,570	0,430	0,373	0,465	0,462	0,309	0,289	0,371	0,332	0,389	0,364	0,357	0,337	0,348
MSK	0,707	0,804	0,823	1,049	0,938	0,936	0,849	1,263	1,524	1,451	1,628	1,831	1,535	1,525	1,705	1,604

Zdroj: vlastní zpracování podle (Fialová, 2019)

Hodnoty lokalizačního koeficientu ve Středočeském kraji se pohybují v průměru okolo 3,5. Vývoj ve středočeském kraji byl během sledovaného období proměnlivý. V letech 2002 až

2005 kvocient klesal, poté vzrost, následně v roce 2007 klesl na hodnotu 3,626, dále rostl až do roku 2012, vyjma roku 2010. Od roku 2014 byl zaznamenán růst až do roku 2016, kdy opět klesl, a to na hodnotu 3,495. Svého maxima dosahoval lokalizační kvocient v roce 2011 a to 3,868. Ve sledovaném období lokalizační koeficient klesl o 8,6 %. Pro Středočeský kraj byly zjištěny nejvyšší hodnoty lokalizačního kvocientu v rámci ČR, protože v tomto regionu působí jednak podnik celostátního významu ŠKODA AUTO a.s. Mladá Boleslav, a dále se v kraji nachází výroba menších automobilů TPCA Czech s.r.o. Kolín a další firmy.

Mezi další významný region v produkci automobilů v ČR patří Liberecký kraj. Hodnota lokalizačního kvocientu ve sledovaném období dosahovala v průměru 2,5. Vývoj tohoto indikátoru má klesající tendenci, na začátku období v roce 2002 činil 3,044 a v roce 2017 se rovnal už jen 1,949, tedy od roku 2002 poklesl o 36 %, přesto po celé období hodnoty byly větší než 1, tedy výroba motorových vozidel se zde soustřeďovala více než v ČR. Průběh vývoje lokalizačního kvocientu má spíše klesající průběh, jak již bylo naznačeno, ovšem během sledovaného období nastalo i několik menších růstů, a to v letech 2004, 2007 a 2015. V Libereckém kraji se nachází několik firem vyrábějící komponenty do automobilů např. TI Group Automotive Systems a TRW Automotive v Jablonci nad Nisou a DENSO manufacturing Cech s.r.o a další firmy.

V pořadí dalším krajem, kde několik výsledků výpočtů lokalizačního koeficientu vyšlo větší, než jedna je kraj Vysočina. V tomto regionu od roku 2002 do roku 2014 dosahovaly hodnoty čísla větší než 1, tedy odvětví se v kraji soustřeďovalo více než v celé ČR, ovšem od roku 2015 do současnosti lokalizační kvocient nepřekročil hodnotu 1. Lokalizační koeficient v tomto regionu zaznamenal ve sledovaném období pokles o 56,2 %. Naopak nejméně se soustřeďuje odvětví výroby motorových vozidel oproti celé ČR v hlavním městě Praze, následně v Karlovarském kraji a Olomouckém kraji.

7.1 Automobilový průmysl

Předchozí kapitoly zkoumaly koeficient specializace a lokalizační koeficient, na základě těchto ukazatelů bylo zjištěno, že v ČR nejvíce dominuje odvětví C zpracovatelský průmysl, konkrétně oddíl 29 výroba motorových vozidel. Tato kapitola se zaměří na specifika automobilového průmyslu, zejména na některé charakteristiky, pro které jsou dostupná data. Tabulka 14 zobrazuje podrobnou strukturu oddílu 29 – výroba motorových vozidel podle klasifikace CZ-NACE, lze pozorovat, které další výroby zahrnuje toto odvětví, rovněž v příloze této práce je obsažena detailnější struktura odvětví C.

Tabulka 14: Struktura zpracovatelského průmyslu dle klasifikace CZ-NACE

Sekce	Název	Číslo oddílu
C	ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL	10-33
	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	29
	Výroba motorových vozidel a jejich motorů	29.1
	Výroba motorových vozidel a jejich motorů	29.10
	Výroba karoserií motorových vozidel; výroba přívěsů a návěsů	29.2
	Výroba karoserií motorových vozidel; výroba přívěsů a návěsů	29.20
	Výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory	29.3
	Výroba elektrického a elektronického zařízení pro motorová vozidla	29.31
	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	29.32

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019a)

Automobilový průmysl představuje pro českou ekonomiku velký přínos, zejména v rámci exportu. V této oblasti působí několik firem, které lze pozorovat na obrázku 13. V ČR ve výrobě automobilových vozidel dominuje společnost Škoda Auto v Mladé Boleslavi, TPCA v Kolíně a Hyundai v Nošovicích. Co se týče nákladních automobilů, tak těmi se zabývají podniky Tatra a Avia. V případě výroby autobusů dominují firmy Iveco (dříve Karosa) a SOR a výroba přívěsů a návěsů společnosti PANAV a Schwarzmüller. V ČR se nachází i několik společností, které figurují jako dodavatelé a zabývají se výrobou dílů, elektronického zařízení a dalších doplňků pro motorová vozidla. Automobilový průmysl ovlivňuje i jiná odvětví průmyslu např. zpracování plastů, výroba elektronických zařízení, strojírenství a další (Fajfrová, 2017).

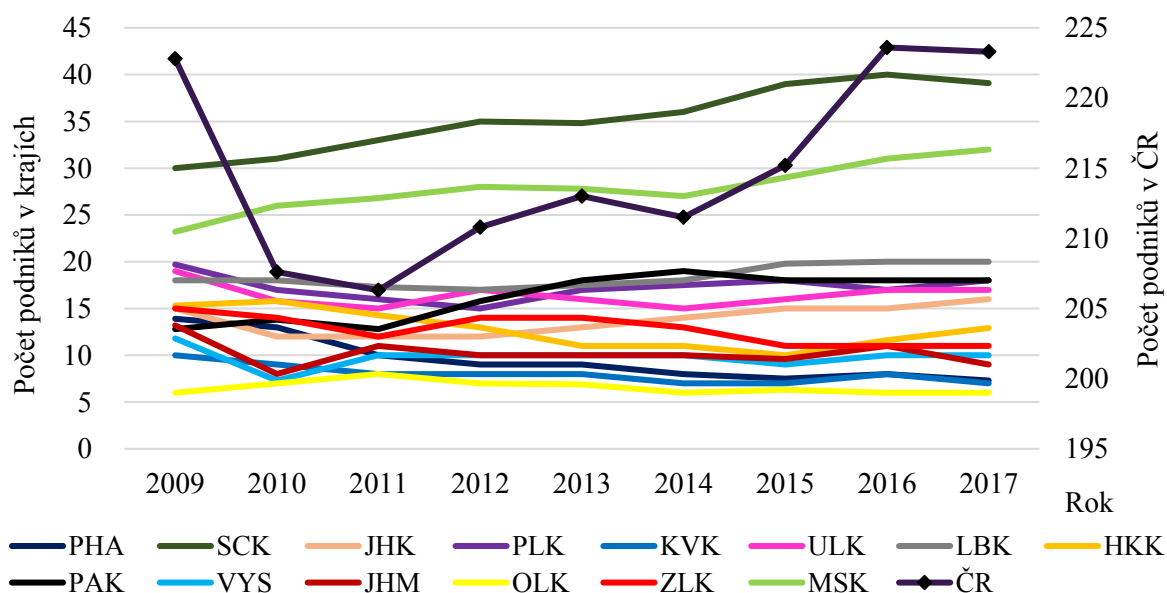
Obrázek 13: Mapa společností zabývajících se odvětvím 29 - výroba motorových vozidel v ČR

Zdroj: (Prskavec, 2017)

Výroba motorových vozidel patří již několik let mezi významná odvětví, jak v minulosti, tak i v současnosti patřila mezi důležitou součást průmyslu. Automobilový průmysl zasáhla rovněž hospodářská krize v roce 2007, ale už od roku 2009 produkce výrazně vzrostla, dokonce rychlejším tempem než celý průmysl. V porovnání s EU v rámci ukazatele prodaná produkce osobních automobilů na 1 000 obyvatel, český automobilový průmysl dosahuje téměř až 4x větších hodnot. Toto odvětví patří mezi nejvýznamnější v rámci zaměstnanosti. V roce 2008 činil počet zaměstnaných v automobilovém průmyslu nejvyšších hodnot v rámci zpracovatelského průmyslu, ovšem kvůli následkům ekonomické krize se tento počet v roce 2009 snížil. V souvislosti s růstem mezd napříč všemi odvětví i v automobilovém průmyslu rostou průměrné mzdy a dosahují zde vyšších hodnot než průměrné mzdy v celém zpracovatelském průmyslu (Fajfrová, 2017).

Následující část kapitoly se bude věnovat vybraným ukazatelům automobilového průmyslu, a to průměrný počet podniků, tržby z prodeje výrobků a služeb, průměrný evidenční počet zaměstnanců, průměrná hrubá měsíční mzda. Zdrojová data pochází z veřejné databáze ČSÚ, kde byly dostupné roky 2009-2017. Zjištěné údaje se týkají pouze podniků zabývajících se oddílem 29 – výroba motorových vozidel se 100 a více zaměstnanci se sídlem v příslušném kraji, včetně jejich závodů a provozoven v jiných krajích, ostatní podniky nejsou do této statistiky zahrnuty. Obrázek 14 ilustruje průměrný počet podniků odvětví 29 – výroba motorových vozidel ve všech krajích ČR v letech 2009-2017.

Obrázek 14: Průměrný počet podniků odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017

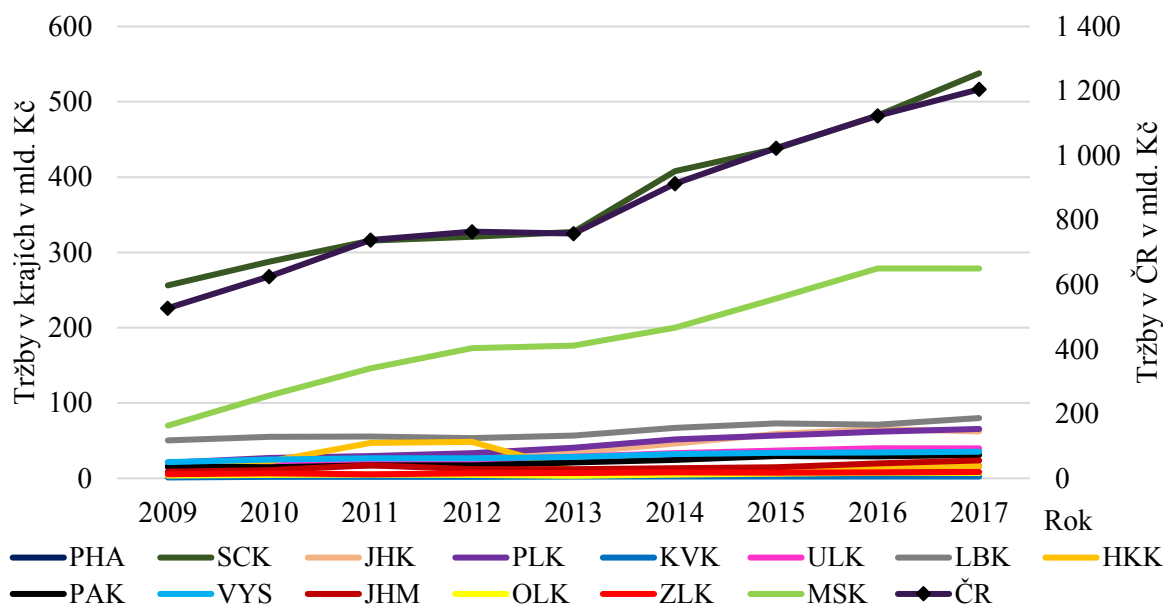
Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018a)

Vývoj počtu podniků v celé ČR je ve sledovaném období velice proměnlivý. Mezi lety 2009 a 2010 je patrný velký pokles, který způsobila ekonomická krize, kdy v tomto období pokračovaly následky této události. Podniky v období krize se snažily zachovat provoz, poté když to bylo neúnosné, se většinou společnost pravděpodobně rozhodla k razantnějším krokům jako propouštění nebo v konečné fázi, ukončila činnost, tím si lze vysvětlit průběh křivky ČR na začátku sledovaného období. Nejvíce podniků působilo v rámci odvětví výroby motorových vozidel v ČR v roce 2009 a 2017 a naopak nejméně v roce 2010 a 2011.

Nejvíce podniků odvětví výroby motorových vozidel se koncentruje ve Středočeském kraji. V tomto regionu po celé sledované období má vývoj rostoucí tendenci, kromě roku 2017, kdy se počet podniků snížil o 1 na 39. V roce 2009 působilo v kraji 30 společností a v roce 2016 dosahovala hodnota 40 firem. Nárůst od roku 2009 do roku 2017 činil až 30 %. Mezi další kraj, kde se nachází velké množství podniků, patří Moravskoslezský. V tomto regionu od roku 2009 do roku 2012 počet společností rostl, v roce 2013 stagnoval, následně nepatrně poklesl a od roku 2015 rostl a v roce 2017 činil 32 firem. Od roku 2009 do roku 2017 vzrostl počet podniků téměř o 38 %. V pořadí počtu podniků následuje Liberecký kraj, ve kterém se nacházelo 20 podniků v roce 2017. Vývoj společností v tomto regionu nezaznamenal během sledovaného období velké výkyvy, hodnoty se rovnaly v letech 2009, 2010, 2013, 2014 počtu 18 podniků a v letech 2011, 2012 bylo 17 podniků a 20 podniků se soustředovalo v roce 2015 až 2017. Ve sledovaném období vzrostl počet podniků jen o 11 %. Naopak nejméně podniků se vyskytuje v Olomouckém a následně v Karlovarském kraji. V Olomouckém kraji v letech 2009 až 2011 počet společností rostl, ale od roku 2012 klesal a v roce 2017 činil počtu pouze 6 podniků. Vývoj v Karlovarském kraji zaznamenal po celé období pokles, vyjma roku 2016, kdy počet nepatrně vzrostl.

Na obrázku 15 lze pozorovat vývoj tržeb z prodeje výrobků a služeb odvětví 29 Výroba motorových vozidel ve všech krajích ČR v letech 2009-2017. Výchozí hodnoty tržeb jsou uvedeny v běžných základních cenách v tis. Kč, které fakturuje výrobce kupujícímu. Součástí těchto cen není daň z přidané hodnoty (DPH), spotřební daň a ani clo (Český statistický úřad, 2018b). Vývoj tržeb v ČR v letech 2009 až 2012 má rostoucí tendenci, v roce 2013 hodnota klesla, ale od roku 2014 byl zaznamenán opět růst, a to až do současnosti. V roce 2017 tržby činily 1 205,2 miliard Kč. Největší tržby vykazuje Středočeský kraj, v průměru za sledované období dosahují tržby tohoto regionu téměř 40 % celkových tržeb v ČR v odvětví výroby motorových vozidel. Průběh vývoje má kraj obdobný jako celá ČR. V roce 2009 tržby činily 256,2 miliard Kč a v roce 2017 už 537,9 miliard Kč, tedy vzrostly o 52 %. Velké tržby má i Moravskoslezský kraj, kdy v roce 2017 dosahovaly 278,6 miliard Kč, což činilo v rámci ČR

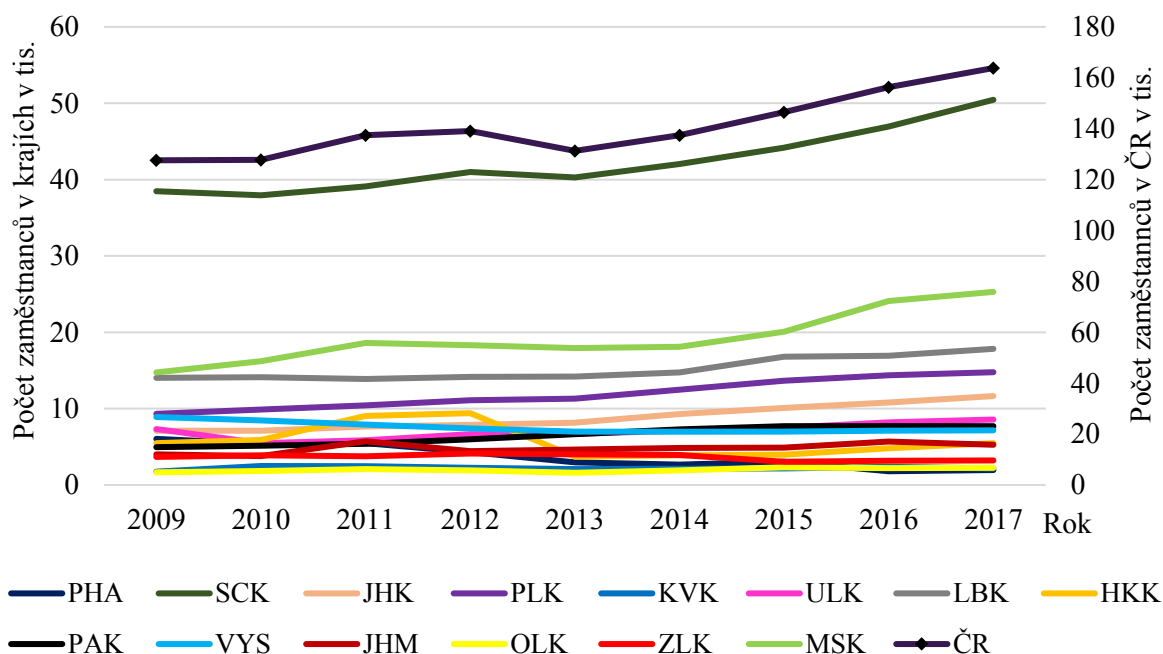
23 %. Nejmenší tržby opět vykazoval Karlovarský kraj, Olomoucký a Zlínský. V Karlovarském kraji dosáhly tržby v roce 2017 jen 2,3 mld. Kč a ve Zlínském kraji 8,4 mld. Kč.

Obrázek 15: Tržby z prodeje výrobků a služeb odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018a)

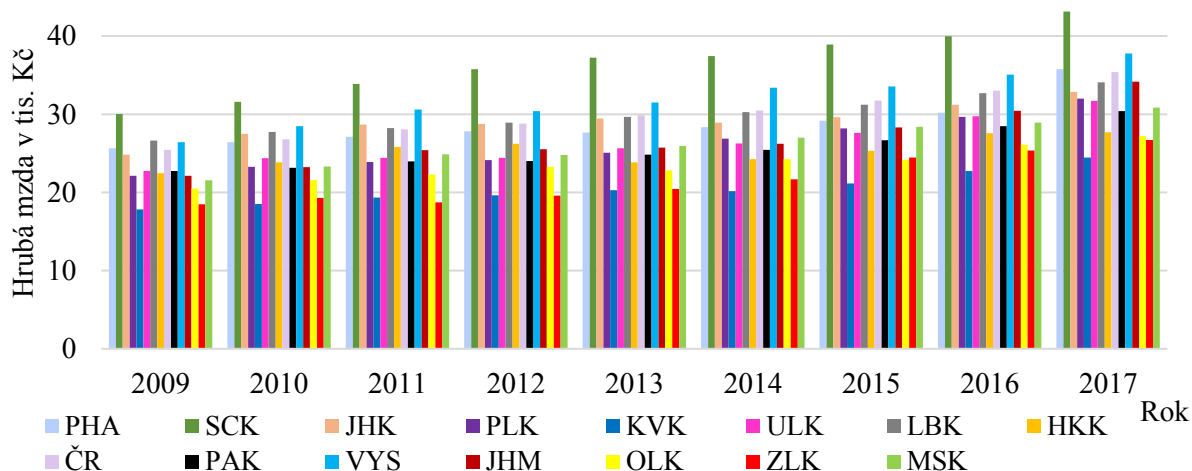
Obrázek 16 zobrazuje průměrný evidenční počet zaměstnanců odvětví výroby motorových vozidel ve všech krajích ČR v letech 2009 až 2017. Tento ukazatel pojímá všechny stálé, sezónní a dočasné zaměstnance, kteří jsou v pracovním poměru ve vztahu k zaměstnavateli. Tito zaměstnanci pobírají hrubou mzdu za své výkony. Výchozí hodnoty byly zjištěny, tak že se součet počtu fyzických osob v jednotlivých dnech sledovaného měsíce vydělil počtem všech kalendářních dnů v měsíci (Český statistický úřad, 2018b). ČR zaměstnávala ve sledovaném období v průměru 141 tisíc fyzických osob v automobilovém průmyslu. Nejvíce zaměstnanců v rámci odvětví výroba motorových vozidel pracovalo opět ve Středočeském kraji, a to v průměru 30 %. v rámci ČR V roce 2009 zaměstnával tento region 38 500 fyzických osob a v roce 2017 už 50 453, tedy téměř o 24 % více. Mezi druhého největšího zaměstnavatele v ČR v odvětví výroby motorových vozidel patří Moravskoslezský kraj, který se podílí téměř 14 % v průměrném evidenčním počtu zaměstnanců. V letech 2009 až 2017 počet zaměstnanců rostl, na konci tohoto období činil 25 297 fyzických osob, tedy o 42 % více než v roce 2009. Nejméně zaměstnanců v rámci tohoto období pracovalo v Karlovarském a Olomouckém kraji.

Obrázek 16: Průměrný evidenční počet zaměstnanců odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018a)

Na obrázku 17 lze pozorovat vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy odvětví výroby motorových vozidel ve všech krajích ČR v letech 2009 až 2017. Tento ukazatel vyjadřuje průměrnou hrubou měsíční mzdu jednoho zaměstnance, zahrnuje všechny pracovní příjmy (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na výsledcích hospodaření a náhrady mzdy). Tyto příjmy byly následně zúčtovány zaměstnancům v evidenčním počtu podle vymezených platových a mzdových předpisů (Český statistický úřad, 2018b).

Obrázek 17: Průměrná hrubá měsíční mzda v odvětví výroby motorových vozidel v krajích ČR v letech 2009-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018a)

V ČR průměrná hrubá měsíční mzda v odvětví výroby motorových vozidel stoupá, v roce 2009 činila 25 434 Kč a v roce 2017 dosahovala 35 395 Kč, vzrostla o 28 %. Nejvyšších čísel dosahovaly mzdy ve Středočeském kraji, kdy v roce 2017 byla průměrná hrubá měsíční mzda 43 140 Kč, dokonce o 7 745 Kč více než v celé ČR. Po Středočeském kraji následuje Praha, kdy v roce 2009 dostávali zaměstnanci v průměru 25 648 Kč a v roce 2017 už 35 769 Kč, tedy o 28 % více. Nejmenší platy vykazuje Karlovarský kraj, v roce 2017 činila průměrná hrubá mzda 24 472 Kč.

Tabulka 15: Výsledné pořadí krajů ČR na základě zvolených indikátorů

Indikátor	Pořadí krajů						
	1.	2.	3.	.....	12.	13.	14.
Průměrný počet podniků	Středočeský	Moravskoslezský	Liberecký		Praha	Karlovarský	Olomoucký
Tržby z prodeje výrobků a služeb	Středočeský	Moravskoslezský	Liberecký		Zlínský	Olomoucký	Karlovarský
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	Středočeský	Moravskoslezský	Liberecký		Zlínský	Karlovarský	Olomoucký
Průměrná hrubá měsíční mzda	Středočeský	Vysočina	Liberecký		Olomoucký	Zlínský	Karlovarský

Zdroj: vlastní zpracování

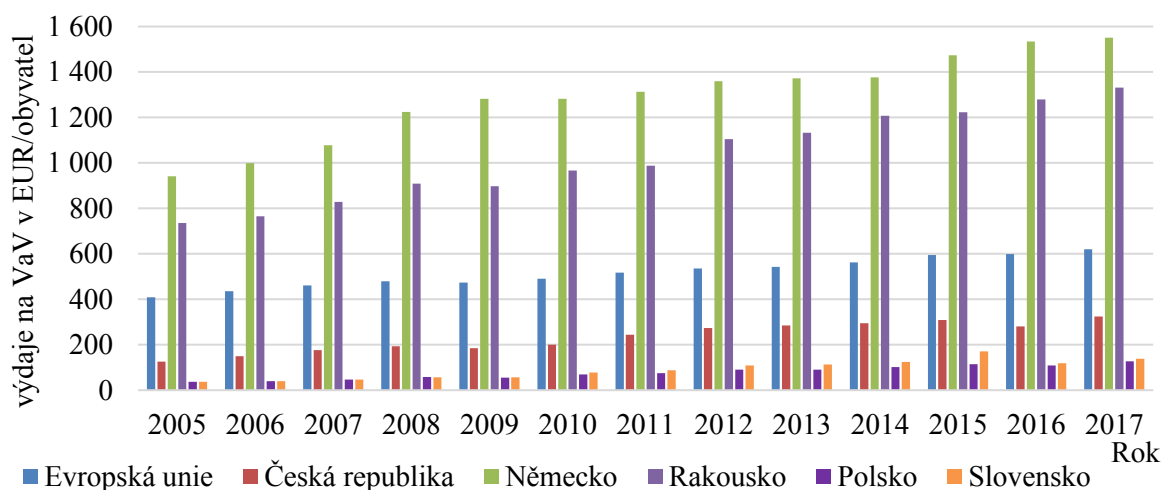
Tabulka 15 shrnuje výše zmíněné ukazatele v odvětví 29 výroba motorových vozidel. V tabulce je znázorněno pořadí, kdy na prvních místech se nachází kraje, ve kterých dosahovaly sledované indikátory nejvyšších čísel. Naopak na posledních místech se nacházejí kraje, ve kterých byly zjištěny nízké hodnoty. Z tabulky je patrné, že ve všech ukazatelích se nachází na prvním místě Středočeský kraj. Po Středočeském kraji v pořadí hodnot indikátorů následuje Moravskoslezský kraj a následně Liberecký. V těchto zmíněných krajích se nachází mnoho firem zabývajících se automobilovým průmyslem, proto tyto kraje vykazovaly vysoké hodnoty. Nejnižší hodnoty lze pozorovat v Karlovarském a Olomouckém kraji

7.2 Výzkum a vývoj

Podle Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci se ČR řadí mezi malé a otevřené ekonomiky a profituje zejména z exportu, který dosahuje až 83, 4 % HDP (2017). Z předchozích kapitol je patrné, že ČR se specializuje na zpracovatelský průmysl, konkrétně na výrobu motorových vozidel, a právě toto se považuje za hlavní stimul růstu české ekonomiky, a zároveň produkty spadající do tohoto odvětví se nejvíce exportují. Již zmíněná specializace v sobě odráží konkurenční výhody, které mohou být např. geografická poloha,

nákladová výkonnost, ale i znalosti a inovační schopnost. Pro ČR je tedy důležité zabývat se exportem, analyzovat odvětví, ve kterých je ČR konkurenceschopná. V souvislosti s konkurenční výhodou je třeba zabývat se nástroji, které vytvoří vhodné sestavení kapacit, znalostí a dovedností související s potenciálem země, proto je důležité věnovat pozornost výzkumu a vývoji. Tato oblast může rozvíjet další impulsy vývoje, které pomohou konkurenční výhodě země, prostřednictvím znalostí soukromé, veřejné i neziskové sféry. Pro výzkum a vývoj je důležité odhalit v rámci odvětví, které oddíly znamenají konkurenční výhodu ekonomiky a v rámci nich společně s firmami cílit na rozvoj specializace, která v sobě skrývá růstový potenciál, jedná se zejména o výrobní obory (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2018).

O tom, jak je významný výzkum a vývoj v ČR lze odvodit i z následujícího obrázku 18, na kterém lze pozorovat výdaje na výzkum a vývoj na jednoho obyvatele v eurech v ČR a ostatních státech. Jedná se o výzkum a vývoj napříč všemi odvětvími. Pro porovnání byly zvoleny státy sousedící s ČR a celá EU. Z obrázku je patrné, že výdaje na výzkum a vývoj v ČR rostou po celé sledované období. Z vybraných států nejvíce vydává na výzkum a vývoj Německo a Rakousko, což vychází také z velikosti a vyspělosti těchto ekonomik. Naopak Polsko a Slovensko vydávají mnohem méně prostředků na výzkum a vývoj oproti ČR.

Obrázek 18: Výdaje na výzkum a vývoj na 1 obyvatele v ČR a sousedních státech v letech 2005-2017

Zdroj: (Eurostat, 2019)

K posílení konkurenceschopnosti ekonomiky přispívá „Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky“ dále jen RIS3. Tato strategie si klade za cíl pomoci ČR, aby byla prosperující, technologicky vyspělá, digitálně přívětivá průmyslová země s otevřeným inovačním ekosystémem a aby nesla dobré jméno v zahraničí. RIS3 vznikla

na základě podnětu EU s cílem identifikovat perspektivní obory, které se v budoucnu podpoří z evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF). RIS3 zastřešuje orientovaný a aplikovaný výzkum v ČR a cílí na efektivní směřování finančních prostředků do prioritních inovativních specializací, prostřednictvím kterých budou využity znalostní kapacity ČR. Pomocí RIS3 se určí inovační strategie v rámci, kterých se rozhodne o výzkumných a inovačních kapacitách, jež korespondují s potřebami podniků a reakcemi na nové příležitosti trhu. Strategie se zabývá přednostmi specializace, na které by se měl zaměřovat výzkum ČR, a které je žádoucí podporovat s ohledem na ekonomickou a výzkumnou výkonnost, jak v evropské, tak globální souvislosti. Při identifikaci národních předností byla brána v potaz exportní specializace ČR, výdaje na výzkum a vývoj v podnikatelském sektoru podle odvětví ekonomické činnosti a rovněž vývoj zahraničního obchodu. V současnosti platí „Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky 2014-2020, která byla v roce 2018 aktualizována a zpracovalo ji Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2018).

V rámci odvětví podle klasifikace CZ-NACE probíhá výzkum a vývoj téměř napříč všemi sekcemi, ovšem obsahuje i samostatný oddíl, konkrétně 72 – Výzkum a vývoj, který je zahrnutý v sekci M – profesní, vědecké a technické činnosti. Podrobnou strukturu oddílu 72 lze pozorovat v tabulce 16 a detailnější přehled odvětví obsahující sekce M, lze nalézt v příloze této práce. V rámci výzkumu a vývoje probíhá základní výzkum, kdy se jedná o experimentální a teoretické práce z kterých se následně získávají nové informace o základních jevech a skutečnostech, bez pomoci složitějšího využití. V tomto oddíle se vyvíjí i aplikovaný výzkum, který zahrnuje kreativní výzkumnou činnost, výsledkem jsou nové poznatky orientované specificky a prakticky. Další výzkum se nazývá experimentální vývoj, který se zabývá stávajícími poznatky a praktickými zkušenostmi, které se zaměřují na výrobu nebo zlepšení stávajících materiálů či výrobků nebo zařízení, rovněž se zkoumá vylepšení nebo zavedení postupů, služeb a systémů (Ryšavý, 2017)

Tabulka 16: Struktura Profesní, vědecké a technické činnosti podle klasifikace CZ-NACE

Sekce	Název	Číslo oddílu
M	PROFESNÍ, VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI	69-75
	Výzkum a vývoj	72
	Výzkum a vývoj v oblasti přírodních a technických věd	72.1
	Výzkum a vývoj v oblasti biotechnologie	72.11
	Ostatní výzkum a vývoj v oblasti přírodních a technických věd	72.19
	Výzkum a vývoj v oblasti lékařských věd	72.19.1
	Výzkum a vývoj v oblasti technických věd	72.19.2
	Výzkum a vývoj v oblasti jiných přírodních věd	72.19.9
	Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd	72.2
	Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd	72.20

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019a)

Z výše uvedených poznatků vyplývá problém dostupnosti statistických dat. ČSÚ na svých webových stránkách zveřejňuje statistické údaje o výzkumu a vývoji, zejména pro všechny sekce CZ-NACE sumárně, tudíž nelze detailněji analyzovat pouze oddíl 72. V následující části práce bude snaha nastínit alespoň několik údajů o oddílu 72 – výzkum a vývoj, případně budou použita data i napříč všemi sektory CZ-NACE z oblasti výzkum a vývoj. ČSÚ získává data o výzkumu a vývoji přímým statistickým šetřením, prostřednictvím ročního výkazu o výzkumu a vývoji. Zjištěné údaje slouží rovněž jako podklad pro hodnocení strategií ČR např. již zmíněná RIS3 (Český statistický úřad, 2018d).

Tabulka 17: Lokalizační kvocient odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2002-2017

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
PHA	2,128	2,161	2,128	2,152	2,270	2,299	2,335	2,281	2,208	2,279	2,385	2,351	2,348	2,178	2,100	2,056
SCK	1,891	1,576	1,521	1,581	1,487	1,512	1,411	1,348	1,498	1,311	1,074	1,166	1,131	1,056	1,294	1,280
JHK	0,462	0,559	0,602	0,646	0,688	0,624	0,652	0,679	0,675	0,602	0,647	0,585	0,636	0,597	0,556	0,601
PLK	0,257	0,281	0,374	0,408	0,370	0,361	0,343	0,356	0,396	0,379	0,465	0,467	0,463	0,334	0,426	0,387
KVK	0,004	0,005	0,005	0,006	0,006	0,003	0,067	0,005	0,005	0,007	0,011	0,013	0,019	0,028	0,019	0,009
ULK	0,124	0,118	0,100	0,093	0,055	0,059	0,052	0,057	0,050	0,058	0,074	0,077	0,087	0,051	0,056	0,074
LBK	0,433	0,223	0,389	0,405	0,406	0,410	0,341	0,310	0,374	0,566	0,456	0,589	0,694	0,553	0,386	0,473
HKK	0,314	0,319	0,537	0,499	0,347	0,226	0,173	0,181	0,166	0,223	0,217	0,196	0,266	0,234	0,101	0,113
PAK	0,883	1,108	0,981	1,094	1,017	0,893	0,793	0,669	0,542	0,385	0,573	0,547	0,556	0,435	0,315	0,290
VYS	0,096	0,095	0,130	0,131	0,131	0,146	0,120	0,102	0,080	0,101	0,111	0,103	0,146	0,239	0,288	0,315
JHM	1,021	1,026	1,091	1,107	1,119	1,038	0,927	0,917	0,877	0,947	0,916	1,043	1,037	1,584	1,674	1,705
OLK	0,258	0,214	0,159	0,236	0,212	0,238	0,173	0,191	0,164	0,171	0,216	0,194	0,223	0,195	0,120	0,134
ZLK	0,739	0,271	0,131	0,107	0,142	0,149	0,395	0,460	0,510	0,489	0,519	0,376	0,365	0,446	0,442	0,492
MSK	0,278	0,643	0,598	0,330	0,172	0,145	0,174	0,447	0,508	0,579	0,461	0,376	0,367	0,242	0,203	0,196

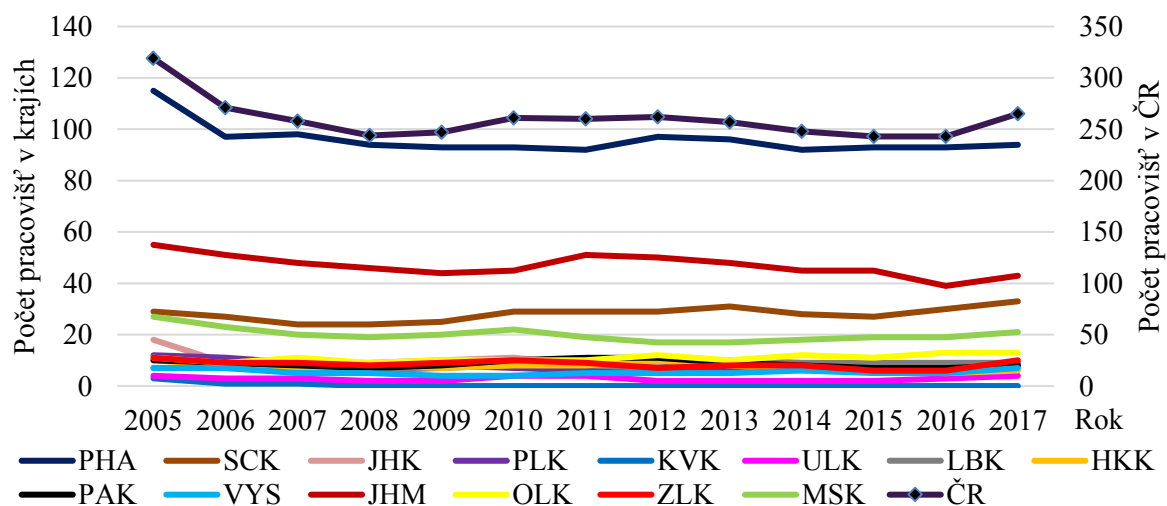
Zdroj: vlastní zpracování podle (Fialová, 2019)

Zde je opět na místě zabývat se lokalizačním koeficientem, aby bylo patrné, jak je odvětví výzkum a vývoj soustředěn v ČR. Tabulka 17 zobrazuje výsledky výpočtu lokalizačního koeficientu odvětví 72- výzkum a vývoj. Ukazatel byl počítán na základě vzorce 8 z kapitoly 7.6, z proměnné HPH, přičemž hodnoty pro tento oddíl poskytla paní Ing. Hedvika Fialová z Krajské správy ČSÚ v Pardubicích, prostřednictvím emailové komunikace. Pro interpretaci slouží referenční hodnota 1, v tabulce vyznačeno šedivou barvou, to překročily dva kraje v rámci celého zkoumaného období, a to hlavní město Praha a Středočeský kraj. Lze konstatovat, že v těchto regionech je odvětví výzkumu a vývoje zastoupeno více než v celé ČR. V Praze ve sledovaném období lokalizační koeficient klesl o 3,4 %. Ve Středočeském kraji rovněž klesl a to o 32,3 % od roku 2002 do roku 2017. V Jihomoravském kraji byly hodnoty větší než 1 ve všech letech, kromě období 2008 až 2012. Lokalizační koeficient vzrostl od roku 2002 až o 67 %. V Pardubickém kraji výsledky dosahovaly spíše menších čísel než referenční hodnoty 1, kromě let 2003, 2005 a 2006, tedy v tomto regionu je odvětví málo

soustředěné oproti celé ČR. Rovněž v tomto kraji byl zaznamenán ve sledovaném období velký pokles a to o 67 %. V ostatních nezmiňovaných krajích výsledky lokalizačního kvocientu dosahovaly v celém sledovaném období hodnot menších než 1, to znamená, že odvětví výzkumu a vývoje je v těchto regionech soustředěno méně než v celé ČR. Rovněž velkou změnu ve sledovaném období zaznamenala kraj Vysočina, kdy hodnota lokalizačního koeficientu vzrostla o 69 %. Také Ústecký kraj prodělal významný rozdíl v roce 2017 oproti 2002 a to, že se lokalizační koeficient už z tak nízkých hodnot snížil o 40,3 %, tedy v roce 2017 činil lokalizační koeficient už jen 0,074. V Karlovarském kraji vzrostl o 51 % avšak, jedná se o velice nízké hodnoty, v roce 2017 činil 0,009. Výzkum a vývoj se nejvíce koncertuje v hlavním městě ČR, a to zejména proto, že se v něm nachází nejvíce výzkumných pracovišť a současně Praha představuje centrum inovací, kvalifikovaného lidského kapitálu a nachází se zde velké množství vysokých škol. Nejnižších hodnot dosahuje lokalizační kvocient v Karlovarském kraji. V tomto regionu nepůsobí žádná vysoká škola, jedná se o jediný kraj v ČR bez takovéto instituce, rovněž v současné době zde nesídlí žádné výzkumné pracoviště.

Obrázek 19 znázorňuje vývoj počtu pracovišť v odvětví výzkum a vývoj, oddíl 72 v krajích ČR v letech 2005-2017. Jedná se o všechna pracoviště, kde se provádí výzkum a vývoj, dále jen VaV. Mezi tato místa patří fakulty a jiná místa pracovního výkonu veřejných vysokých škol. V rámci soukromého sektoru sem spadají podniky, které mají převážně jedno sídlo, kde se provádí VaV. Do odvětví 72 patří veřejné výzkumné instituce provádějící VaV, jedná se zejména o pracoviště Akademie věd ČR.

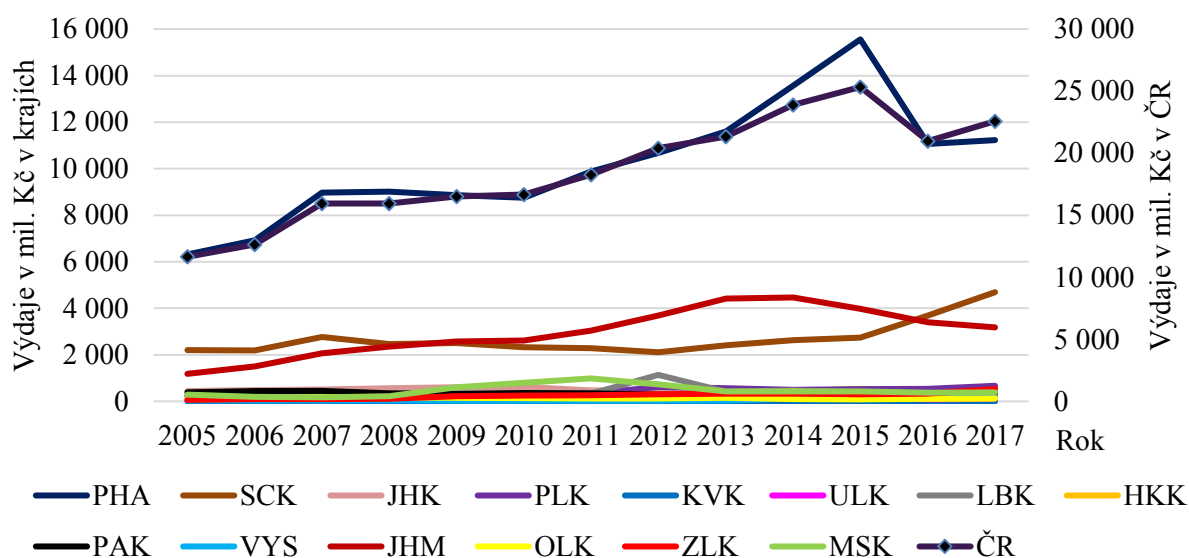
Obrázek 19: Počet pracovišť v odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018c)

Počet pracovišť v ČR klesal v letech 2005 až 2008 a 2013 až 2016. K roku 2017 se v ČR vyskytovalo 265 pracovišť odvětví 72 – výzkum a vývoj, což je jen 8,5 % z celkového počtu pracovišť VaV v rámci všech odvětví podle klasifikace CZ-NACE. V roce 2017 v odvětví 72 se na provádění VaV podílel 61 % podnikatelský sektor, 36 % vládní sektor a 3 % soukromý neziskový sektor a vysokoškolský sektor se nepodílel, protože se údaje o provádění VaV v rámci vysokých veřejných škol uvádí do sekce P – vzdělávání, pro porovnání v roce 2017 provádělo VaV 217 pracovišť vysokoškolského sektoru. V roce 2017 působilo v ČR 53 individuálních ústavů Akademie věd ČR, kteří se zabývali základním výzkumem v oblastech věd o neživé přírodě, o živé přírodě a chemických věd a o oblast humanitních a společenských věd např. Historický ústav, Botanický ústav, Ústav Fyziky. V roce 2017 rovněž v ČR působila resortní výzkumná pracoviště a to 23 subjektů s 36 místy výkonu VaV, jedná se o např. Výzkumný ústav veterinárního lékařství v Brně, Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka (Český statistický úřad, 2018d).

Z obrázku 19 je patrné, že ze všech krajů se nejvíce pracovišť nachází v Praze, v roce 2017 zde působilo 94 pracovišť VaV, což představuje 35 % v rámci ČR ve všech pracovištích v odvětví výzkum a vývoj. Rovněž v Jihomoravském kraji se nachází mnoho pracovišť zabývajících se VaV spadající do odvětví 72, zejména v krajském městě Brně, o kterém se dle ČSÚ mluví jako o metropoli vědy. Naopak v Karlovarském kraji působí nejméně pracovišť, respektive od roku 2008 se tu nenachází žádné pracoviště zabývajících se odvětvím 72. V podobné situaci se nachází i Ústecký kraji, ve kterém v roce 2017 vykazovaly výzkumnou činnost jen 4 pracoviště.

V rámci VaV tvoří podstatnou část finanční prostředky, bez kterých by VaV nepřinášel nové znalosti. Výdaje na VaV jsou tvořeny veškerými běžnými (mzdovými a ostatními neinvestičními) a kapitálovými (investiční) výdaji vydané na VaV činnost na území ČR, bez ohledu na jejich financování (zdroj a způsob). Mezi zdroje financování VaV patří podnikatelské (soukromé) zdroje, veřejné zdroje z ČR (státní rozpočet), veřejné zahraniční zdroje – příjmy ze strukturálních fondů EU a ostatní národní zdroje (Český statistický úřad, 2018d). Na obrázku 20 lze pozorovat vývoj výdajů na odvětví 72 – výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017.

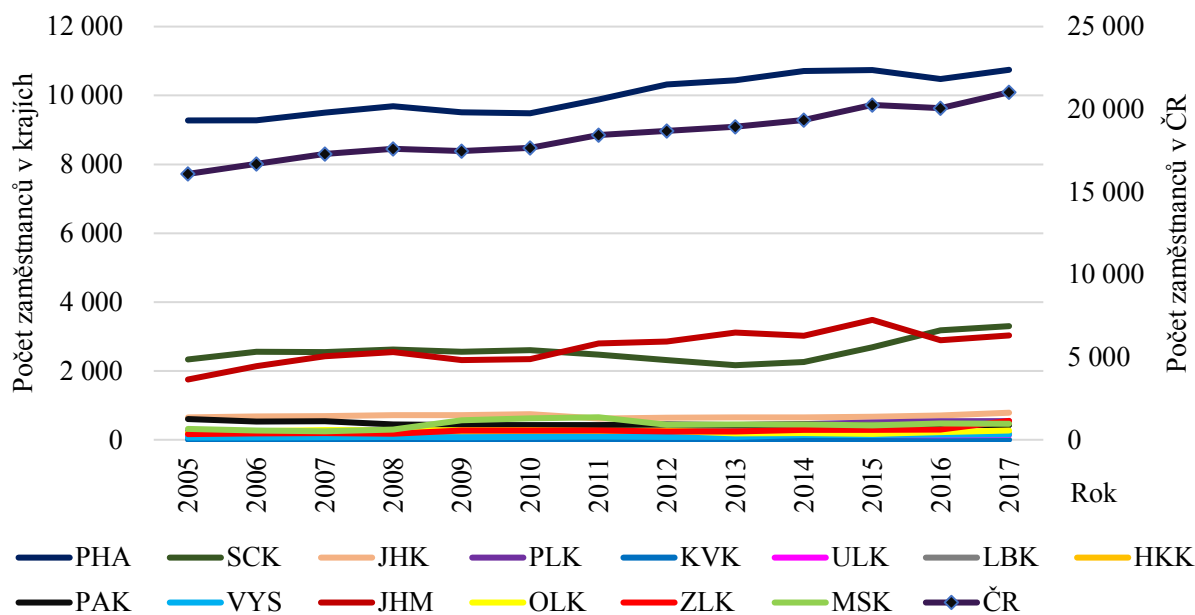
Obrázek 20: Výdaje na odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018c)

Vývoj výdajů v odvětví 72 - výzkum a vývoj ve sledovaném období má rostoucí tendenci, kromě roku 2016, kdy klesla hodnota až na 20 963 milionů Kč. V roce 2017 činily výdaje v tomto odvětví 22 584 milionů Kč, což představuje 25 % výdajů všech odvětví klasifikace CZ-NACE v celé ČR. V roce 2017 se na financování VaV v rámci 72 podílely 8,9 % podnikatelské zdroje, 76,7 % veřejné zdroje z ČR a 13,3 % veřejné zdroje ze zahraničí. Nejvíce je tedy odvětví 72 – výzkum a vývoj financováno ze státního rozpočtu ČR. Z obrázku je patrné, že nejvyšší výdaje na VaV se dosahují v Praze. V roce 2017 činily 11 234 milionů Kč, tedy 50 % prostředků v rámci všech výdajů na VaV v odvětví 72 v ČR. Vyšší částky výdajů lze pozorovat i v Jihočeském a Středočeském kraji, naopak nejmenší hodnoty byly zaznamenány pro kraje Karlovarský, Vysočina a Ústecký.

Na obrázku 21 je zachycen vývoj zaměstnanců v odvětví 72 - výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017. Zaměstnance VaV lze členit podle jejich pracovní činnosti na výzkumné pracovníky, technické a odborné pracovníky a na ostatní pracovníky ve VaV. Výzkumní pracovníci budou rozebrány níže. Techničtí a odborní pracovníci vykonávají technické, praktické, odborné a pomocné úkoly v oblasti VaV, do kterých uplatňují vědecké teorie a provozní metody. Na tyto zaměstnance dohlíží výzkumní pracovníci. Do této kategorie se řadí rovněž pomocná síla výzkumných pracovníků např. laboranti či výzkumní asistenti. Naopak sem nepatří zaměstnanci pracovišť VaV, kteří zajišťují přímé služby pro technické a výzkumné zaměstnance čili neprovádí VaV samostatně, např. administrativní pracovníci. Do kategorie ostatních pracovníků se řadí zaměstnanci, kteří participují

na výzkumných a vývojových aktivitách např. sekretářky, úředníci, ale i manažeři a administrativní asistenci v přímé službě VaV (Český statistický úřad, 2018d).

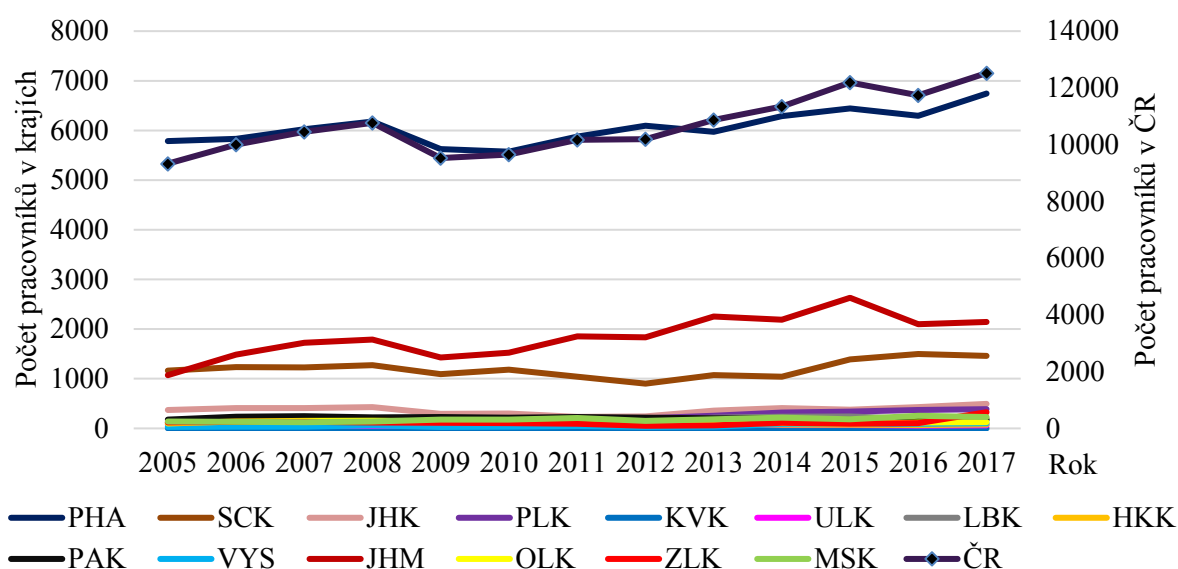

Obrázek 21: Zaměstnanci odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018c)

Vývoj zaměstnanců v odvětví 72 - výzkum a vývoj má v ČR rostoucí charakter, v roce 2005 činil počet pracovníků 16 087 a v roce 2017 už 21 028 osob, tedy nárůst o 23 %. V roce 2017 bylo z celkového počtu pracovníků zaměstnáno 32,6 % v podnikatelském a 67 % ve vládním sektoru a zanedbatelný počet v soukromém neziskovém sektoru. V Praze se vyvíjel počet zaměstnanců rovněž rostoucím tempem, v roce 2005 činil 9 274 a v roce 2017 až 10 745, tedy vzrůst téměř o 14 %. V rámci tohoto odvětví v roce 2017 připadalo 51 % zaměstnanců z celé ČR právě na Prahu, ostatních 49 % zaměstnanců bylo soustředěno do zbylých třinácti krajů, z toho vyplývá, že opět polovina zaměstnanců se koncentruje v hlavním městě Praha, které je centrem odvětví 72. Velké množství zaměstnanců se rovněž vyskytuje ve Středočeském a Jihomoravském kraji. Středočeský kraj zaznamenal během sledovaného období nárůst zaměstnanců, v roce 2015 činil 2 336 a v roce 2017 byl 3 300, vzrostl o 29 %, oproti Praze počet zaměstnanců v roce 2017 dosahoval o 30,7 % méně. Jihomoravský kraj zaznamenal pokles zaměstnanců v roce 2009 a 2016, v ostatních letech hodnoty rostly. Oproti roku 2005 vzrostl počet zaměstnanců v roce 2017 o 42 %. V Karlovarském kraji nepracuje žádný zaměstnanec v odvětví 72. Nejméně pracovníků bylo zjištěno v Ústeckém kraji, kde dosahoval počet pracovníků v roce 2017 jen 136 osob. Malým počtem zaměstnanců v odvětví 72 disponuje také kraj Vysočina, v roce 2017 činila hodnota 157 zaměstnanců.

Jak již bylo naznačeno zaměstnance VaV lze členit do několika kategorií, z nichž jednou jsou výzkumní pracovníci, kteří formují nové znalosti a také rozšiřují stávající. Tito pracovníci vedou činnosti zahrnující koncepce či tvorbu nových znalostí, procesů, výrobků, systémů a metod, rovněž aplikují vědecké koncepce a teorie. Výzkumní pracovníci provádí a dohlíží na VaV, rovněž rozšiřují a využívají vědecké poznatky, které nabyli studiem konkrétních vědních oblastí, také analyzují a interpretují vědecké práce a zprávy. Na obrázku 22 lze pozorovat vývoj výzkumných pracovníků v odvětví 72 - výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017.

Obrázek 22: Výzkumní pracovníci v odvětví 72 výzkum a vývoj v krajích ČR v letech 2005-2017

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2018c)

V ČR v roce 2005 působilo v odvětví 72 – výzkum a vývoj 9 330 pracovníků a v roce 2017 už 12 522, tedy jejich počet se zvýšil o 25 %. Napříč všemi odvětvími pracovalo v roce 2017 ve VaV 59 789 výzkumných pracovníků, přičemž 35 % z nich působilo právě v odvětví 72. V tomto roce vypadala struktura sektoru provádění VaV v odvětví 72 následovně: 31,5 % podnikatelský, 68 % vládní a jen 23 osob působilo v soukromém neziskovém. Nejvíce výzkumných pracovníků působilo ve sledovaném období opět v hlavním městě Praha, kdy v roce 2005 zde pracovalo 5 788 a v roce 2017 už 6 743 výzkumných pracovníků, počet vzrostl o 14 %. Od roku 2009 má vývoj výzkumných pracovníků rostoucí tendenci. V Jihomoravském kraji působí rovněž velké množství výzkumných pracovníků. V roce 2005 jich bylo 1072 a v roce 2017 už 2 144. V roce 2017 ve Středočeském kraji pracovalo 1 462 pracovníků, což je o 47 % méně než v Jihomoravském kraji. Naopak nejméně výzkumných pracovníků lze pozorovat v Ústeckém kraji a v Královéhradeckém kraji. V Karlovarském kraji nepůsobí žádný výzkumný pracovník v odvětví 72.

8 SHRnutí

Regionální struktura je odlišná z hlediska některých ekonomických veličin, proto se práce zabývala vybranými makroekonomickými ukazateli a to HDP, HPH, obecnou mírou nezaměstnanosti, mírou inflace a úrokovou sazbou. HDP přepočtený na jednoho obyvatele v období 1995-2017 má rostoucí tendenci, nejvyšší hodnoty vykazuje hlavní město ČR a to Praha, jejíž HDP na 1 obyvatele se nachází vysoko nad průměrem celé ČR. Ve sledovaném období v Praze narostlo HDP až čtyřnásobně. Po Praze v pořadí tohoto ukazatele následuje Jihomoravský kraj, u kterého hodnota HDP na 1 obyvatele v roce 2017 činila 450,1 tis. Kč, což je o polovinu méně než v Praze. Mezi ekonomicky slabé regiony patří Karlovarský, Ústecký a Liberecký kraj. Tyto kraje se potýkají s nejrůznějšími problémy, které brzdí jejich ekonomickou výkonnost. HPH se liší od HDP přidanou hodnotou, v období 1995-2017 vývoj HPH je obdobný jako vývoj HDP. Nejvyšších hodnot bylo dosaženo opět v hlavním městě Praze a to 1 151,7 mld. v roce 2017, oproti roku 1995 se HPH zvýšila čtyřnásobně. Za Prahou následuje opět Středočeský a Jihomoravský kraj. Naopak nejmenší HPH byla zjištěna v Karlovarském kraji a to jen 83,9 mld. Kč v roce 2017, dále v kraji Vysočina, Karlovarském, Libereckém a Moravskoslezském kraji. Z rozdílu hodnot HPH jsou patrné velké regionální rozdíly.

Obecná míra nezaměstnanosti zaznamenala během období 1993-2017 velice proměnlivý vývoj. V současnosti dosahuje nejnižších hodnot, k lednu 2019 činila v ČR jen 2,2 %. Nejvyšší hodnoty byly zjištěny v roce 1999, což zapříčinil hospodářský cyklus, v té době se ekonomika nacházela v recesi. Prostřednictvím míry nezaměstnanosti lze pozorovat regionální disparity v rámci krajů ČR. Nejhorší situace panuje v Ústeckém, Moravskoslezském, Olomouckém a Karlovarském kraji. Tyto regiony jsou problémové, disponují nedostatečnými pracovními příležitostmi a vyskytuje se zde nejrůznější sociálně patologické jevy např. kriminalita. Další ukazatel zmíněný v práci se nazývá míra inflace, vyjádřená jako procentuální změna průměrné cenové hladiny za rok oproti předchozímu roku. V letech 2000-2018 zaznamenal tento ukazatel v ČR několik výkyvů. Nejvyšší hodnota byla zjištěna v roce 2008 a činila 6,3 %, příčinou byl vývoj světových cen, snížení ceny ropy a následky světové krize. V roce 2018 dosahovala míra inflace 2,1 %. Dalším zkoumaným ukazatelem byla úroková sazba, konkrétně sazby vyhlášené centrální bankou a to diskontní, lombardní a repo sazba. V období 1993-2018 úrokové sazby mají obdobný průběh a od roku 1997 klesající tendenci. V roce 2018 diskontní sazba činila 0,75 %, lombardní 2,75 % a repo sazba 1,75 %.

Po makroekonomických ukazatelích se práce věnuje závislosti podílu HPH na odvětvích v celé ČR a následně v jejich krajích. Na základě korelační analýzy, konkrétně byl

použit Spearmanův korelační koeficient, byly analyzovány kraje, ve kterých vyšly nejsilnější vztahy a byla posuzována HPH na podílu HPH v jednotlivých odvětvích, které se roztřídily pro potřeby této práce na sektory primér, sekundér, terciér a kvartér, v období 1995-2017. V této části byla stanovena hypotéza 1, zda růst HPH souvisí s rostoucím podílem HPH v terciéru a kvartéru. V rámci celé ČR lze hypotézu potvrdit, jelikož z výsledků korelační analýzy vyplývá, že pokud roste HPH, zvyšuje se podíl HPH v sektoru terciéru a rovněž kvartéru. Ve vybraných zkoumaných krajích je situace odlišná. V Ústeckém, Olomouckém a Zlínském kraji, pokud roste HPH, tak podíl HPH v sektoru terciéru klesá, ovšem podíl kvartéru roste. V rámci ČR se vztahy ve sledovaném období mění na úkor sektoru terciéru a kvartéru, souhrnně sektor služeb.

Pro vyhodnocení odvětvové struktury v této práci byla zvolena charakteristika specializace, z které vyplynula odvětví dominující v ČR, jež byla předmětem dalšího detailnějšího zkoumání. Hodnocení regionální struktury závisí na struktuře zdrojů v regionu a na rozmístění obyvatelstva a zaměstnanosti, pomocí které je počítán koeficient specializace v letech 1993-2017, pomocí něhož byl zhodnocen vývoj odvětvové struktury v ČR. V této části byla stanovena hypotéza 2 – pracovní síla v období 1993-2017 se přesouvá ze sektoru priméru a sekundéru, hodnoty koeficientu specializace se snižují, tudíž klesá i specializace. Po vyřčení hypotézy následovala analýza všech odvětví dle klasifikace CZ-NACE, zejména sledování změn vývoje v ČR ve sledovaném období. Z poznatků vyplývajících z výpočtu koeficientu specializace vyplývá, že H2 nelze potvrdit, ačkoliv se v odvětvích A, B, C, D, F specializace snižuje, v odvětvích E, G, a H se naopak zvyšuje. Odvětví A, B zaznamenalo nejvyšší změnu, kdy od roku 1993 do roku 2017 se snížila specializace u zemědělství, lesnictví, rybolov o 62 % a odvětví těžba a dobývání o 75,4 %.

V práci následuje hypotéza 3 – pracovní síla zaznamenala v období 1993-2017 v odvětvích I-S nárůst specializace, tato odvětví patří do sektoru terciéru a kvartéru, souhrnně služby. Hypotéza nebyla potvrzena, protože u odvětví S (ostatní činnosti) byl zaznamenán pokles specializace, ovšem u ostatní I-R ve sledovaném období specializace rostla. Pokud se nebude uvažovat zanedbatelné odvětví S, lze konstatovat, že v sektoru služeb narůstá specializace, tedy narůstá počet pracovních sil.

Hypotéza 4 se zabývá zvýšením specializace u odvětví v rámci zpracovatelského průmyslu v letech 2000-2018. Z koeficientu specializace vyplývá, že ačkoliv je zpracovatelský průmysl nejvíce zastoupen v ČR a to 22,5 % v roce 2017, i přesto se specializace snižuje ve sledovaném období o 15,8 %. Ve zpracovatelském průmyslu od roku 2000 do roku 2018 se snížila pracovní síla. Na základě výsledků koeficientu specializace pro jednotlivé oddíly

v odvětví C nelze H4 potvrdit, jelikož specializace nevzrostl u více než poloviny oddílů zpracovatelského průmyslu.

Jelikož v ČR dominuje zpracovatelský průmysl, konkrétně z výsledků koeficientu specializace převažuje v rámci odvětví výroba motorových vozidel, přívěsů a návěsů (kromě motocyklů), věnuje se práce dále právě tomuto odvětví. Rovněž v rámci koeficientu specializace byl zjištěn velký nárůst specializace u odvětví M (profesní, vědecké a technické činnosti), bylo zkoumáno v rámci něj odvětví výzkum a vývoj.

K zhodnocení koncentrace daného odvětví byl použit lokalizační koeficient počítaný z veličiny HPH v letech 2002-2017. Odvětví výroba motorových vozidel nejvíce koncentrována ve Středočeském, Libereckém a Královehradeckém kraji. Ve středočeském kraji ve sledovaném období lokalizační koeficient klesá, od roku 2002 zaznamenal pokles o 7,9 %. V Libereckém kraji rovněž hodnota lokalizační koeficient klesá, od roku 2002 se snížil až o 36 %. V královehradeckém kraji naopak vzrostl o 50 %. Velkou změnou prošlo toto odvětví v Moravskoslezském kraji, kdy od roku 2002 vzrostla koncentrace až o 126,9 %. Automobilový průmysl je dále zkoumán podrobněji, ale velice omezeně, jelikož nejsou dostupná data pro analýzy většího rozsahu. V práci jsou zkoumány vybrané veličiny odvětví výroba motorových vozidel v letech 2009-2017, ale z důvodu dostupnosti dat jen u podniků s více jak 100 zaměstnanci, jedná se o průměrný počet podniků, tržby z prodeje výrobků a služeb, průměrný evidenční počet zaměstnanců a na závěr průměrná hrubá měsíční mzda. U těchto indikátorů vychází nejvyšší hodnoty převážně ve Středočeském, Moravskoslezském a Libereckém kraji, naopak nejnižší v Karlovarském, Olomouckém a Zlínském kraji.

V závěru práce je věnován prostor odvětví výzkum a vývoj, které může rozvíjet poznatky, které zapříčiní zvýšení konkurenční výhody ČR a tím zvýší specializaci, která v sobě skrývá růstový potenciál. Příspěvky ČR do odvětví výzkum a vývoj se zvyšují, tedy země má zájem na podporování výzkumu a vývoje. ČR zpracovává dokument Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializace ČR. Analýza odvětví výzkum a vývoj byla proveden pro oddíl č. 72 v rámci sekce M – profesní, vědecké a technické činnosti, je důležité zmínit, že výzkum a vývoj probíhá napříč všemi odvětvími, jen je těžké dohledat konkrétní statistická data. Český statistický úřad by mohl vytvořit detailnější statistiky o výzkumu a vývoji dle klasifikace CZ-NACE. Koncentrace výzkumu a vývoje v ČR byla rovněž zhodnocena na základě lokalizačního kvocientu. Hlavní město Praha se nejvíce zaměřuje na výzkum a vývoj, následuje Středočeský a Jihomoravský kraj. V rámci tohoto odvětví byly následně zkoumány dostupné indikátory v letech 2005-2017 a to počet pracovišť, výdaje na odvětví, zaměstnanci a výzkumní pracovníci.

ZÁVĚR

V úvodu diplomové práce byly charakterizovány hlavní pojmy související s odvětvovou strukturou vybraného regionu, jedná se o termíny region a jeho typologie, regionální politika a regionální rozvoj. Práce se zabývala regionálními strukturami a jejich teoriemi. Praktické části předchází teoretické vymezení odvětvové struktury regionů ČR, které se posuzuje na základě klasifikace CZ-NACE.

Cílem této práce bylo zhodnotit odvětvovou strukturu vybraného regionu v kontextu makroregionálních změn.

Struktura ekonomiky ČR byla analyzována na základě vybraných makroekonomických veličin a metod vhodných k hodnocení odvětvové struktury. Mezi nejvýznamnější ukazatele pro charakteristiku odvětvových změn v regionech patří hrubá přidaná hodnota. Na základě dat HPH z Českého statistického úřadu byla provedena korelační analýza. V práci byla stanovena hypotéza, zda růst HPH souvisí s rostoucím podílem HPH v terciéru a kvartéru. V rámci ČR lze hypotézu přijmout. Z výsledků korelační analýzy vyplynulo, že pokud roste HPH, zvyšuje se podíl HPH v sektoru terciéru a rovněž kvartéru.

Odvětvová struktura byla analyzována pomocí koeficientu specializace, který se počítal na základě veličiny zaměstnaní v odvětvovém třídění. V souvislosti s tím byla zvolena hypotéza 2, která se zabývala, tím zda se pracovní síla v období 1993-2017 přesouvá ze sektoru priméru a sekundéru. Hypotéza 2 byla zamítnuta. Třetí hypotéza zkoumala, zda pracovní síla zaznamenala v období 1993-2017 v odvětvích I-S nárůst specializace, tedy do sektoru terciéru a kvartéru, nazývané též jako oblast služeb. Hypotéza 3 nebyla potvrzena. Hypotéza 4 zkoumala, zda během období 2000-2018 nastává zvýšení specializace v ČR ve zpracovatelském průmyslu, tedy že se zvyšuje pracovní síla v tomto odvětví, a to ve více než polovině oddílů sekce C – zpracovatelského průmyslu. Hypotéza 4 nebyla potvrzena.

Nejvyšší nárůst specializace v ČR v letech 1993-2017 dosáhlo odvětví M – Profesní, vědecké a technické činnosti, narostla až o 102,8 %. Specializace v odvětví K – peněžnictví, pojišťovnictví a L – činnosti v oblasti nemovitostí zaznamenaly nárůst o 56 %. Specializace u sekce J – informační a komunikační činnosti narostla o 49 %. U odvětví N – administrativní a podpůrné činnosti narostla specializace o 43,8 %. U sekce R – kulturní, zábavní a rekreační činnosti vzrostla specializace o 37,7 %. Naopak největší pokles specializace nastal u odvětví B - těžba a dobývání, zmenšila se o 75,4 %. Rovněž u odvětví A – zemědělství, lesnictví a rybníkářství byl zaznamenán velký pokles specializace o 62 %. Sekce D –

výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu zaznamenala pokles specializace o 40 %.

Na základě výsledků koeficientu specializace, byly vybrány odvětví pro detailnější zkoumání. Odvětví výroby motorových vozidel dominuje v rámci zpracovatelského průmyslu, specializace dosahuje nejvyšších hodnot. Odvětví výzkum a vývoj zaznamenal nejvyšší nárůst specializace v období 1993-2017. V rámci těchto odvětví byl spočítán lokalizační koeficient, z kterého vyplývá, jak se daná odvětví koncentrují v krajích.

Lokalizační koeficient v odvětví 29 – výroby motorových vozidel v období 2002-2017 zaznamenal v nejvyšší nárůst a to až o 126,9 % v Moravskoslezském kraji. Koncentrace automobilového průmyslu vzrostla o 55 % v Ústeckém kraji, o 50 % v Královéhradeckém kraji a o 30,7 % v Pardubickém kraji. Naopak nejvyšší pokles koncentrace odvětví výroby motorových vozidel bylo zaznamenáno v kraji Vysočina, kde hodnoty klesly až o 56 % a také ve Zlínském kraji a to o 43,4 %. Rovněž v Ústeckém kraji klesla koncentrace automobilového průmyslu a to o 36 %, také v hlavním městě Praha byl zaznamenán pokles o 35,6 %.

U odvětví 72 - výzkum a vývoj zaznamenal nejvyšší procentní nárůst lokalizačního koeficientu kraj Vysočina, zvýšil se z hodnoty 0,096 na 0,315, tedy až o 228,1 %. Vysoký nárůst koncentrace odvětví výzkum a vývoj nastal v Jihomoravském kraji, kde vzrostl o 67 %. V Plzeňském kraji vzrostla koncentrace tohoto odvětví o 50 % a v Jihočeském o 30 %. Naopak nejvyšší pokles lokalizačního koeficientu byl zjištěn v Královéhradeckém kraji, kde poklesl o 64 %. Pokles koncentrace odvětví výzkum a vývoj byl zaznamenán rovněž v Olomouckém kraji, kde se snížil o 48 %, také ve Středočeském kraji o 32,3 %.

V rámci české ekonomiky dominuje odvětví výroba motorových vozidel, lze zde spatřit konkurenční výhodu ČR, která by měla být i nadále rozvíjena. Výzkum a vývoj by se měl zaměřit na vývoj nových technologií. V současnosti firmy vyvíjí nový koncept ekologičtějšího automobilového průmyslu a to elektromobily. Jelikož odvětví výroba motorových vozidel patří mezi dominantní v ČR, měl by se vývoj nových inovací vytvářet důsledně a s ohledem na poptávku spotřebitele na trhu, protože pokud se v rámci tohoto odvětví neuspokojí požadavky zákazníků, může to mít veliký dopad na celou českou ekonomiku. Do budoucna by ČR měla zvýšit svou specializaci i v dalších odvětvích, jelikož nyní závisí česká ekonomika zejména na odvětví výroby motorových vozidel a pokud nastanou nějaké závratné negativní změny v budoucnu, není žádná vhodná srovnatelná alternativa, která by kompenzovala možné ztráty z automobilového průmyslu. Zejména věda a výzkum by se měly snažit nalézt další konkurenční výhody, které v sobě skrývají růstový potenciál a ČR by měla investovat do své budoucnosti

POUŽITÁ LITERATURA

1. ARMSTRONG, Harvey a Jim TAYLOR, 2000. *Regional economics and policy*. 3rd ed. Malden, Mass.: Blackwell. ISBN 06-312-1713-4.
2. BIČÍK, Ivan, 2013. Terciér, nebo kvartér? Kvintér!. *Geografické rozhledy: Recenzovaný časopis pro odbornou učitelskou veřejnost, vysokoškolské studenty a další zájemce o geografii*. [online]. Praha: Nakladatelství P3K s.r.o., **23**(2), 8 [cit. 2019-04-07]. ISSN 1210-3004. Dostupné z: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/324/pdf>
3. BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ, 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Vyd. 2., přeprac. a rozš. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1974-3.
4. BRYCHTOVÁ, Šárka, 2006. *Úvod do regionalistiky: pro kombinovanou formu studia*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 80-719-4872-1.
5. BUČEK, Milan, Štefan REHÁK a Jozef TVRDOŇ, 2010. *Regionálna ekonómia a politika*. 1. vydání. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8078-362-4.
6. CENTRE FOR ANALYSIS OF REGIONAL SYSTEMS, , 2019. Vývoj sídel a urbanizace. In: *Katedra geografie Přírodovědecká fakulta UP* [online]. Olomouc [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://geography.upol.cz/soubory/lide/halas/ZH1/08-vyvoj%20sidel%20a%20urbanizace.pdf>
7. CUŘÍNOVÁ, Petra, 2015. Vzestupy a pády českého stavebnictví. *Statistika&My* [online]. Praha, **5**(9), 14-15 [cit. 2019-04-08]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2015/09/18041509.pdf>
8. CVIK, Eva, 2016. *Právní aspekty financování regionů soudržnosti*. Ostrava: Key Publishing. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-262-4.
9. ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ, 2011. *Základy financí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3669-3.
10. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, , 2019a. Úrokové sazby. In: *Česká národní banka: ČNB je ústřední bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem*. [online]. Praha [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=1&p_des=50&p_sestuid=41549&p_uka=1%2C2%2C3%2C4&p_strid=FBC&p_od=199301&p_do=201903&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

11. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, , 2019b. Metodický list - Oficiální úrokové sazby ČNB. In: *Česká národní banka* [online]. Praha [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/cnbir_cs.pdf
12. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, , 2019c. Metodický list: Fixing úrokových sazeb na mezibankovním trhu depozit – PRIBOR. In: *Česká národní banka* [online]. Praha [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/docs/ARADY/MET_LIST/prib_cs.pdf
13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2009. Praha a Středočeský kraj - území intenzivních vztahů - N: 2. Terminologický úvod. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/101362-09-2000__2008-2__terminologicky_uvod
14. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2014. Metodické vysvětlivky. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/1304-05-v_roce_2004-metodicke_vysvetlivky
15. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2018a. Statistická ročenka Středočeského kraje - 2018: Průmysl. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/13-prumysl-lrmxkd5goq>
16. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2018b. Průmysl. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61165702/18mcz13.pdf/6a0ea131-f407-4197-867e-afd70de8b53b?version=1.5>
17. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2018c. Výzkum a vývoj. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje
18. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2018d. Metodika: 1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠETŘENÍ ZA REFERENČNÍ ROK 2016. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61508124/21100218m.pdf/d09ec94c-20cf-489e-8fca-99472c17e9a1?version=1.1>
19. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019a. Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE): 1 NACE REV. 2 Metodická příručka. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23174387/metodicka_prirucka_cz_nace_rev_2.pdf/e26ebee3-a5b2-48a1-a036-75e14cdb8944?version=1.0

20. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019b. REG_HDP_O Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas?jmeno_tabulka=RC03-1&rokod=1995&rokdo=2017&mylang=CZ&ceny=bc&vystup=obrazovka&priznak=RC&typ=2&jak=4&dejarchiv=0
21. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019c. REG_HPH_BC Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.presmsocas?jmeno_tabulka=RC01-1&rokod=1995&rokdo=2017&mylang=CZ&ceny=bc&vystup=obrazovka&priznak=RC&typ=2&jak=4&dejarchiv=0
22. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019d. Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích: Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v95&c=v147~8__RP2017#w=
23. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019e. Zaměstnaní podle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. Praha [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=ZAM03&sp=A&pvokc=&katalog=30853&z=T>
24. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019f. Zaměstnanost v průmyslu. In: *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. Praha [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=PRU05&sp=A&skupId=146&pvokc=&katalog=30835&z=T>
25. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019g. Metodické vysvětlivky. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61565960/25013018m02+cz.pdf/418b6c54-de63-47bd-8aef-43857678cd19?version=1.0>
26. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019h. Regiony soudržnosti (NUTS 2) a kraje (NUTS 3) České republiky. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/regiony-soudrznosti-nuts-2-a-kraje-nuts-3-ceske-republiky>
27. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019i. Inflace, míra inflace - Metodika. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/kdyz_se_rekne_inflace_resp_mira_inflace

28. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019j. Inflace - druhy, definice, tabulky. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
29. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, , 2019k. Vybrané ukazatele v odvětvovém členění: Hrubá přidaná hodnota v běžných cenách. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.volba?titul=Vybran%20ukazatele%20v%20odv%20ctvov%20m%20e8len%20c%20n%20eD&mypriznak=RD&typ=1&proc=rocenka.presB&mylang=CZ&jak=4>
30. DAMBORSKÝ, Milan, 2017. Regionální analýza. In: *Docplayer* [online]. Praha [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/24327991-Regionalni-analyza-ing-milandamborsky-ph-d.html>
31. DANKOVÁ, Denisa, 2018. *Genderová vyváženost v problematice rozvoje regionů v České republice*. Pardubice. Diplomová práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Ing. Martin Maštálka, Ph.D.
32. DOLEŽALOVÁ, Veronika, 2016. Vývoj českého průmyslu za posledních 10 let. *Statistika&My* [online]. Praha: Český statistický úřad, 6(01), 16-17 [cit. 2019-04-08]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2016/01/18041601.pdf>
33. DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK, 2012. *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním prostředí*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-224-3.
34. EUROSKOP, , 2019. Regionální politika 2014-2020: Regionální politika EU v období 2014-2020 poskytne finanční podporu evropským regionům ve výši 366,8 miliard eur. In: *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. Praha: Odbor komunikace o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9197/sekce/regionalni-politika-2014-2020/>
35. EUROSTAT, , 2019. Intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance. In: *Eurostat: Your key to European statistics* [online]. European Union [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=rd_e_gerdtot&lang=en
36. FAJFROVÁ, Doris, 2017. Páteří zpracovatelského průmyslu je výroba motorových vozidel. *Statistika&My* [online]. Praha: Český statistický úřad, 7(1), 20-24 [cit. 2019-03-25]. ISSN

- 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2017/01/18041701.pdf>
37. FIALOVÁ, Hedvika, 2019. *Re: Data do diplomové práce: [emailová komunikace]* [online]. In: . [cit. 2019-03-24].
38. HINDLS, Richard, 2006. *Statistika pro ekonomy*. 7. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-869-4616-9.
39. HOLMAN, Robert, 2010. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7179-861-3.
40. HUDEC, Oto, 2009. *Podoby regionálního a místního rozvoje*. Košice: Technická univerzita, Ekonomická fakulta. ISBN 978-80-553-0117-4.
41. KAHUDA, Josef, 2018. Statistika lesů. *Statistika&My* [online]. Praha: Český statistický úřad, 8(11), 22-23 [cit. 2019-04-08]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2018/12/1804181112.pdf>
42. KRAFTOVÁ, Ivana a Pavlína PRÁŠILOVÁ, 2013. *Prosperující podnik v regionálním kontextu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. Téma. ISBN 978-80-7357-989-0.
43. KREJČÍ, Tomáš, 2010. *Regionální rozvoj: teorie, aplikace, regionalizace*. 1. vydání. V Brně: Mendelova univerzita. ISBN 978-80-7375-414-3.
44. LIŠKOVÁ, Petra, 2017. *Kriminalita cizinců na území České republiky*. Pardubice. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní. Vedoucí práce Radka Kněžáčková.
45. MÁCOVÁ, Marcela, 2018. Trendy v zemědělství po rozdělení společného státu. *Statistika&My* [online]. Praha: Český statistický úřad, 8(10), 20-21 [cit. 2019-04-08]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2018/10/trendy-v-zemedelstvi-po-rozdeleni-spolecneho-statu/>
46. MACHÁČEK, Jaroslav, Petr TOTH a René WOKOUN, 2011. *Regionální a municipální ekonomie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1836-7.
47. MAIER, Karel, 2012. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4198-7.
48. MATOUŠKOVÁ, Zdena, 2000. *Regionální a municipální ekonomika*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická. ISBN 80-245-0061-2.

49. MCCANN, Philip, 2013. *Modern urban and regional economics*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-958200-6.
50. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY, , 2019. Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007 - 2013. In: *DataPlán: Informační systém NSZM ČR pro řízení k udržitelnosti* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/_strategie-regionalniho-rozvoje_2007-2013-2006-.pdf
51. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, , 2013. Strategie regionálního rozvoje České republiky 2014 - 2020. In: *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. Praha [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>
52. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU, , 2018. Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie) 2014 – 2020 (aktualizace 2018). In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/ris3-strategie/dokumenty/2019/1/Narodni_RIS3_strategie_aktualizace_2018.pdf
53. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, , 2019. Rybářství a rybníkářství. In: *EAgri Lesy* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/rybarstvi-a-rybnikarstvi/?fullArticle=1>
54. OPRAVIL, Zdeněk, 2018. Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+: Aktuální stav zpracování dokumentu. *Deník veřejné správy* [online]. Praha: Triada, spol. s r. o., **2018(3)** [cit. 2019-02-05]. ISSN 1213-6336. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6758153>
55. PAVELKA, Tomáš, 2007. *Makroekonomie: základní kurz*. 3., aktualiz. vyd. Praha: MELANDRIUM. ISBN 978-80-86175-58-4.
56. PRSKAVEC, Lukáš, 2017. Automobilový průmysl. In: *CzechInvest: Agentura pro podporu podnikání a investic* [online]. Praha [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-investory/Klicove-sektory/Automobilovy-prumysl>
57. RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK, 2013. *Finanční matematika pro každého*. 8., rozš. vyd. Praha: Grada. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-4831-3.

58. Regiony se soustředěnou podporou státu, 2010. *Deník veřejné správy* [online]. Praha: Triada, spol. s r. o., 2010(2) [cit. 2019-02-05]. ISSN 1213-6336. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6434736&ht=Regiony+se+soust%F8ed%ECnou+podpo rou+st%E1tu>
59. RYŠAVÝ, Josef a MYHOME.CZ, 2017. [72] Výzkum a vývoj: CZ-NACE - Výzkum a vývoj. In: *LAGs: Systém pro řízení a sledování MAS - místních akčních skupin a jejich projektů* [online]. [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://www.lags.cz/cznace.php?id=173>
60. SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, , 2019. Pojem kotace. In: *Slovník cizích slov* [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/kotace>
61. SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIE, , 2017a. Metropolizace. *Sociologická encyklopedie: Sociologický ústav AV ČR, V.V.I* [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metropolizace>
62. SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIE, , 2017b. Metropole. *Sociologická encyklopedie: Sociologický ústav AV ČR, V.V.I* [online]. [cit. 2019-02-13]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Metropole>
63. STEJSKAL, Jan, 2011. *Průmyslové klastry a jejich vznik v regionech*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-840-6.
64. STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK, 2009. *Regionální politika a její nástroje*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-588-2.
65. Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ se úspěšně tvoří: zapojeni jsou i zástupci samospráv, 2018. *Moderní obec: Odborný časopis pro veřejnou správu*. Praha: Profi press s.r.o., (9), 44-45. ISSN 1211-0507.
66. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, 2007. *Suburbanizace - hrozba fungování (malých) měst*. Hradec Králové: Civitas per populi. ISBN 978-80-903813-3-9.
67. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, Jan KOUTNÝ a Markéta ČABLOVÁ, 2010. *Urbanismus a územní plánování*. Vyd. 2. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978-80-7395-310-2.
68. ŠINCLOVÁ, Monika, 2015. *Vývoj míry inflace v České republice v období 2004 - 2014*. Olomouc, 45 s. Dostupné také z: https://theses.cz/id/atoi60/2015_M13068__inclov.pdf. Bakalářská práce. Moravská vysoká škola Olomouc, o. p. s. Vedoucí práce Ing. Jolana Skaličková.
69. VOTRUBEC, Ctibor, 1980. *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Praha: Academia.

70. WIKIMEDIA COMMONS, , 2018. Central place theory. In: *Wikimedia Commons* [online]. [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Central_place_theory
71. WOKOUN, René, 2003. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0517-7.
72. WOKOUN, René, 2008. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-699-0.
73. WOKOUN, René, Pavel MATES a Jaroslava KADEŘÁBKOVÁ, 2011. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Monografie. ISBN 978-80-7380-304-9.
74. Za 25 let poklesla těžba uhlí o více než polovinu, 2017. *Statistika&My* [online]. Praha: Český statistický úřad, 7(6), 10-11 [cit. 2019-04-08]. ISSN 1804-7149. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/wp-content/uploads/2017/06/18041706.pdf>
75. ZILVAR, Jiří, 2018. Výroba a spotřeba elektřiny v ČR v roce 2017. *TZB-info: Nejnavštěvovanější odborný portál pro stavebnictví a technická zařízení budov* [online]. Praha [cit. 2019-04-08]. ISSN 1801-4399. Dostupné z: <https://energetika.tzb-info.cz/elektroenergetika/17553-vyroba-a-spotreba-elektriny-v-cr-v-roce-2017>
76. ŽÍTEK, Vladimír a Viktorie KLÍMOVÁ, 2008. *Regionální politika*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4761-7.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha A Spearmanovy korelace krajů ČR v letech 1995-2017
- Příloha B Struktura odvětví C – zpracovatelského průmyslu
- Příloha C Struktura odvětví M – Profesní, vědecké a technické činnosti

Příloha A

Spearmanovy korelace Česká republika					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,117589	-0,532609	-0,533597	-0,699605
B-F	0,117589	1,000000	-0,586957	-0,593874	-0,146245
G-L	-0,532609	-0,586957	1,000000	0,363636	0,370553
M-U	-0,533597	-0,593874	0,363636	1,000000	0,486166
HPH	-0,699605	-0,146245	0,370553	0,486166	1,000000

Spearmanovy korelace Hlavní město Praha					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,333992	0,580040	-0,071146	0,341488
B-F	-0,333992	1,000000	-0,746047	-0,591897	-0,872251
G-L	0,580040	-0,746047	1,000000	-0,006917	0,708673
M-U	-0,071146	-0,591897	-0,006917	1,000000	0,362244
HPH	0,341488	-0,872251	0,708673	0,362244	1,000000

Spearmanovy korelace Středočeský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,256917	-0,531621	0,056324	-0,552372
B-F	0,256917	1,000000	-0,874506	-0,299407	0,192688
G-L	-0,531621	-0,874506	1,000000	0,026680	-0,011858
M-U	0,056324	-0,299407	0,026680	1,000000	-0,414032
HPH	-0,552372	0,192688	-0,011858	-0,414032	1,000000

Spearmanovy korelace Jihomoravský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,544466	-0,765810	-0,128458	-0,750988
B-F	0,544466	1,000000	-0,819170	-0,470356	-0,523715
G-L	-0,765810	-0,819170	1,000000	0,085968	0,815217
M-U	-0,128458	-0,470356	0,085968	1,000000	-0,100791
HPH	-0,750988	-0,523715	0,815217	-0,100791	1,000000

Spearmanovy korelace Karlovarský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,438735	0,025692	0,101779	-0,000988
B-F	-0,438735	1,000000	-0,787549	-0,563241	-0,680830
G-L	0,025692	-0,787549	1,000000	0,166008	0,635375
M-U	0,101779	-0,563241	0,166008	1,000000	0,392292
HPH	-0,000988	-0,680830	0,635375	0,392292	1,000000

Spearmanovy korelace Liberecký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,023715	0,364625	-0,528656	-0,485178
B-F	-0,023715	1,000000	-0,486166	-0,427866	-0,027668
G-L	0,364625	-0,486166	1,000000	-0,459486	-0,726285
M-U	-0,528656	-0,427866	-0,459486	1,000000	0,791502
HPH	-0,485178	-0,027668	-0,726285	0,791502	1,000000

Spearmanovy korelace Kraj Vysočina					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,716403	-0,679842	-0,133399	0,211462
B-F	-0,716403	1,000000	0,233202	-0,100791	-0,143281
G-L	-0,679842	0,233202	1,000000	-0,051383	0,069170
M-U	-0,133399	-0,100791	-0,051383	1,000000	-0,298419
HPH	0,211462	-0,143281	0,069170	-0,298419	1,000000

Spearmanovy korelace Plzeňský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,766798	0,601779	-0,145257	-0,758893
B-F	-0,766798	1,000000	-0,868577	-0,279644	0,906126
G-L	0,601779	-0,868577	1,000000	0,052372	-0,854743
M-U	-0,145257	-0,279644	0,052372	1,000000	-0,017787
HPH	-0,758893	0,906126	-0,854743	-0,017787	1,000000

Spearmanovy korelace Ústecký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	0,055336	-0,094862	-0,497036	-0,540514
B-F	0,055336	1,000000	-0,912055	-0,299407	-0,011858
G-L	-0,094862	-0,912055	1,000000	0,015810	-0,083992
M-U	-0,497036	-0,299407	0,015810	1,000000	0,446640
HPH	-0,540514	-0,011858	-0,083992	0,446640	1,000000

Spearmanovy korelace Královéhradecký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,402174	0,000000	0,003953	-0,608696
B-F	-0,402174	1,000000	-0,780632	-0,802372	0,780632
G-L	0,000000	-0,780632	1,000000	0,581028	-0,437747
M-U	0,003953	-0,802372	0,581028	1,000000	-0,626482
HPH	-0,608696	0,780632	-0,437747	-0,626482	1,000000

Spearmanovy korelace Pardubický kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,118577	-0,429842	-0,456522	-0,765810
B-F	-0,118577	1,000000	-0,574111	-0,568182	0,094862
G-L	-0,429842	-0,574111	1,000000	0,323123	0,125494
M-U	-0,456522	-0,568182	0,323123	1,000000	0,584980
HPH	-0,765810	0,094862	0,125494	0,584980	1,000000

Spearmanovy korelace Jihočeský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,407115	-0,112648	-0,605731	-0,628458
B-F	-0,407115	1,000000	-0,633399	-0,131423	0,439723
G-L	-0,112648	-0,633399	1,000000	0,075099	0,047431
M-U	-0,605731	-0,131423	0,075099	1,000000	0,320158
HPH	-0,628458	0,439723	0,047431	0,320158	1,000000

Spearmanovy korelace Olomoucký kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,591897	0,523715	-0,862648	-0,830040
B-F	-0,591897	1,000000	-0,827075	0,466403	0,780632
G-L	0,523715	-0,827075	1,000000	-0,631423	-0,822134
M-U	-0,862648	0,466403	-0,631423	1,000000	0,808300
HPH	-0,830040	0,780632	-0,822134	0,808300	1,000000

Spearmanovy korelace Zlínský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,758893	0,617589	-0,110672	-0,745059
B-F	-0,758893	1,000000	-0,915020	-0,080040	0,916996
G-L	0,617589	-0,915020	1,000000	-0,111660	-0,860672
M-U	-0,110672	-0,080040	-0,111660	1,000000	0,060277
HPH	-0,745059	0,916996	-0,860672	0,060277	1,000000

Spearmanovy korelace Moravskoslezský kraj					
ChD vynechány párove					
Oznac. korelace jsou významné na hl. $p < ,05000$					
	A	B-F	G-L	M-U	HPH
A	1,000000	-0,029644	-0,064229	-0,322134	-0,647233
B-F	-0,029644	1,000000	-0,937747	-0,874506	-0,213439
G-L	-0,064229	-0,937747	1,000000	0,795455	0,205534
M-U	-0,322134	-0,874506	0,795455	1,000000	0,514822
HPH	-0,647233	-0,213439	0,205534	0,514822	1,000000

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019k)

Příloha B

Sekce	Název	Číslo oddílu
C	ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL	10-33
	Výroba potravinářských výrobků	10
	Výroba nápojů	11
	Výroba tabákových výrobků	12
	Výroba textilií	13
	Výroba oděvů	14
	Výroba usní a souvisejících výrobků	15
	Zpracování dřeva, výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku	16
	Výroba papíru a výrobků z papíru	17
	Tisk a rozmnožování nahraných nosičů	18
	Výroba koksu a rafinovaných ropných produktů	19
	Výroba chemických látek a chemických přípravků	20
	Výroba základních farmaceutických výrobků a farmaceutických přípravků	21
	Výroba pryžových a plastových výrobků	22
	Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	23
	Výroba základních kovů, hutní zpracování kovů; slévárenství	24
	Výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, kromě strojů a zařízení	25
	Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení	26
	Výroba elektrických zařízení	27
	Výroba strojů a zařízení j. n.	28
	Výroba motorových vozidel (kromě motocyklů), přívěsů a návěsů	29
	Výroba motorových vozidel a jejich motorů	29.1
	Výroba motorových vozidel a jejich motorů	29.10
	Výroba karoserií motorových vozidel; výroba přívěsů a návěsů	29.2
	Výroba karoserií motorových vozidel; výroba přívěsů a návěsů	29.20
	Výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory	29.3
	Výroba elektrického a elektronického zařízení pro motorová vozidla	29.31
	Výroba ostatních dílů a příslušenství pro motorová vozidla	29.32
	Výroba ostatních dopravních prostředků a zařízení	30
	Výroba nábytku	31
	Ostatní zpracovatelský průmysl	32
	Opravy a instalace strojů a zařízení	33

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019a)

Příloha C

Sekce	Název	Číslo oddílu
M	PROFESNÍ, VĚDECKÉ A TECHNICKÉ ČINNOSTI	69-75
	Právní a účetnické činnosti	69
	Činnosti vedení podniků; poradenství v oblasti řízení	70
	Architektonické a inženýrské činnosti; technické zkoušky a analýzy	71
	Výzkum a vývoj	72
	Výzkum a vývoj v oblasti přírodních a technických věd	72.1
	Výzkum a vývoj v oblasti biotechnologie	72.11
	Ostatní výzkum a vývoj v oblasti přírodních a technických věd	72.19
	Výzkum a vývoj v oblasti lékařských věd	72.19.1
	Výzkum a vývoj v oblasti technických věd	72.19.2
	Výzkum a vývoj v oblasti jiných přírodních věd	72.19.9
	Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd	72.2
	Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd	72.20
	Reklama a průzkum trhu	73
	Ostatní profesní, vědecké a technické činnosti	74
	Veterinární činnosti	75

Zdroj: vlastní zpracování podle (Český statistický úřad, 2019a)